

שְׁעַר רֵאשׁוֹן

מִדְרִיעַ הוּיָת הַסֵּפֶר, וְעַל שֵׁם מִי חִבְרוּ בְּאִמְרוֹ שֵׁפֶר.

נאם הימנ האורחי הגר הגיד לי מחבר הספר הזה מפנינו רעיונו, וממליצות לשונו. ויאמר נקרא נקראתי בקרית יערים, עם חברת גברים, מילדי העברים, מליהם ספרים, [וידיהם גהרים] ופניהם מאורים, ברקיע תהלה מאורים, ובמרום הגדולה מזהירים. באורם כוכבי שחק יעלימו, ופני שהר יכלימו, ולילה ליום ישימו. עלו בסלם שכלם עד חוג עריץ, ויהן אותם אלהים ברקיע השמים והאיר על הארץ. לאורם השחר נדמה נדמה, והפרה הלבנה ובושה החמה. כלכתם במחשכים עמוד אש השכל יאיר לעיניהם, וענן העננה עומד עליהם, וארון הצדקה נוסע לפניהם. ובמקום אשר ישכון ענן כבודם שם התהלות ירגעו, ובהעלותו יסעו. מחשבותם הרות ועל משבר לא עמדו, כטרם תבוא אליהן המילדת וילדו. ילדים אשר בהם כל יופי מלאים חכמה, הבינו לתורה בלבם מהנה, והשכל על פיהם יסע ויחנה, והיה טרם יקראו והוא יענה. אמרתם צרופה, ומליצתם רצופה, ונרבחתם עדיפה, ולשונם חרב שלופה. ומהר עניניה לפידים יהלכו, ומנצוצי ניביה תשלה ברקים וילכו. ומלהט יקרדיה אוחות לבבות וכוות, בניכות ערבות, מלהבות חצובות, פעם עורכת קרבות, ופעם מעוררת אהבות, מליה הנפשות משיבות, והלבבות מדיבות. ושם נער אתנו יקרי, במרום התבונה ימריא, ועל גחלי אֶסְנוֹת יפריא. הגבורים

יהתו לקול שאונו, והענקים נבהלו בפניו. השמש באורו תקנא, והיופי על פניו יחנה. ובאימתו לב הכפירים ימסה, והחכמה תחת כנפיו תחסה, וישיכול בכל אשר יעשה, פעם דמי הכוס ימצה, ופעם יביע נוראות בעת פיהו יפצה. אם יהיה בבית משתה היין, תראה בו כל מחמד עין. ואם יגנן — הוגנן ביד השמחה ימנן, ולשומעיו עמרת ימנן. ואם שיר ישורר, מתים יעורר, וסלעים יפורר. ואם יבא במלחמת תעודות, ילביש הזמן בגדי חרדות, ויפשיט גבורי חכמה בגדיהם החמודות. ועליו תהלות עולם, ישאו קולם:

תִּלְבַּב יוֹרָה, אֶל קוֹל קוֹרָא:
מִי הָאִישׁ הַתְּפִיץ חַיִּים.
יְרוּץ לְגִבּוֹר, חֵיל מִגְּבִיר,
יִדְיָעֵנוּ אַבְתַּח חַיִּים (א).
כֹּל לֵב הוֹקֵה, אֶל בֵּין צָמֵא,
נָתַן עֲדָיו (ב) מִיָּם חַיִּים.
תַּחַת שֵׁיאוֹ, יִכְנַע שׁוֹנְאוֹ.
אֵךְ כֹּל מוֹצֵאוֹ מִצָּא חַיִּים.
כֹּל רוֹאֵנוּ, יִאֲהַבְנוּ,
כִּי מִמֶּנּוּ תוֹצֵאוֹת חַיִּים.
כִּי בְּלִשׁוֹנוֹ, יִבְהַגְיֵנוּ
צִירֵי מִנֵּת וְצִירֵי חַיִּים.
לְהַט חֶרֶב מִתְּהַפְּקַת
לְשִׁמּוֹר דְּרָךְ. עֵץ הַחַיִּים.

(א) יודיע ויורה ארמות חיים גם להגבור אשר רב חילו.
(ב) על כל לב אמת לבינה.

ויען ויאמר, אל העומדים לפניו לאמר: אליכם אישם אקרא, משיב מלחמות החכמות שיערה. הראיתם בכל אשר [הייתם, ואם ידעתם בכל אשר שמעתם, או מצאתם בכל אשר] קראתם במליצות הישמעאלי אבי החידות החמודות, והמליצות הנמרצות, הנקרא אלהריזי. השמתם לבבכם אליו, ואם טעמתם דבש מליו, כי אין מונב נחשלו, ואין משיג במרוצתו אבק רגליו, מה מתקו משליו, ומה נעמו מהלליו, צל ערן צלליו, ועל אורות מלליו, ובהמיק על איש טל מליו, ירד המן עליו. ואלו הספר הווא יתובר בלשון אחרת חוץ מבלשון ערב, נפל ממנו רב, והיה אספקא נערב, וגם ערב רב. והייתה מליצות נחלה ונשברת, ולא יחסר בה כל מום רע שבור או עורת, ושאת או ספחת או בהרת, וצרעת ממארת. כי לשון ערב אין בכל הלשונות ערוך אליה, במתק מליה, ונעם משליה. והיא לכל שומעיה ערבה ואהובה, מאש הצובה, ומני ים רחבה.

אמר מחבר הספר הווא וכשמעי דבריו נהפך עלי לבי, ונשמה לא נותרה בי. אך התאפקתי, ובדברו עמי התחוקתי, ואמרת: לו היטבת, בכל אשר אמרת, וכן דברת, כי לשון ערב מבחר כל הלשונות, האחרונות והראשונות, וכלם לנגדה משתנות, ודתיים שונות, ומלותם בוויית ומשונות, חוץ מלשון הקדש; כי בלשון הקדש דבר האל עם נביאיו, והקדוש [בסניג] קרואיו. ונתן דתו, ללומדי תועדותו. וחלילה לאל בורא כל הלשונות, לבחור מהן לעצמו השפה החסרה, ולדבר בלשון הצרה הקצרה. אבל מן הידוע כי לשון הקדש מימי קדם ערפה וגדולה, ורחבה ונסכה למעלה למעלה. ומעת גלינו מארצנו, למדנו לשונות הגוים ועובנו לשוננו, וזו היא סבת קוצר

לשוננו וחסרונה, אחרי תמימותה ויתרונה (ה). ומיום התערבו בני עמנו בין הגוים ושכנו בתוכם ולמדו לדבר בלשונם עזבו לשון עבריה, ופקו פליליה. ונפשם מאסה את בן שרה העברית, וחשקה את בן הגר המצרית. ולכן לשוננו אבד, ורובו לשאול ירד, וקצתו שרד, אשר שאירי הברד. אבל כמעט הווא נפליא לעשות, לערוך אבני נזר מתנוססות. ולמלאות אמנים, מכלי פז יקרים. ולחבר מליצות, בזהב היופי קושפצות, ולכתוב אגרות, ולשורר שירות, ולשלוח ספרי תשורות, ואמרי בשורות. ולעשות חבורים, ולסדר סדרים, במלים במלואת תרשישים, יהיו הנפשים. קושפתיים על הלב פתוחי הותם, קושפציים זהב יהיו במלאותם, ותמלא הארץ אותם. וזה לך האות, כי לשוננו לשון נפלאות, ודבריה דברי נבואות. כי היא צרה — ותתרחב לנו, וקצרה — ותספיק לכלנו.

אמר האישי; ואם אמת דברך, [וצדק מאמריך] מדוע לא נמצא בבני ישראל, איש אשר [יתבר כדברים האל], בלשון ישמעאל, ויהיה ללשון הקדש [מושיע ו]גואל? אמרתי לו וכל זה איננו רחוק, והחפץ הזה איננו לדורשיו עמוק. ובעת נרצה לחבר כואת המגלה, על פי תקפה וגדלה, עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה. אבל המחבר למי יחבר, ועל אוני מי ידבר. והאזנים חרשות, והידיים קשות. והזמנים, סגרו עיני היצורים, אשר כבית התאוה עצורים, ואת האנשים אשר פתח הבית הכו בסגורים. ואין בהם רואה ושומע, ואין שם על לב ואין יודע. ואם התקור קהלות תבל, אשר ממצרים ועד כבל, לא תמצא אוהב חכמה ומכבד בעליה, ולא משיב גמול טוב עליה. ואתה ידעת כי הספרים היקרים לא

(ה) עיי' בהערות שנסוף הספר.

יחובבו פניניהם, רק למכניהם, או למשיב גמול טוב עליהם, כי לא נעשו לבסילום הלועגים עליהם, המתעתעים בהם. וכל נעימה בשלשה תנאים סודה יהשף, במצאה נדיב או חכם או נכבד אשר אליה כוסף, תמכר לו לאמה ואורה יורה לא יאסף, ואם שלש אלה לא יעשה לה ויצאה הנם אין כסף. ועל כן כדורנו זה תשתפכנה אבני קדש והכתם הטוב ישנה, והשירים והמליצות יתמכרו לעבדים ולשפחות ואין קונה, ונדבת הנדיבים היא כמשענת קנה, לה בלשונות מענה, ואין לה בלבבות מוחנה (א), ובכל מקום אשר אוזנה, אקרא: היש משכיל? ואין עונה, והנה המקום מקום מקנה. ובכל עיר ועיר נראה כל אחד מהם בחיק הסבלות נדרם, והנה אין איש שם וקול אדם. כי אם הסוס אסור והחמור אסור, בעל התאוה קשור ומסור. ובדבר הזה איך תתעורר הנשמה, או תכסוף הנפש התקמה, לדבר דבר מדברי החכמה, או לדבר בענין מעניני (המומה, והחכמה בעיני) בני עמנו כצדור אבן במרגמה, או כורק פנינו לרגלי הבהמה.

אמר האיש: הנה ידעתי כי כל דבריך צדק, ואין בכני הדור מוזיק הברק, וטובם כחוק, אבל העלם עיניך מעמך וזוע פעולתם, ותסרון נדבתם, ואל תפן אל מנתחם. ובגלל הרע אל יאבד הטוב, ובעבור קיץ ורדד אל תעקן גן רטוב, כי אם תוכל לחבר ספר כזה בניבים ערבים והידות המודות, ושיהים צחית ושפה יפה, ולקח מרוקח ותושיה יפה-פיה, ושירים מאשרים ומליצות נמרצות, תתן פתחון פה לזוע הקדש, ותגלה לעיני הגוים מעלת לשון הקדש. ועתה לך ואנכי אהיה

(ה) הם מרכיב לדבר כנזכרת, והיא לא מוזאת קן בלכס.

עם פיך, ובכל מחברת אשר תחבר אהיה עמך והוריתך [אשר תדבר]. ואם תבקש אדון לפאר ספרך במהללו (א), ולהראות לעיני העמים את כבודו ואת גדלו, הנה ראיתי בן לוי, לו יובילו מלכים שי. עליו הוד המלוכה, כי ברית עולם לו שמורה וערוכה. וביום נולד בשר האל ממרומו, לעיני עמו, הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו, ותהי המשרה על שכמו, ונפח רוחו בפגרי התהלות ויקרבו עצמות עצם אל עצמו, וצלם היקר נברא בצלמו, משכיל בכל דרכיו זה' עמו, ומפתח בית דוד על שכמו.

נְשִׂאוֹת נְבִרָהּ אֶצְלוֹ לְעוֹר
וְצֶלֶם הַיָּקָר נְבָרָא בְצֶלְמוֹ;
וְשֵׁם רוּחוֹ בְּפִגְרֵי הַתְּהִלּוֹת (א)
עָדִי כִי קָרְבוֹ, עֲצָם לְעֲצָמוֹ.

ולו שני עדים מעידים על תעצומו, כתר ראשו דוד וחותם ימינו שלמה. ולאישי אשר אלה לו, על כוכבי שחק ירים רגלו, ויף בגדלו. ולפניו יקראו: אברך, נשיא דורו, ככה יעשה לאיש אשר המלך הפך ביקרו. כי הוא אדר היקר, ומהללו בלי מחקר. בלבו ים תעודות מאין מדה, ובלשונו אוצר כל כלי חמדה, ובפיהו מעין הדעות, ובמינו חסן ישועות. כרוב ממשח, בשמן תהלות נמשח. פניו נר מערכה, ורעיוניו ניר ממלכה, נשיאותו מאב לבנים נמשכה, לשם טוב ויחס

(א) להקדים לו את הספר.

(ב) עד הולדו היו כל התהלות כפגרים מתים וכו' נעשו לגוף חי.

זכה. האל יפיל בנעימים חבלו, וירימם דגלו וגדלו, ובכסא הממלכה בלעדיו לא ירימם איש את ידו ואת דגלו. ועתה שלח ספרך תשורה, למרבה המשרה, ולשלום אין קץ על כסא דוד ועל ממלכתו.

בְּעֵינַי יִשְׂרָאֵל יַעֲזֹב, וְנִשְׂיָא אֵל, הַמְעוֹז,
אֲשֶׁר הוּא מִטָּה עֵץ, וּמִקַּל תַּפְאֲרָה.
נִשְׂיָא אֵל יֵאֻשָׁה, לְרֹאשׁ הַיְקָר לַיְיָהּ,
בְּמִתְשִׁיבֵי שְׁבִיָּה, שְׁלַחוּ צוּר אוֹרָה.
יִקְרַב אֵל עֵילוּם אֲ, בְּיָמָיו שֶׁר שְׁלוֹם
יְיָרָבָה הַשְּׁלוֹם, לְמַרְבֵּה הַמִּשְׁרָה.
כְּכַתוּב לְמַרְבֵּה הַמִּשְׁרָה (יִשְׁעִי ט' ו').

נִשְׂיָא אֵל יֵאֻשָׁה, פְּאָר הַתּוֹשִׁיָּה,
שְׁלַחוּ צוּר מִתְּהִיָּה, וְגוֹדֵר כָּל פְּרִיץ.
פְּאָר עִם הַבְּדָק, בְּשׂוֹשֵׁן תוֹךְ חֶדֶק,
מִסּוֹק הַבְּדָק, בְּחֵיר תוֹלְדוֹת פְּרִיץ.
מְלָכִים וּמְמִיתֵם לְפָנָיו בּוֹרְעִים הֵם
בְּעֶבְרָו לְפָגְיָהֶם, וְעֵלָה הַפּוֹרֵץ.
כְּכַתוּב עֵלָה הַפּוֹרֵץ (מִיכָה ב', י"ג).

יְמֵי הוֹד וְנִאֲרִיכוֹת, לְשֶׁר יִשְׂרָאֵל וְזִכְוֹת
בְּצִנְאוֹר הַפְּלִיכוֹת, נִתְּנוּ אֵל רַבִּיד
יְהִרִים מִשְׁרָתוֹ, אֲשֶׁר בְּתֵר אָתוּ
וְלַעֲד מַעֲלָתוֹ, מִנְּהַם הַעֲמִיד

(א) עולם ?

וְגַוֵּי וַיִּבַע, הַיּוֹת כְּפָאוּ בְּקָבַע,
וּבְגִלְלָל יָהּ לְשַׁבַּע, אֲדָנִי אֵל דָּוִד.

כְּכַתוּב (א) נִשְׁבַּע ה' לְדוֹד (תהלים פ"ט, ל"ו).

בְּחֵירֵי עִם הָאֵל, אֲמוֹנֵי יִשְׂרָאֵל,
תְּנוּ תוֹדָה לְאֵל, וְשִׁירֵי לְאֲדָנִי.

אֲשֶׁר הַיְקָר הַתְּהִיָּה, כְּמִשְׁרַת יֵאֻשָׁה,
פְּאָר הַתּוֹשִׁיָּה, וְנִשְׂיָא לְאֲדָנִי.

וְדָלִים גַּעֲצָבוּ, בְּיָמָיו וַיְגוּבוּ,
וְאַחֵר יָשׁוּבוּ, וּבְקִשׁוֹ לְאֲדָנִי.

כְּכַתוּב אַחֵר יָשׁוּבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְקִשׁוֹ (סוֹסֵט ג', ס').

בְּרִכוֹת נִשְׁבָּחוֹת, וְזִכְוֹת לְרַבָּבוֹת,
כְּמוֹ גֵד נִצְּבוֹת, לְרֹאשׁ שַׁפַּת יִקְרַת.

וְהַמִּשְׁרָה לַיְיָהּ, עֲלֵי רֹאשׁ יֵאֻשָׁה,
כְּמִצֵּינ תּוֹשִׁיָּה, הֵלֵא הוּא בֵּן שַׁפַּת.

אֲעִיר אֲתֵימ רֹדֵם, בְּסוֹד הַיְקָר אֲדָם,
וְהַיְיָו מִקְדָּם, בְּבֵית לְחֵם אֲפָרַת ט'.

כְּכַתוּב וְאַתָּה בֵּית לְחֵם (מִיכָה ס', א').

הוא נזר החסידים והנשיאים, וגזע המלכים והיראים.
נשיאנו ואדוננו, עמוד האור המאיר עלינו, וארון הברית הנוסע
לפנינו, לשום העקוב למישור לעינינו, ולהיות קדוש מוחגנו,

(א) בלשון אחרת (אחת נשבעתי בקדשי אם לדוד אקנז).

(ב) מגזע המלך דוד.

כָּטוּ כְּנֹת שִׁיר מִתְּלָצוֹת הַזֶּדֶן
 מִפְּשָׁבְצוֹת עֲדִימָה וְטוֹב נְשִׁימָה.
 עַד הַעֲבִיר הַקּוֹל מִמְּתַנְיָהֶם
 כִּי הִמְלִאכָה הַיְהוָה בָּיִם.

אמר המגיד וראא כי עצתו היא העצה הטובה, ואל האמת קרובה. ואעש הספר הזה על שם הנשיא הגדול הנזכר, וידעתי כי יש לפעלתי שכר, ושירי גאלה תהיה לו אחרי נמכר. ונפתתי רוח תהלותיו ברב עניניהם, בשירותי אשר גועז לחסרון יודעיהם, ותבא בם רוח ויחיו ויעמדו על רגליהם, ובעבור כי לשוני בשבחתי צרה, אחזתי דרך קצרה, ועזבתי הנהר העמוק ועברתי מעברה. וכתבתי ראשי תהלותיו להשיב קצת חובו אשר הוא כי נושה, וכמה יתרצה זה אל אדוניו הלא כראשי.

אמר המתכבד: וכשמעני אמרו, שקלתי בפלם שכלי דבריו, ומצאתי עצתו נכונה וצדופה כמוצרך האמונה. וחברתי הספר הזה כאשר מן השמים הראתי, והתנבאתי כאשר צויתי, ורוח מבינתי, העירתי, ללקוש מפרי עץ השבל, היא נתנה לי מן העין ואכל. ועשיתי מתכלת המליצות הנוראות, תמושים ללאות, שמתים במישכן המדע לעד ולאות, וקרסיהם בפו המוסר מסלאות, והבאתי את הקרסים בללאות, והיה המישכן אחד.

בְּמֵלִים תְּשׁוּקִים, כְּנֶפֶת מְתוּקִים,
 וְאֵל רוֹדְפֵיהֶם, קְרוֹבִים רְחֻקִים.

כג"ק מורנו ורבינו ואדוננו, נשיאנו נסיכנו מלכנו, יאשיה הנשיא הגדול נשיא גלות כל ישראל זק"ל בן כג"ק נשיאנו ושי הנשיא הגדול נשיא גלות כל ישראל זק"ל בן שלמה בן יאשיהו בן נחמיה בן חוריה נכד ורבלל בן שאלתיאל בן המלך וכניה בן יאשיה בן חזקיהו בן יותם בן עזיה בן אסא בן אביה בן שלמה בן דוד הגבר הקם על, משיח אלהי יעקב ונעים זמירות ישראל. ובאיש אשר אלה לו לאבות ובמדות האלה מדותיו, ראוי לפאר ספרך בתהלותיו. כי הוא בחכמתו יכיר מעלת הגיוןך, ונוראות לשונך, ויקנה בכל הון פניו. כי לנגד מעלת ספרך העצומה, אין כסף נחשב בעיניו למאומה.

ישא משלו:

תְּשַׁלַּח לְיֵאשָׁרָה תְּשׁוּרְתְךָ

מֵאֲשָׁבְלוֹת שְׁכָרְךָ וְטוֹב פְּרִיָם.
 לֹא נָא יֵאוֹתוּ בָל תְּהַלְלוּתִי
 כִּי הַתְּהִלִּים הוֹלְכִים אֵל יוֹם.
 נְשִׂיא אֲשָׁר לֹא כִּי נְשִׂיאֵי רוּם
 נִתְּנוּ שׁוֹרֵף גַּעְזוֹ עָלַי לְחַיִּים.
 סִפּוּ בְרוּחַ פִּי מִקְנָאִי, עַד
 אֲבָדוֹ וְרוּחַ אֲמָרוֹ אִים.
 בְּשִׁמּוֹ בְּגִי גוֹלָה וְנִגְנִי
 בְּגָאוֹן אֲדוֹנִי צִהְלוֹ מֵיָם.
 נִרְפָּא תְּלִי לְבָם וְרַם שִׁיָּם
 כִּי הוּא צָבִי תִלְם וְצִיק תְּלִים.
 כִּי הַגְּדִלָה בְּנִתְּהָ מוֹדֵל
 לְשִׁמּוֹ עָלַי כּוֹבְבִי מְלִי קִים.

בְּרִיצָם בְּמַעֲרָה 6, לִבֵּב הָאָרֶץ דָּךְ,
 וְנִלְאוּ לְהַשִּׁיג, אֲבָקִים בְּרָקִים.
 וְלוֹ דָדְפוּ אֶתְהִיָּהֶם בְּרָקִים,
 עֲנָבוֹם לְאַחֹר, אֲסִירִים בְּזָקִים.
 תְּדַמָּם בְּרוֹבִים, תְּצַוִּי לְהִבִּים,
 וְרִצִּים וְשִׁבִים, כְּמִרְאֵה בְּרָקִים.
 וּכְזָבִי מְרֻמִּים, בְּאֲוָנִים נְנֻמִּים,
 וְלִבְזֹת מְאֻרִים, בְּדָם עֲשׂוּקִים 7.
 יִשִּׁיתוּן רְפָאִים, תְּלָלִים רְפָאִים,
 וְשִׁבִי תְּנָבִים, לְנִגְדָם עֲנָקִים.
 וְהֵם לְפִתְאִים, כְּבָדִים שְׁנוּאִים,
 וְהֵם לְנִבְזִים, תְּמוּדִים תְּשׁוּקִים.
 וְהִמָּה בְּדִיִּדְרוֹת תְּבוּקִים,
 וְהִמָּה בְּפִי הַדְּלִבְזֹת גְּשׁוּקִים.
 יֵאוּזוּ מְקַנְאֵי לְהַשִּׁיג אֲלֵיהֶם,
 וְדַחֲקוּ מְקוֹרָם, וּמִיּוּזוּ עֲמוּקִים.
 עֲרַבִים וְרָפִים, וְצַחִים וְנָפִים,
 וּמִצֹּר תְּזוּקִים, וּמִצֹּרָה תְּלָקִים.
 וּמִיָּרִיב רְצוּפִים, בְּרִצְוֵי כֶסֶפִים,
 בְּבוֹר בֵּין צְרוּפִים, וּבִלְבַב יְצוּקִים.
 וְאִדָּה יִזְעוּ הַמְּקַנְאִים לְנִיבִי,
 וְכָלֵם בְּאֲרִיז, וּמְלֵי שְׂתֻקִים 8.

(א) כמערכה.

(ב) לבות אש של מאזרי השמים עשוק המליצות (שאת בדיהן).
 (ג) שוא כל עמל המקנאים כי לעשות כמוני, כי פעל מליצות
 לנגדם כגובה שמים על הארץ.

אך לא רציתי להעמיק עניניהם, פן ייגעו לומדיהם,
 ויקוצו חומדיהם, ועשיתי כל אמריהם, פשוטים לשומעיהם,
 ערבים לקוראיהם, וחיים למוציאיהם. לכל יתעלם מכל איש
 ניבם, ונער קטן נוהג כם. וכראות האיש כי קבלתי עצתו,
 נשק בין עיני, ואמר ברוך אתה לה', כי לשון הקדש פארף,
 ושם טוב לדור אחרון השארת. וברוך אל עליון אשר לא השבית
 ללשון הקדש גואל, ויקרא שמו בישראל. אמרתי הנה קבלתי
 מצותך, ולא אשקוט עד אשר אעשה עצתך. ועתה הגידה לי
 שמך, ואיפה מקומך? אמר ידוע תרע כי שמי חבר הקיני,
 ואלון בצעננים מעוני, ובמקומות רבים תפגשני, ובכל מחברת
 אשר תחבר תמצאני, ואענה אותך כטרם תקראני. ויהי
 בשמעני אמרתי, שמחתי בחברתו, ונקשר לבי בעבותות אהבתו.
 ויסוב מאתי ללכת, ונפשי אחריו נמשכת. ובפנותו ללכת מאתי
 לעירו, שמעתיו והוא אומר בשירו:

אֲשֶׁר יִשְׁמָעוּ עֲצַת אֹהֶב מְהֵרָ לֵב
 עָלַי אִינְיֻוֹ כְּתָרֵב יִשְׁלַפְּהוּ
 וְכִזְהֵב יִהְיֶה מוּצָא דְכָרוּ
 כְּעַת תִּזְךָ כּוֹר לְקָבוֹ יִצְרַפְּהוּ.

שער שני

בשבח המוכיח, המהביל עיני העולם ומפיץ ומדיח א).

נאם הימן האורחי, שמוע שמעתי, כי היה מוכיח חכם באיי הים, וישיבת גלי המליצות ודכום, ויסיר במליו מן הלבבות קש'ם, ומן הנפשות קר'ם, עד האסף מר'ם. יפורר בתוכחותיו סלעי הלבבות ויזיל דמעות העינים, הן הכה צור ויזובו מים. וכאשר שמעתי את קול העם ברעה, מספרים איש לרעהו שכל המוכיח ודעו, נכספתי להכניע בתוכחותיו יצרי הזונה, אשר לתענוגיו פונה, ובקברות התאוה חונה. למען אשר גאוונו ואכבשנו, אזלי אוכל נכה בו ואגרשנו. וקמתי ונסעתי מארצי, ועזבתי נוה רבצי, ורכבתי על צי. וכאשר הגעתי אל גלילות המוכיח ומגרשם, אל המקום אשר הוא חונה שם, באתי בבית התפלה, עם הקהלה, וערכתי לאל תהלה. וארא והנה המוכיח, ממכון שבתו השגיה, ויריע אף יצרי, ובמליו דמי החושאים ידיו. ויען ויאמר:

אליכם אישים אקרא, וזכרו האל הנורא. והקיצו ישני דעה, והסירו יונכם הלומי תועה, המזכרים חיי עולם בחיי שעה, דעו כי לא זאת המרגעה, [לכן התעתדו ליום הנסיעה,

ח) תוכחה על סגלי העולם הזה (דלשא אשר שמע הימן האורחי" בקית תפלה).

וסורו רדו מן הגבעה] וקומו צאו אל הבקעה, מקום משכן אבותיכם, וארץ מגורותיכם, הידעתם, כי גרים וחושבים אתם, בארץ אוכלת יושביה, ואויבת לאוהביה. טעמה מר, וכידיה כוס חמר, מפהדו כל בשר סמר, וכל לב חמרמר. קראה תבל, והיא כשמה תבל, ראשה אבל, וסופה ציר ותבל. תשיא אתכם בעדן, ותעגב עליכם ביפיה. תדמה לבלה תערה כליה, הכליון כליליה, והמעל מעיליה, והמכשולים שוליה, ונפתולי הקורות פתיליה, וחדרי שאול היכליה, ודמי נקיים דמי בתוליה, בכל יום מגרשת בעליה, והורגת כל הבא עליה. שתריה חשכים, ומאוריה נדעכים, ונכזניה נבוכים, ומלכיה נמוכים, ושמהיה בוכים, וגניה סירים סבוכים, ויניה בלענה מסוכים. תשפיל מלכיה, ותשמיד נסיכיה, בכרה קלה משרכת דרכיה. טובתה נעקרת, ומחלתה נעכרת, ותקותה משקרת, וכוסה משכרת, ותרפתה מדרו לדור נשאר. ועתה הכושחים על ההון הנכוח, אל ימתק לכם מעט הדבש הזה. כי תחתיו רוש פתנים, ותחלים רעים ונאמנים. הלא ידעתם כי סוף ההון, יגון, ואחרית ההמון, שמומן, ותכלית הכסף, קצף, ועקר הזהב, להב, ודמיון העשר, נשר. אם היום תתפשהו בידים, מחר יעשה לו כנפים. לכן אל תחשבו העולם הזה כבית מושבכם אשר בו תשמוחו, אבל הוא מלון לאורחים נספחו, הבקר אור והאנשים שלחו. ועתה בני הנצלו ואל תעצלו, והנזרו והזהרו והטהרו והתנגשו והתקדשו והבעירו בקרבים, להבים, והקירו מסלעי הצלעות, דמעות, והעירו עם הלבבות, קרבות. ושכלכם הישירו, וסכלכם הסירו, ויצרכם המירו, וישרכם האמירו, ופשעכם הזכירו, וישעכם הכירו. והעבירו על לבכם היום המר והגורא, יום צרה כמבכירה, יום יפתחו הספרים, ויתפשו

הסתרים. יום יהיו העונות על הצואר מוטות, ויעמוד המות במקום צר אין דרך לנסות. יום יחלה האדם את חליו אשר ימות בו, יום יבער בגחלי שכיבו. יום תתעב נפשו מאכל האה, ויקיץ בכל המדה נאוה. יום יתנק ברוקו, ויסתם גרונו מלאכול לחם הקו. וכל מאכל ומטעם, מאן בלעם. ויקח גמולו, יום יהי נקבר, וכל פעלו, אשר אסף וצבר, ימצאהו בארץ מדבר.

הקיצו שכורים, והיילו גבורים, מה לכם ולאהבת כל האזורה, ומדוע תינקו שדי עקרה. תחויקו בה והיא בורחת מכם, ותקרבו אליה והיא מגרשת אתכם. הלא ידעתם כי על תהו יסודיה וסודיה, וקדמו אתכם שודיה ואיריה, ושרפו לכבכם לפידיה ופידיה, ושקרו לכם מועדיה ודוריה, ולענה ינקתם מחלב שדיה ושודיה, הבגד בגדיה, והמורר רדייה, אשר היא מצודים וחרמים לבה אפורים ידה. ואם תבקשו לדעת יסודכם, אשר ממנו לקחתם, אחי מאין אתם, הלא סתהו נוצרתם, ומאפם נולדתם, וכי תולידו בנים ובני בנים ונושנתם, המות יאכל אשר ילדתם, ופגריכם אתם. לכן העירו והתעוררו, והעתירו אולי תעתרו, וביום חרון אף ה' תסתרו, ובקדמונים אשר הלפו לפניכם הוסרו, כי לכו נא ועמדו על קברות המתים וגלו עפר מעיניהם, והתבוננו אליהם. אולי תוכלו להבדיל בין המלך, והתלך, והעליון, והאביון, והסוכן, והמסכן, והנכבדים, והעבדים. וראו אשר הותיר המות מגויותם המתערנות, וגופותם הדשנות, אבד מהם היופי, ונשאר הדופי. יחסר הבשר, והתולע לא סר. ויבשו הנתחים, הרכים והלחים. ונתקו הגידים, ונפסקו הורידים, ונקב הלב לבית חללו, ונפסק חוט השדרה שלו. ומלאו האברים, עפרים, והקרבנים, ונבים, והצלעים,

תולעים, והעצמות, גוש זרמות, ולא נשאר מן הצורות הנצורות, והתמונות האמונות, כי אם אותות, על עצם חרותות. יגוללו ברמעה עיני רואיהם, ויכאיבו ויאדיבו לב שומעיהם. לכן אנשי לבב שובו והשיבו, ודרכיכם הישיבו, וביצרכם ריבו, והלככם על אש לבבכם כקרנן הקריבו, ושאו עינים, אל אל בשמים, בתם לב ובנקיון כפים, ואל תגשו אליו בלבבות שנים. ואל תהיו מן האנשים הבאים לפניו בראש כפוף, וגוף נגוף, ובלבם אספסוף אסוף, יוסיף ולא יוסף. היופי על פניהם, והדופי תחת בגדיהם, תבגדים מהורים, והמעשים שהורים, מצנפתם לבנות ויפות, ומפעלותם משנפות. הנפת בפיהם, והלענה בלבותיהם. מתעטפים בציציות, כשרפים וחיות, והם טורפים הבריות, כזאבים וחיות, וגורי אריות. הם חסידים בניכם, וארכם בקרבם, וחלק לבם, והכרת פניהם ענתה כם. בלשונם תפלה, ובלבם תפלה. בפיהם תחנונים, ובלבם תחנונים. ה' אף לא יברר כל איש לבבו, מסוג מתשבו, ומן ההנף אשר בקרבו, לראות פני האדון יי לא יבוא, ואל המקדש לא יגש כי מום בו, והאל גזר בניו, כי לא לפניו הנף יבוא.

היו השוכנים כתי קדמונים, הכינו מקום לאחרונים, כאשר עשו לכם הראשונים. וקומו צאו מברתיכם, כי אהרים באים לשבת התהיכם [ואתם תסעו ממקומכם]. אל מעמד הדין והברית, ונסתרתם בנחל כרית, ונשמת ה' בו כנחל גפירות. ואם היום אתם כנחל התאוה בלי מעבר, מחר פנו וסעו לכם המדבר. החרשים שמעו נוראות, והעורים הביטו לראות. כמה קרא אליכם הומן ולא שמעתם, ושלף חרבו ולא פחדתם. ואחרי תבל נגיתם, ופרי גניה אריתם, ואחריתכם לא ראייתם,

הרעותם אשר עשיתם. על מקור התענוגים פרהתם, ועל נהרי שלוה צמתתם, זעתה על מי בטחתם, כי שמתתם. מה זאת השמתה המשקרת, וכוס השכחה המשכרת. מהרו נא ומלטו נפשיכם, מפח מוקשיכם. בטרם תצאו מן המעונים, אשר אתם בם חונים, כאשר יצאו הראשונים, אשר בנו הבנינים, וקנו הקנינים, ואספו המטמונים, ויצאו מכל הונם ריקם, ולא נשאו כי אם תכריכם וישקם, וגוש רמה שכבו בחיקם, וזוחלי עפר נלוו עליהם ואכלו את חקם, והתולעים הם יקחו חלקם, והיה כי ילכו לא ילכו ריקם, איה לבושי המחלצות, [והמשבצות]. איה עומי הגליונים, והסדינים. איה לובשי המעילים, וקישורי הפתילים. איה נושאי הצמידים, והרבידים, והעכסים, והשביסים, והנעלים; והרעלים, והמוצנפות, והמעטפות, הלא ביום מותם עובו המחלצות, חלוצות, והמוצנפות, וטנפות, והמשבצות, מנוללות בכצות. והרבידים, שרודים, והענקים, נתקים, והעכסים, נרמסים, והנעלים, ננעלים. והחליפה להם תבל דבוריה בקברים, והדריה בארץ לא סדרים, וארמונים באשמונים, ומנהרותיה בשנותיה, ועליותיה בתתיותיה. ויצאו מן הבירות, אל הבורות, ומצל הקירות, אל הקורות, ומחדרי שבויות, לארצות שאיות. ונפלו משחקים, למעמקים, וירדו ממרומות, לתהומות. והכינו להם במדברות, כתי קברות, ואחר נסעו העם מחצרות. לא נמלטו מן המות האבירים, השוכנים בחדרים, והעוים היושבים בחצרים. רק יצאו מחצרם לחצר מות, ומצל חדרם לצלמות, ושכבו על עפר כלם, וישנו שנת עולם. אהה ליום ההוא אשר אין אחריו מחר, וללילה ההוא אשר אין לו שחר. מה רבה תבוסתו, ואיפה מנוסתו, ומה עצמה צרתו, ומה יהיה בעזרתו. לכן אנשי לבב אל ישיאכם הון תבל אשר תצבורו,

והכינו צדה בטרם ידי הזמן אתכם יקבורו, וסעדו לככם אחר תעבורו. האל יפתח לנו ולכם דלתות התשובה הסגורות, ויפיק לנו ולכם מבחר השאלות.

וישאו משלו ויאמר:

עורו יִשְׁנֵי לֵב לְמַתִּי תִישְׁנו
 קוּמוּ סְעוּ בֵּית אֲחֵרִים תִּשְׁכְּנוּ .
 עוּרוּ וְרֵב לְכֶם בְּגַי אִישׁ סֶבֶת פֶּהר
 הַמֵּאֲוָה וּלְמִדְרָךְ סָהַר פָּנוּ .
 הוּי נִזְרָדִים מֵאִין מְנוּחָה מְהַר
 וּלְנַפְשְׁכֶם פְּתִים פְּבִית מוֹעֵד בְּנוּ .
 וְדַעוּ הָיִי מְהַר עֲלֵי כָל מַעֲשֵׂה
 תַעֲנָנָיו בְּדִין וְחֲשִׁבוֹן תִּמְנוּ .
 בְּפֹה אֲטַמְּתֶם אֲזֻנְכֶם לְקַרְאִים
 עַד כִּי תִמוּתָה קַרְאָה וְתַעֲנוּ (א)
 אִם תִּרְחֲצוּ תֵּלֵב וְתַנְפוּ מֵאֵד
 תִּרְאוּ פְּגֵי הָאֵל וְנִכְחוּ פִתְנוּ .

(א) לכל אשר קראו אליכם אטמתם אוננס, אהל עתה בקרוא אליכם המות נאללתם לשמעו.

[רבי יהודה ב"ר שלמה אלהרייזי (תחכמוני)] 2

אמר המגיד ובשמעי אלה התוכחות הנכוחות, והמליצות הנמרצות, נכנע לבי מהובי, וטהרתו רעיוני, מדמי עוני. ורחצתי דמי המשובה, במי התשובה. וכאשר נפוצו העם, וילכו למסעם, אויתי לדעת המוכיח בצורתו, כאשר ידעתי בחכמתו. וקרבתו לו ושמתי עליו עיני, והנה הוא חבר הקיני. וישמח לבי בחברתו, וישבתי ימים אחדים עמו לארות מפרי מליצתו, וללקוט מפגיני חכמתו. אחרי כן הראיתי עליו שלומי, ונסעתי למקומי.

שער שלישי

המודיע תקף השיר ומהללו, ושמות המשוררים
איש איש על דגלו.

נאם הימן האורתי: נטיתי לבי כימי נערותי, וזמן בהרותי, לרדוף התענוגים עם חברים, על הרי בהרים, כאשר ירדוף הקורא בהרים, וקשרתי עפעפי בעפעפי שהרים, וקנפי בכנפי נשרים, להתעלם בכפרים, במקום גרדים עם כפרים, ומרעה עפרים, בעוד חומנים לי לעבדים, וכניו לשרתני יבאו א גרודים. בטרם אקראם יענו, ואהרי דברי לא ישנו. ובני יום ברסן חפצי ימשכו, אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו. וכאשר העביר הנדוד שופר תרועה, להמיש היתר התקועה, שנמתי מתני באזור הנסיעה, ופשמתי סות המרגעה, ולבשתי כסות היגיעה. [וגערתי בדודים] והרחקתי גרודים. ושמתי מנמתי לשוטט אפסי עולם, עד באתי גבול שנער ועילם. ויהי היום ואני בעיר מערי בכל, מתהלך באניה בלי הובל, ויקראני לסעודתו איש מבני הנגידים, ומאצילי ארץ הנכבדים, ונתן לי מהלכים בין העומדים. ויביאני לארמון, בחיק היופי אמון. וממחצב הנעם גזור וחצוב, ומסלעיו דבש וחלב יזוב, ובתוכו בתים מלאים כל טוב וחיל ינוב. וסביב החצר כירות, ותוך הכירות שירות, בטורי זהב מפתחים על הקירות. בהם הנפשות תצלנה, והאזנים תצלנה, לרגשת קול

(ח) יללו.

הכנור, ושפעת מי הצנור, והבתים במושבות זהב מקסים, וכל בית מעטר במוני שביסים, ומפרשי רקמה עליו פרושים, ועשה לו כתנת פסים, ובתוך הבתים שלחנות, בכל טוב מוכנות, דשנות ורעננות. וסביבם מרבדים, הלב מתדים, והיגון מגדים, ולפנינו אישיות וכדים, גם לכל עין מתמדים, והיין כלפידים תוך הכדים. והגביעים, לכוכבי היין רקיעים, והמורקים, כאלו מן האור יצויקים, ובזהב החשק מחשקים.

ואען ואומר:

תָּמִיד אֵיךְ נִצְמְדוּ גַּל וּבָרָד
 וּמִזְקָרֵי אֵשׁ יִפְצִיזוּ מֵאֲפִיקִים.
 פְּחֻטֵי (6) שְׁרָשְׁרוֹת זָהָב מִרְקָע
 קָכְפֵר מַעֲבָה הַלֵּב יִצְוִיקִים.
 עֲסִיסִים הֵם כְּבִיסוֹת דָּר מְקִיסִים
 וְיִפְצִיזוּ מֵאוֹרִים עַד שְׁתִּיקִים.
 יְבִרָה פֶּטֶל אוֹרוֹת וְאוֹלִים
 קָפִיָּה גִזְלֵי לֵהָב קְרִיקִים.
 קְאֵלוּ הַגְּבִיעִים הֵם רְקִיעִים
 וְתַיִן פְּהֻקִים מִפְּרִיקִים.

ויושם לפנינו מיני מעדנים, ומשתה שמנים, ומטעמים דשנים. וסביבנו משרתים תמורים, במנורות לפנינו עומדים,

(6) לפי הגרסה שטור התרומים הוא: „גַּל וּכְרָד נִלְמְדוּ בְּתוֹטֵי שְׂרָשְׁרוֹת זָהָב, וּמוֹקְדֵי אֵשׁ יִפְצִיזוּ מִנְחָלֵי הַיַּיִן הַיּוֹקִים בְּמַעֲבָה הַלֵּב“, ותהיה המלה יוקים פה לא כמובן מ"א ז' וד"ה ב' ד' י"ז מהלקת המתכת, כי אש כמובן מויגת הכסופת.

להביא כל מאכל נעים ונאהב, וכל אחד מהם ממחר ואתו כלי קצהב, המשקה בידו כוס זהב, ויבא גם הנצב אחר הלהב. ובידיו גדוים תלויים, וזורעו יקבץ מלאים, רכים ונאים, אשר חם האש האדיבם, עד השיבם, צחים וזכים, לחים ורכים, גאון הרעב מרכים, ואותו בשוט לשון מכים. והיה בתוך הקרואים איש זקן, נודד כצפור מקן. והוא מסב על השלחן הערוך, כנחש כרוך, וזורעו ארוך, להקריב כל מאכל רחוק, ולשחון אותו ולשחוק. ולו חך, את כל סביבותינו לוחך. ולשון, יגרוף המאכל כנהל קישון. ולו פה, לא ימלאהו המשקה והאופה. תמיד יתן בכוס עינו, ובלחם שנו, וימצא הגביע סובב על ימינו. והבשר, אלו בכבלי ברזל נאסר, ומשכהו אליו בלשוננו, ולחפשי ישלחנו תחת שנו. והוא לוקח מכל לחם חלבו, ומכל מאכל טובו. ואל פיו דוחף והורף, כל נתח טוב וכתף. והבשר השמן ימשכהו בשתי ידים, וילקטוהו השפתים, וסחנה ברחים. וזורעותיו הקערה יתמכו, וכל אשר בה אליו ימשכו, ומפיו לפידים יהלובו, והנתחים, המִשְׁבְּחִים, אם יאחזם בכפו, ישלח גם חרון אפו. וכל חתיכה שמנה, אשר מרהוק יראנה, בעבותות אהבה ימשכנה, בעודה בכפו יבלענה. והמלאים, מתרב שניו יראים. והכבשים, מפתחו נסים. והדגים, מאימתו דואגים. והבשר עורגו בין שניו והוא צועק לנגד היקים, נתנני ה' בידי לא אוכל קום. כאלו הוא נושה על הצלחת, ובעל טוב על הקלחת, ויהי כבואם לשלחן והנושה בא לקחת, עד מחה הצלחת, ומצה הצפחת, ממעל ומתחת, ולא נמלאה האמתחת. הוא מכבד היין כאביו, ונושק הכוס כאחיו. וישם פיו על פיו ולא שקט, עד כל הנמצא לקט. והמאכל, אכל.

והמרק, בפיהו א) זרק, ולא השאיר לפנינו כל מאומה, כגון
 עדן הארץ לפניו ואחריו מדבר שמומה, עד כמעט לרוע פעליו,
 עלתה חמתנו עליו. ולולי אשר לא מנענו העונה מעל השלחן
 השלכנוהו, ומן הבית גרשנוהו, ואמרנו זה לזה, הראיתם
 איש כזה, אשר שפתו, הניתו, ולשונו, קלשונו, ושניו, אִזְנוֹ .
 והוא הכיר ממראה עינינו, צפוני רעיונינו, ושמע קצת הגיונינו,
 אך במתק האכילה קבל הנזק והקטוב, ולא דבר לנו מרע ועד
 טוב, ואנחנו בכח האכילה היא היינו מדברים בענין מלאכת
 השירים, והיינו חוקרים על המשוררים, אשר היו בלשון העברים,
 והאיש שומע ומהריש, אבל בקערות כצפוני יפריש. והיה
 מביט אלינו בעין לעג ובוזין, ומתגאה עלינו בגאות העליון על
 האביון. או כנושה, על איש רש ונקלה. וכאשר הכה הקערות
 באבני נגף ובליון, והיו כלם לשניו נקיון, והשקט באכילתו
 כליון העינים ומחלון הרעיון, וימותו גם שניהם מחלון ובליון,
 או נשא עיניו אלינו, והשקיף משמי הגאווה עלינו.
 ויען אל היושב לשמאלו ויאמר לו: אלה הצאן האובדים
 והתועים, הגידה לי איפה הם רועים? ועל מה הם מדברים,
 ואי זה ענין הם מספרים?

אמרתי לו: הם מדברים על גבורי השיר אשר היו כספרד,
 וכח מליצתם במקור ומפרד. וכלם הסכימו וגורו, ופה אחד
 אמרו, כי אין כשירי ר' שלמה חזקוני, ולא כשירי הנגיד
 עמוקים, ולא כשירי בן הסדאי ערבים וחלקים, ולא כשירי בן

אמר המגיד: וכשמוע העם נעם דבריו, תרדו לרעם
 אמריו, והבינו מברקיו ממריו, והכירו משחריו מאוריו. וידעו
 כי אחרי ברקיו נשיאים, בגשמי שכל מלאים, ועל אשר עשו לו
 בושו מפניו ונבלמו, ומענות נאלמו, ויד לפה שמו,

א) אל פיהו .
 ב) על אודות היותם נכבדים כמשוררים הנזכרים פה ראה
 קהערות שנסוף הספר .

ויען ויאמר להם: אנשי לבב שמעו לי, ופערו פיכם למלכות שכלי. כי אני אתיר לכם כל החום, ואפתח לכם כל סתום. והמשוררים אשר זכרתם, ועל סודם הקרתם. נקרא נקראתי במלחמה הערוכה, ואנכי הבא מן המערכה. ולבי מנלת עניניהם. ואני ספר הזכרון לשיריהם. ועתה הטו אלי אונכם, ושמעו ותחיו נפשכם, ויאזינו כל העם אליו, והקשיבו למלוי. ויען ויאמר: דעו כי השיר המעלה, אשר הוא בפנינים מקלא, ובכתם אופיר לא יקלא, מספרד שרד, ועל כל אפסי העולם נפרד. כי שורות בני ספרד וקרבות, כאלה מלהב אש הצובות, ומשוריהם כוכרים, וכל משוררי עולם כנקבות. אבל כימו קדם היו בהם משוררים רבים, צמחו כערבים, ושורותם סתומות, ולא נקבו כשמות. כגון מנחם בן סרוק ודוגש בן לברט ושמואל ותבון ואחרים רבים מלבד אלה אשר אין זכרון לשיריהם, מפני חולש עניניהם. עד בוא הנגיד הגדול רבי שמואל הלוי זצ"ל והיו שריו נגידים וראשים, ועניניו חוקים וחדשים. אך רב שריו עמוקים וקשים, וצריכים לפרושים. וכדורו היה רבי יצחק בן הלפון וקצת שריו חוקים, וקצותיו צנומים דקים כי בקקו בוקקים. ורבי יוסף בן חסראי הוא אבי השירה היתומה, אשר תחלתה, "הלצבי חן גבורת און ועצמה", אשר אחת היא לאמה, ואין כמוה בין בני עמה. ושיר ר' משה בן תקנה בירי השכל מתקנים, נמועים נטעו נעמנים. ושירי רבי שלמה הקטן, לפניו כל גדול יקטן, ולא קם כמוהו מימות עבר אבי יקטן. וכל משוררי דורו היו לפניו ריק וסלף, והקטן יהיה לאלף. הוא לבדו עלה במעלת השיר העליונה, והמליצה ילדתה על ברכי התבונה, ותקשור על ידו שני לאמר זה יצא ראשונה. כי כל המשוררים אשר היו לפניו ושירם לנגדו

רוח ותהו, ואחריו לא קם כמוהו. וכל הבאים אחריו למדו מטעמו, וקבלו רוח השיר מעמו. והאל משהו למלך על שירי עמו, שיר השירים אשר לשלמה. ודי למשוררים החוקים, להבין שיריו העמוקים. כי מליצתו נשגבה מרעת כלנו, ומי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו. גם במעמד הצומות, הראה נוראות עצומות. וחבר ספר ליום הכפרים, כל עניניו נרדים עם כפרים, מעלפים ספירים. ושירי אדונים, לקרשי השכל אדנים. ושירי הרב רבי יצחק, על מצח היקר הוחק. ובספרו אשר חבר ליום הכפרים הראה נוראות, היו לו לאות, כי שירו צלחה עליו רוח נבואות. ושירי הגאון רבי יוסף בן שטנאש נעימים ויקרים, והוא הראשון אשר חבר בספרד מעמד ליום הכפרים. ושירי הרב ברוך, מקורם ברוך, ושלחנם לכל בא ערוך. ושירי רבי יהודה בן גיאת יהודתו אחיו, ויעידו שבחיו על שבחיו, ור' משה בן עזרא מושה הפנינים, ממליצות הרעיונים, ושירו אשר חבר ללילות התחנונים, דובב שפתי ישנים. גם הוא עשה סדר ליום הכפרים, מליו מכלי פז יקרים. ורבי יוסף בן ששת, הציב שירו למטרה ויהי רבה קשת. ורבי לוי ורבי יעקב בני תבאן, ירושו המליצות כהרוש מתבן. ורבי דוד בן פקודה, להגליו המליצות יקודו, ועל דלתי שפתיו ישקודו. ושירי רבי יצחק בן ראובן, סודם מי חכם ויבן. כי הפליא לעשות מליצות נאות, והביא במלא חרוזיו וזכרון כל המצות. וישימם בפסוקים דבקים, כאלו הם ברוח הקדש הקוקים. ושירי רבי אברהם בן חריוו בירי שכל אחווים, ונאוו לחיוו כחורים צוארו בהרווים. ורבי יוסף בן סהל למתנה השיר מאסף, והמליצות יולדו על ברכי יוסף. וקרובו רבי שלמה בן צקבל, גם הוא למד מלאכת וקבל, והוא עשה המתכרת החמורה, אשר תחלתה

גאם אשר בן יהודה, ושירי החכם רבי אברהם בן עזרא עזרה בצרות, וגשמי נדבות בומן בצרות. וכל פיוטיו נוראים, ועניניהם נפלאים, כהם לא ראו הרואים, גם הוא חבר סדר ליום הכפרים, עניניו בכור שכל יצוקים, ועל הלכות חקוקים. ויצחק בנו גם הוא ממקור השיר שאב, ועל שירי הבן מזיו האב. אך כבואו לארצות מורה, כבוד ה' עליו לא זרח, והסיר מעליו מעילי הדת היקרים, ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים. ורבי יהודה בן עבאם גם הוא בא מארצות מערב למורה, ובדרך השיר ארח. ולו שירים חמודים וערבים, וקצתם כאפס נחשבים, לא ערבים ולא טובים. גם הוא הוליד בן פריץ, הפליא נבלות וחמורין, ושירי רבי שלמה בן אלמעלם, ניבו ירנן לשון נאלם, ואורו מן העורים לא נעלם. ושירי רבי יוסף בן ברול כברול הזקים, וכנפת חלקים. ומאצילי ספרד היה השיר הגדול רבי יצחק בן קרשפין כעל ספר המוסר והוא ספר אשר כל שיריו חמודים, ביר השכל צמודים, והיו לאחדים. ורבי יוסף בן צדיק ברוח שירו יקרע ים המדע קרעים, מפרק הרים ומשבר סלעים. ובתקף מליו הררו עד יעתיק, ומו מרה ימתיק, ובעת ישחו כל כנות השיר תרוממה קרנות צדיק. ושירי הלוי רבי יהודה, לוי חן לראש התעודה, ועל צוארה מור אדם פטרה. הוא לבית השיר העמוד הימני, וישב כשבת תחכמוני. הוא עדינו העצני והוא עורר את הניתו על הנפילים, ועוב גבורי השיר חללים. וכל שיריו לב החכמים יחיתון, וכמעט לפניו סף אסף ואולת יד ידותון. והיו שיר בני קרה, לטרה. הוא בא באוצר השיר ושלל בית נכתה, ולקח כל כלי חמדו, ויצא וסגר השער אחרי צאתו. וכל היוצאים בעקבותיו, ללמוד מלאכת שירותיו, לא השיגו אבק מרכבותיו, וכל המשוררים

ישאו מדברותיו, וישקו מרגלותיו. כי במלאכת הפיוט, לשונו ברור ושחוט, ובשירי הפלותיו ימושך כל לב ויכבשנו, ובשירי השק ניבו כשכבת הטל ונחלים בערו ממנו, ובקינותיו יויל ענן הכבי ויבקענו. ואם יחבר אגרת או כוגלה, תמצא כל מליצה יפה בה כלולה, כאילו מזוככי רום גדולה, או מרום הקדש אצולה, ובאהל השיר נפתחו לו שערי גבוהים, כי שם נגלו אליו האלהים, וברוח פיו גלי חכמות ישיבה, וכארי יריע אף יצירה, וכל אשר יעשה יצליח.

וישא משלו ויאמר:

לְלוֹי כָּל יֶקֶר גְּאֵה וְנִקְנָה
 וְהוּא לְוִיִּת פֶּאֶר עַל רֵאשׁ מְשִׁיחֵי.
 וְאִם זָרַח בְּחוּג מְעַרֵב מְאוּרָו
 בְּמִנְרַת מְלֵאָו כָּל צַד הִקְחֵי.
 וּבִקְרֵב שִׁיר שְׁבִחֵי שֵׁם שְׁלִחֵי (6)
 לְהַלְתֵם וְשִׁיחֵי הֵם לְמִחֵי.
 וְנִבְיִם רוֹצְצֵי אֲחֵרֵי וְגֵלָאוּ
 מְצֵא בְרָכּוֹ וְלֹא יָדְעוּ אֲרֵחֵי.
 וְהוּא בָּא בְּתַד הַשִּׁיר לְבִדּוֹ
 עֲדֵי צֵאתוֹ וְסָגַר אֶת פִּתְחֵי.
 וְהֵאָל עַל שְׁעָרָיו שֵׁם פְּסִילִים
 וְהוּא שָׁבַר בְּיַד שְׁכָלוֹ בְּרִיחֵי.

(6) הם חרכותיו כמלתת השיר (כהתחרותו עם משוררים אחרים), ומלת שְׁבִחֵי כמובן יתרוניתו ומעלותיו (Vorzüge).

וְהִצְמִיחַ בְּטַל מְלִיּוֹ אָמְרוּ
 וְהִפְרִיחַ בְּמִי שִׁבְלוֹ פְּרָתָיו .
 וְצָרוּ הַלְבָבוֹת מִהֲדָרוֹ
 כְּמוֹ קָצְרוּ לְשׁוֹנוֹת מִיִּשְׁבְּחָיו .
 יוֹם עָרְכוּ הַקָּמִים מִלְּמֹצוֹת שִׁיר
 וְהִדְהָה הוּא אֲשֶׁר גָּבַר בְּאֲחָיו .

אמר המגיד : וכאשר כלה דבריו השיב א) כל לשון גאלמות, וכל חכמה נעלמת, וכל נפש נכלמת, וידעו כי כל משפטיו צדק נאמת, וישאלוהו העם על שמו, ואיה נוח הדומו.

ויען ויאמר :

נָתַי הוּא בְּאֵלֶיךָ צַעֲנָנִים
 וְלִי בְּפֶשֶׁת עֲלֵי רֹאשׁ עֵשׂ מְבוֹנָה .
 וְתִשְׁתַּחֲוֶה בְּעִנְיֹתָה לְעַפְרָה
 וְיִשַׁח רֹאשׁ תְּלִי לְפָנַי גְּאוּנָה .
 וְאֵם יָשׁ לְמִלְיָדָה רֹאשׁ אֲנִי צִיץ
 וְאֵם לְשׁוֹן אֲנִי מַעֲבָה לְשׁוֹנָה .

אמר המגיד : וכאשר שמעתי תקף שירו והגיונו, וצחוח לשונו. ידעתי כי הוא היחיד בדורו מאין שני, חברנו חבר

ה) עשה, שט (כמו נשפת לרפת Zendre עם תאר נלוס לשט עשה).

הקיני. ורצינו להתעלם באהבתו, ולהשתעשע בחברתו. אבל נמר בלבו איבתנו, [ונאם חברתנו], ויסע בכעס מחבורתנו, אחרי אשר הבהיל מהשבותינו, והדביק לחכנו לשוננו, ונשארונו נכלמים על הרע אשר עשינו, ואמרנו אוי לנו כי נרמינו, אבל אשמים אנחנו על אחינו.

שער רביעי

בשבה שני משוררים, מי ישיר שירים יותר יקרים.

[שיר הנמלה ושיר הפר ע"ש]

נאם הימן האזרחי: ראתה עיני בימי נעורתי, וזמן ילדותי, שני אנשים עברים נצים, כגבורים חלוצים, בפיהם עיניים נמרצות, ובלשונם חניית וחצים, ולריבם בני איש נקבצים, ומכל פנה רצים, ואיש באחיו נלחצים. האחד מהם זקן סר ממנו כחו, והשני בחור לא כהתה עינו ולא נס לחה, ושניהם כשני אריות נלחמים בחוק ידים, או כשני נשרים יתמרמר זה אל זה בחצי השמים. זה יאמר לי"י אני, ומכמן קראני, ולחבר המליצות בראני. וזה יתגאה ועל חוג השמים יהלך, ומתנשא לאמר אני אמלך. וכאשר דלקו מדורות המריבות ביניהם, ועלו עד לב השמים הלפידים והקולות בין שניהם, נגשו אל השופט לפני להבים פניהם, וכידודי אש יתמלטו מעיניהם, ועד האלהים יבא דבר שניהם. ובעמודם לפניו אמרו לו אם טוב בעיני אדונינו, יחקור למי האמת בינינו, וישת ידו על שנינו. אמר השופט הגידו ענין מריבותיכם, והגישו עֲצֻמוֹתֵיכֶם. והצדיק יעוררה צדקו, והרשע ישוב ודונו לחיקו. אמר הגדול מהם: כי אדוני המה אונך לניבי, ואצעק אליך חֶסֶם איש ריבי.

הרוצה לעוף השמים בלי כנפים, הדורש לבוא במלחמתי והוא יגע ורפה ידים. אמר לו בעל ריבנו: הנה ענקתך גאווה על כלנו, וממרום תדבר לנו, ועתה הודיענו כחך זה, ונדע השמן הוא אם רזה. והראינו אם גודריך תלשים או גבורים, ומשכנותיך הבמהנים אם במבצרים. ובעת יגלו סתריך או יבחנו דריך, ואז יבקע כשהר אורך. אמר חברו: ואיך תערוך אלי ובלשוני מקור השכל והמועצות, ובלבי מעין המליצות. כי יש לי יבלת בתקף הגיוני, ובמליצות לשוני, לרומם כל דבר נבזה ונקלה, ולהשכיל כל דבר נעלה. ואתה אלו היו הסערות מחנותיך, והרוחות מרכבותיך, והעננים צבאותיך, והברקים נושאים כלי מלחמותיך, והכוכבים לאור הציך, ילכו לנגה ברק הניתך, ימס לבם מהתיצב לפני, וירפו ידיך לערוך להגיוני. עד תוכל לשבה נמלה, אף על פי שהיא בזיה ודלה, ותשימה לשם ולתהלה. אמר לו בעל ריבנו: מה עורת ללא כח, התפחיד ארוי לבנון בקמוש וחוז? כמה נקלה שאלתך, וקלה חיתתך, ועתה שמע בקשתך.

ויען ויאמר על הנמלה: שפחה חרוצה מעפר קרוצה, כגבור חלוצה, ולבקר מוונה נחוצה. היא דלת חלצים, קלת רגלים, יושבת בפתח עינים. שחורה וגאווה, ואיננה מבנות חוה. לובשת שחורים, ויוצאת מן החורים, ובכל יום תעור שחורים, ותשכים בפתחי שערים; לסובב נתיבות, כגבעות ובערבות, פעם בחוף פעם ברחובות. ובכל ימי הסתיו תתעלם אם ירשנה, ובהרשי הקיץ תמצא לאשר יבקשנה, בחדשה ימצאנה. ולשוש אחרי מאכליה, בביתה לא ישכנו רגליה. בכל יום תעלה גבעות, ותרד בקעות. ותיגע, ולא תרגע.

ותרוי, ולא תקוין, ותלקט, ולא תשקט; לבקש מחיתה, ולמצוא טרף לביתה. היא דלה מן הדלות, ונושאת משאות גדולות, ומן השרדות תקטוף מלילות, ותכין תחת הארץ מערות ומחלות; למלאות אותם תנובות, ושבלים מלאות וטובות. ובכל יום בית נתיבות נצבה, בערב היא באה ובבקר היא שבה. וכל ימי הקר תסתתר בבית כלאים, ותרד פלאים. ובימי הקיץ תצא עם היוצאים, לשבור בתוך הבאים. ובהגיע זמן הקציר, ובא ציר הבציר. הגרה בעז מתניה, ותסע ממעוניה, ותשם אל הגרן מוגמת פניה. ותצא עם הפועלים, להבוש מן השבלים. ותלך מצד הקוצרים, לאסוף מן העמרים. ובתוך הגרנות תשוטט עד ירחמוה, ובין העמרים תלקט ולא יכלימוה, ומברכתם ועניקין לה, ומן הצבתים שול ישולו לה, ועובות ולקטה ולא יגערו בה; ויאמר איש אל אחיו הרפה לה, וכי נפשה מרה לה, וכי ביתה ריקם וזרע אין לה. ובכל יום תשוטט כשפחה, אחר לקט ושכחה. ובשכלה וטוב טעמה, ממרחק תביא לחמה, ותכין שכר ומוון, לעת בצרת ורוון. וכל שעורה אשר תמצא ככבת עינה תנצרנה, ותחת הארץ תשמרנה, ומן הורם והגשם תסתירנה, והחטה והכסמת לא נכו כי אפילות הנה. ובראותה כי באו ימי הקרה, והקרה הנורא, ומן הגשם כל איש נחבא, ואין יוצא ואין בא. אז תפתח אוצרותיה וכית נכתה, ותתן טרף לביתה, כופי ודיה, ומיגיעת צעדיה, ובפעליה תעיד על חכמת עושיה, ויהללוה בשערים מעשיה, ואשרי משיכול אשר יוסר כמפעליה, ואוי לעצל אשר לא ילמד ממועלליה. כי ישאר נעור וריק, כגפן בוקק, שפת היוגן מנשק, והויק החסרון מחבק.

וישא משלו ויאמר:

יבת חיל שתרחיק
 הגזרת עז פמתניה
 שחורה היא כמו המור
 בקר בקר מבגרת
 ומשפים לאסוף טרף
 ועם הפועלים תעמד
 ותצרך קר ורב מיוון
 וכר תטה אשר תצבר
 ותזה במן שאול תהצב
 ובין תרבי שאול תצפין
 ואיננה מגבת
 ובקנין גלויה היא
 ותצפון לקטיו להקמה
 וזה תטה מזמנת
 תעת יתרחץ וכן קציר
 ותגלל שערי עיר
 ועת יבוא זמן קציר
 ותגלה מפעניה בק
 לדעתה כי בגלותה
 שחקים וישנו אישים
 ככל עקר וכל דרך
 והיא לא למדה מוסר
 והעצל במסות

בתוך קנות מאשרת.
 כלי אזור ומחגרת.
 ובפור לא מקפרת.
 וכל שחר משתרת.
 ותלילות מקצרת.
 שחקים על מרזם קרת.
 לעת קיון ובצרת.
 פעפר היא מקפרת.
 מערות לה ותופרת.
 אשר אספה וצופרת.
 והיא נמצאת במחגרת.
 והיא בקר מסתרת.
 ותגוהו למשמרת.
 ומצתה משמרת.
 פמים היא מקפרת.
 וכיריחו מסגרת.
 דלתיה משפרת.
 לבית להם ממרת.
 ענייה מכפרת.
 והיא תעור באשמרת.
 משוטטת פסותרת.
 ולגני איש כפרת.
 והיא שחר מעורת.

אמר המוגיד: וכאשר כלה שירו, אמר לחברו, אלה הם המליצות אשר ירקעו כל לב לשנים, וימשכו הנפשות בלי ידים, ויחפרו פני כמה ביום תהיה לשבעתים, ונגדם איש כמודך יהריש ואל ימלל, כי אם בזאת יתהלל המתהלל. התעורר אלי וועמי עליך נתך, ואי זה עבר רוח ה' מאתי לדבר אתך. הלפנינים תעורר נבלי הריש, ולחשכים תמשול אור חרם, וקחי צלחה רוח אלהים עליך, והחכמה מאין תבוא להשבוילך? הרמותי ידי אל ה' אלו קרעת שהרים, וקרעת ההרים, ובקעת נהרים. והיו צבא השמים גרודיך, ועיש עם בניה עבדיך, ויתרים על ראש תלי דגליך ונסיך, ונשרפה האש מאש המסוך]; ויחדר לבך מהתיצב נגדי, ותחלש רוחך לקול פהדי. [ולעו דבריך, ותתו גבוריך, ועיפו הדרות אביריך, וכשלו סוסי אמריך; לחשיג אבק רכבי, ולעלות למרום ניבין], עד הוכל כמוני לבאר ולפרוש, עניני פרעוש, אמר לו חברו: לא יחדרו הנשרים, [מקול הצפרים, ולא יפחדו הזאבים], לקול כנפי הזובבים. התחשב כי התדרתני בחיודך? ועתה הט אונך לשאלתך, ותשמע תשובתך... [ויען לבאר ולפרוש, על עניני הפרעוש]. ויען ויאמר על הפרעוש: כושי ולא מבני חם, שהור כפחם, לחם רישע ילחם, וכלי שלה ילחם, וכתנור יחם. יארוב כגנב בבייתך, וישכב בשמלתך, ובחדר משכבך ועל כשתך. ובשרך יקח כל הלילה לאכלו, ואם בכל היום תמנע ממנו מאכלו, עד בוא השמש תשיכנו לו. ובהלכך בחבלי שנה הנפשים, ובנפול תרדמה על אנשים, יבא בלאט אליך, להתגולל עליך, ולהתנפל עליך. וימצת דמך בהקיץ ובחלום, וישם דמי מלחמה בשלום. וכי תרדשנו, ויעבור והנה איננו. ואם תאמר אחריו ארוצה, ויגם ויצא החוצה. ואם תחפשהו פעם ושתיים,

ימלט מבין הידים, ועשה יעשה לו כנפים, כגשר יעוף בשמים, וכמה פעמים יתחבא עם העלמות תחת צבע רקמתים, ויבא ממתנים ועד ירכים. ויפתח עמם בין השדים, ויקרא שם המקום שהוא מתנים. וכי ימצא נערה בתולה, או בעולה, ירבק בה וישכב אצלה, עד לרוע מעשיו תתן קולה, וצעקה הנערה ואין מושיע לה. וכי ישאלה למה תבכי ולא תחשי, תאמר בא אלי העבד הכושי. ומשכבו בחוקי הכין, צרור המור דודי לי בין שרי ילין. כל הלילה תשכובני למעצבה, ולקח לו למשכב ולמצבה, הורוע והלחיים והקבה. הוא כמו כהן מזה בן מזה, לקח לאכלו השוק והחוח. ונפל בחלקו זהה התנופה ושוק התרומה, וחלבי האליה תמימה. וככל הלילה אש קרב יתתה, ולא ישכב עד יאכל טרף ורם חללים ישתה. בלי קשת יורה את עורי, וכלי הנית ידקך בשרי. הוא קטן ומעשיו גדולים, והלש ויחלש נפילים, ונבזה והוא רב פעלים. לא תצודנו רשת, ולא יכריחנו בן קשת. שרי הצבא במלחמתו יקלשם, והגבורים במאסרו קבשם, גם בני ענקים ראינו שם. אם תסתתר ממנו בכריח ודלתים, יבא אליך בין החומותים, ויור עליך מן השמים, ובחשבך כי נמלאת ממנו, בחיקך תמצאנו, ועל שבמך תשאנו. ואם תהרוג תגילי ותתהיהם בנתח, יבואו קרוביהם לשפוך דמך ואתה בנחת, גואל הדם הוא ימית הרוצח. ואם לא ימצא דרך להיכל המלך, יתחבא בבגדיו ותחת יצועיו מתהלך, ויבא אליו בלילה כארה והלך, בלילה ההוא נדרה שנת המלך, ויבו בעיניו כל אשר הוא מולך. ויקרא לעבדיו לילה, ופרשו השמלה, והשפחות זו אל זו צועקות בקול, והמנורות חמש מימין וחמש משמאל, והוא מתחבא מהם והם אליו חוכים, והוא שוחק עליהם והם בוכים. ואלו נמצא,

דמו נמצה. אך בכל מקום לו מנום ומפלט, ובכל בגד ימצא עור מקלט. והמלך אם השיגהו ידו, ותחפשהו בבגדו. לא ישקוט עד ישים לארץ מורתו שפוכה, והמת המלך שככה. הן אלה קצות דרכיו, ושמן מהלכיו. כי בכל ום יתענה מכל מאכל, ובא השמש וטהר ואחר יאכל. ויוק בלי עון נקיים, וילק דמי עשירים ועניים, ויבלעם כשאל חיים. כה משפטו כל הימים, להגיע דמים בדמים, ויהי כי ארכו לו שם הימים, ויראה כי קצר היום ותסר החם. והרוה תרפנו, והקור יגפנו, והגשם ישמפנו; יתחבא במחלות עפר, ומעונו תחת לארץ חפר. וכל גדוריו יברתו ויעשו להם כלי גולה, ויררו הם וכל אשר להם חיים שאולה. וכל ימי הקור ישימו בשאול ביתם, וברגבי עפר מעונתם, וישבו תחתם כמחנה עד היותם. ובראותם הגשם יחדל, והקור ירל, [ותהם יגדל], יבא עתם, ויתעוררו ממכון שבתם. ומעפר ארץ יפרחו ויציצו, ורבים מושגי ארמת עפר יקיצו.

וישא משלו ויאמר:

יליד ליל אשון השף ישופו
 ובזר המאפל שבע צרפו.
 ולולי רחפו עליו בגפיו
 קוד אשו בפי רגע שרפו.
 תדמה פי מלאכת אש מלאכתו
 לזאת קדר ותלבה שופו.
 יעפף רק בגפיו האפלה
 ויתגב ולא גודע בעופו.
 גפני ולי מרפא בהרגו
 הכי בו אמצאה גגף ורפוא.

יצור תרפו בשניו גם בפייהו
 ועל דמי בקל רגע שלפו.
 ודמו הוא כמו שושן מאדום
 ואולם הוא בטרם צין קשפו.
 יבואני לערשי פחצות ליל
 ולא יועיל לאיש דלת וגיפו.
 ומשפטו במשפט העטלף
 אשר בלילה יפרוש בגפו.
 ותשפיו בלילה האפלה
 עלי גבי ותשתר יעיפו.
 באלו ימצאה בי גתלי צוף
 בבואו לי צמא הלב עיפו.
 והוא קטן צעיר זמיו צעיר גוף
 ונד היום פלי רות הניפו.
 ואחשוב פי נקדה קדיו הוא
 ונקלט מלשון העת בגשפו.

אמר המגיד: וכאשר השלימו שניהם אמריתם, וכלו שיריהם, חרד לב השופט לתקף דבריהם. ואמר הרמותי ידו לאל עליון, השוכן ברום חביון; אם ראו כמראה הזה עיני, או שמעו הדבר הזה אזני. הנה ידעתי אין ערוך אליכם, בכל בני דורכם. כי כל איש מכם גבור במלחמתו, ומהיר במלאכתו. ועתה כרתו שניכם ברית אהבה, והסירו האיבה. וכאשר החביר האל המליצות ביניכם, התחברו כידודות שנוכם. ויעניקם השופט מברכתו, ויאצל עליהם נדיבותו, ויצאו מלפניו שמחים כהלהתו, עמוסים בנדיבותו, ובצאתם מלפניו

שער חמישי

בשבח י"ב משוררים, אשר כל אחד על חדש
אחד קולו ירים.

נאם הזמן האזרחי: הייתי במעמד יודים, חמודים, ביד
היופי צמודים, והיו לאחדים, כלם אצילים ונגידים, יפיצו
מלשונם אמרי נגידים, ומליצותם כרשפי יקודים, בוערות
כמראה הלפידים. והיה הזמן חדש האביב, הוא חדש ניסן
האהוב והחביב, ומדמעות הטל בלחי השושן רביב, והגן
מרקמת השושנים שפה יהיה לפיו סביב. והאדמה לבשה מן
הציצים בגדי רקמתה, [ותעד נומה וחליתה]. והשושן כנר יוהר
לעיניה, והאיר על עבר פניה, ועל גניה פרחיה, ונצניה,
ועל שריגיה שושניה, וירק ירק בפניה. ובשמי הגן לאפניו
ימשכו, אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ולכו. והחמה הוסיפה
אורה ויגלה, ותנתה כמול טלה. והצמחים יצאו מעמקי ארץ,
יפרצו פרץ, ושמו להם ראש אחד ועלו מן הארץ. וכסו פני
תבל במפרשי נעם, והעב צותה לבשר האדמה שלוחי הרעם,
ותשלח ותקרא לברק בן אבינעם. ותאמר לו שלוף על הארץ
חרבך ותליך, קום ברק ושבה שביך. ולך לבשר האדמה כי
חילי עליה ערכתי, ויאמר אליה ברק אם תלכי עמי והלכתי.
ותאמר לו לא ארף ידי ממך, והלוך אלך עטך. וישאו קולם
הרעמים והארץ תענה, וגרוד הגשם למלחמתה הונה, וברק

יצאתי אתריהם, ושאלתי הגדול מהם את שמו להודיעני,
וסודו להבינני.

ויען ויאמר:

אני חָבֵר נָזַח פְּרִיז וְאֹלָם
אָנִי וְהוּא פְּמִירֵי הַמְּלִיצוֹת.
אָנִי אֶבְנֶה נְתִיבוֹת בֵּין נְתִיצוֹת
וְהוּא יָקִים הַרְסוֹת שִׁיר נְתִיצוֹת.

וכשמעי שירו ידעתי כי הוא חברנו חבר הקיני, ובנו
השני. ונפרדתי מהם, ואני תמה עליהם, ונסעתי מאתם ועזבתי
לבי עמם.

רדף אחרי הרבב ואחרי המהנה. והגנה לבשה בגדי יפה, והשישנה משמחתה כשכבת הטל אשר החיה, כבו הבכה בלילה ודמעתה על לחיה, והגנה השקיפה כעלמה מאשנבו היכליה, וחסר צעיפה מעליה, ומשבצות זהב מעיליה, ומרקחות המור בשוליה, ולשונות התרם רכוליה, כי ככפלות ירגלו עליה. והיין יחליץ העצמות, אחרי מות, וישמת הנשמות הנשמות. והיה עמנו ראש החכמים והגאונים, ומסיר שפה לנאמנים, ולוקח בשכלו טעם וקנים מווע הקינים. הוא חברנו חבר הקני. המחבר טורי הספורים, בצוארי הספרים, ומושך הפנינים, ממצולות הרעיונים.

ויען ויאמר להם: הנבם כעץ חיים ומה טוב צלכם, ועל כסא היקר אתם נצבים היום כלכם. והימים באור פניכם יאירו, וכוהר הרקיע יוהרו. והומנים צהלו היום פניהם, ונפקחו עיניהם. ועתה החליצו מאתכם גבורי חיל, ככובבי ליל. בעלו שכל ותבונה, ומספרים בתדשי השנה. וכל אחד מהם ישבח חדשו, וישם גור תהלות על ראשו. יתחיל הראשון לשבח חדש ניסן הגאוד, וישלים האחרון בחדש אדר. ובדבר הזה יודע כח שורכם, ויבהנו דבריהם, האמת אתכם, אמרו לו כל העם: אתה החלות להראות את עבודך חכמתך העמוקה, ואת ירך החזקה, ועתה החל אתה במליצות אמריך, ואנחנו נבוא אחרריך, ונמלא דבריך.

ויוגש חבר הקני ויאמר:

חדש ניסן ראש הראשום, ומלך על החדשים. כי בו הומן מקרש, והעולם מחדש, ויקם מלך חדש. ובו יצפצפו הסיסים, וימפו הרסיסים, ויפרחו ההרסים, והומן יוהיר שחריו, ויאירו מאוריו,

ויחדש כנשר נעוריו. ויסיר מעליו השקים השחורים, ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים, ורחץ בימים טהורים, ואחרי זקנתו וארך ימיו, ישוב לימו עלומיו. ואז הגנים יפרחו, והלילות יורחו, והגונים יברחו, והששונים יצמחו, והשושנים ישמחו. והארץ תוציא צמחה, ותגלה פרתה, ותוסף תת כחה. ואחרי היות האדמה לפתיו בעולה, ובערש דודים כלולה, תגרש בעלה אשר נושן ישן, ותכסוף לחדש ניסן, אשר הוא מחמד כל אישון, ואמרה אלכה ואשובה אל אישי הראשון. ואחרי נתגרשה מומן הקור אשר היה אתה, ויכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקתתה. והוא חדש הפלאים, והנסים הנוראים, וראש לחדשי המועדים, כי בו נגאלו יודים, מכית עבדים, ויצאו לכודים, מידי לודים, ואויביהם רדפו אחריהם גדודים, ונבקע להם הים ברוח קדים. ושקעו המצרים במצולים, ושירה חדשה שבחו גאולים. ופרעה טבע בים סוף ונפל משמים, למעמקי מים, ומצואתו רחץ בלי ידים, וזרק וקטף במים, והקרב והכרעים ירחץ במים, וזרע ישרון על במתי ארץ. לכב ויהלוך, כי מבית האמורים יצא למלך. ואז השמש תקרב, והיין יערב. ובת האשישה, היא בפייה נערה ובאורך ימיה ושישה, ואקת אותה לי לאשה. וכל הלילה לצדי שוכנת, ותהי לי סוכנת. ובעלות הכוס ככפי, תשלח בשמיה לאפי, ונושקת על פי. ובשובה ריקם מלפני, אמרת באוני, אני מלאה הלכתי וריקם השיבני אנני.

וישא משלו ויאמר:

בְּיַנּוֹת עֲרוּגוֹת שֶׁב יָמֵי נִסָּן,
עַת יַעֲלֶה נִצָּן וְרָם נָסָן.
נִעְלֹז עָלַי זְמִיר לְקוֹל אָמִיר,
גַּם שִׁישׁ לְהוֹד הַצִּיץ וְנִסְתָּקָן.

שְׁמַתַּת נַפְשׁוֹת בְּאִישׁוֹת כִּי
מִהוּמָן מִסָּן מִסָּן כְּנֶת בּוֹסָן.

ויען אתר מן תחברים והוא שני להבר הקיני ויאמר: הדרש אייר מחמד החדשים, כי בו רפאות אנשים, וזכורת הלשים, המשמת אלהים ואנשים. ואם חדש ניסן על החדשים מלך, הלא חדש אייר משנה למלך. ועל כן לצרו ישב ויהנה, וירכב אותו במרכבת המשנה. ואז הגן יפרח, והיום יורה, והחום יסרח, והקור יברה, ולפני גדודי החום מר יצרח, וחיל החום ירדפהו, עד יגפחו. ואז ידי הגשם יפתחו גנוי אדמות, ואוצר תהומות, להוציא מתחת הארץ בגדי רקמות, ומשכצות נעימות, שקערורות ירקקות או ארדמות, להלביש הערוגות, בכתנות משי ארוגות. ואחרי היות האדמה לובשת בגד אלמנותה, ומתאבלת ברוב עונה, על מות זמן הסתו בעליה, יקחנה זמן החום לאשה ויתחבר אליה, יבמה יבוא עליה, ואז תפשוט שקים ברוב גיליה, ותסר בגדי אלמנותה מעליה. והשם בראשה כלילה, ובאזניה עגיליה, ובזרועיה פתיליה. והיין יקרא לשותיו: הכינו בגן סוכי, ומהרו לשתותי כי צוף תמצאנו כחכי, ואל תאחרו אותי, וה' הצלית דרכי.

וישא משלן ויאמר:

רְאֵי הֲגַן מְטוּרֵי צִיץ מְצוּרֵי
וְרִיץ לְשִׁתּוֹת לְאֹר יָפִיז בְּאֶרֶץ.
וְשׁוֹר כִּי הִזְקָן קָמַב רְקָמוֹת
עָלַי הַצִּיץ בְּרֵי קִרְף וְגִזְרֵי.
וְאֵז וְגִבְר גְּדוּד מְשׁוּשׁ וְנִתְפָּשׁ
גְּדוּד גָּזָן וְלוֹ יִהְיֶה מְתוּרֵי.

ויען השלישי ויאמר:

חדש סיון ראש השלישים, ומחמד החדשים. בו ואיר פני עולם, ויגלה כל נעלם, והשמים יתנו טלם, ונצני הגן ישאו חילם. והיום יפוח, וישא מרקחתיו לאפינו על כנפי רוח, והתפוח בשמן המור משוח, והשושן כאלו במחתת אהרן רקוח, או מגן אלהים לקוח, והפירות לכל פה יערבו, ומזרם הרים ירשבו. והזמן יקדמנו במעדרנו והדרו, וכל טוב אדוניו בירו. ובו מבחר מועדי ה', והיום אשר בתו ה'. וירד על הר סיני והנחיל לתו ללומדי תעודתו, וכשמעם הוד קולו יצאה נשמתם, והוריד טל אורות והחליץ עצמותם, להציל ממות נפשם ולהיותם א'. ועל כן בזה החדש ישמח כל לב ויגיל, בעת הערוגה ככלה לובשת פתיגיל, ועליה טבעת ועגיל. וכל עץ פרי פורח, והגפנים סמדר נתנו ריח, והזמן סורח, והלב שמח והיין מקטר בראשי בשמים מעשה רוקח. והכוס תקרא לאמר: אם תרצה לכבות אש צלעך, ולרפא נגעך, שימני כחותם על לבך, וכחותם על זרועך.

וישא משלן ויאמר:

מַעַל פְּנֵי כּוֹסוֹת מְקַפְּסוֹת אֹר
הַסֵּר לְאֵשׁ מִסָּנָה בְּבוֹא סִינָן.
כִּי הַתְּקַשׁוֹת בְּחֻזוֹת הַכּוֹס
יִתְּנֵי לְמַעַן בְּהַ צְרִי מִדָּנָן.

(ח) מיוסד על מאמר חז"ל: על כל דבור ודבור שילא מפי הגבורה ילאה נשמתן של ישראל שילא נפשי ילאה נדברו וכו'

אם ישׁרפם הלאם וְהִצָּמָא
תְּמִיד לְשׁוֹן תְּפֹסם בְּצִוּף תְּרָנָן.

ויען הרביעי ויאמר:

חדש תמוז נחמד, כי בו היגון נשמד, והששון נצמד,
והחן עליו עמד, ויפיו לא ימד. בעת יעווב איש בית מדות,
ויצא מן הבתים ומן ההצרות אל השדות, לשום בתוך הגן
משכנו, ובערוגה שלהנו, להתרונו על אגנו בגנו, ולשמה רעיונו
ביינו. בכל ענף, כל בעל כנף, וקול התור, על פרח וכפתור,
ועל כל אמיר, קול הזמיר. ועל הצייץ, העגור והסיס. ואם
הוא חדש המוקרה אשר הלב יבעיר, והיגון יעיר, כי בו נשתברו
הלוחות והבקעה העיר. וכל הקהלות בחדש הזה נזרם גזוז,
וכבודם בזוו, וישבות מבכות את התמוז. הלא בכוס ישכה
אדם עצבונו, ויסיר יגונו ואונו. וכל מי נשכהו נחש היגון יביט
לכוסו ודי, והיה כל הנשוק וראה אותו וחי.

וישא משלו ויאמר:

חֲלַקְךָ אֲשֶׁר מְטוּב זְמַן אַחֲזוֹ
לְשִׁתּוֹת בְּגַן גְּעוּל יְמֵי תְּמוֹז.
כָּל הַיִּזְקָה עַל יְיָקָה הוֹצֵא
עַד לֹא כִּד קוֹרוֹת יְהִי בְּזוּז.
וּשְׁמַח בְּעוֹדָה חַי עָלַי עֲפָר
מִרְם אֲשֶׁר מִתְּפִיזוּ תְּהִי גְּזוּז.

ויען החמישי ויאמר:

חדש אב, רפואת כל נכאב, ושמחה ללב ידאב, כי

יומי ארוך, ומזבו ערוך, ופריו ברוך. וכל מגדיו השוקים,
ופירותיו מתוקים. והתאנים דשנים, והענבים ערבים, והרמונים
אדמונים, והתפוחים רקוחים, והשקדים משקדים, והתמרים
חמרים חמרים. ואם הוא החדש המד, אשר הלב המד, כי בו
הרב הבית, ועלה שמור ושית, וקננו בו עורבים גם צפור מצאה
בית. וזה אלף ומאה וחמשים שנים גורשנו כצפור מקן, ומשלו
בנו אדונים זה ימכרו וזה יקן, ועל כן בזה החדש נתאבל כי
ארכו שניו ועיניו כבדו מוקן, ויש לנו א ב זקן (ה). הוא האיש
אשר כלנו, ואשר דמה לנו, ומהסתפח בנחלת ה' גרשנו. הלא
בין ישכה אדם יגונו, וישקע שאונו, לכן אם לבכם בזה ידאב,
שמעו בנים מוסר א ב. קחו לכם מורק, מזהב אופיר למש
ומרק, ושימו בו מן היין אש מלהמת, בחדרי הלב משוטמת,
והיגון מקלמת. כי בן הגפנים משכיל וחכם, ולגרש היגונים
חבר חברים מחכם, ובו ישכה איש יגון החדש ולא ידאב, וכן
הכם ישמה א ב.

וישא משלו ויאמר:

תְּפֹסם תְּנִיחַ אֲצִלְךָ בְּעַת תְּכַאֵב
נְחִפְךָ לְגַם גִּימָן תְּלֵאוֹת אָב.
יַעַן בְּעוֹד תְּנִיחַ בְּצִוּף פִּיהוּ
יְסוּר רְיוֹן גִּיפְךָ וְלֹא תִדְאָב.
תְּשִׁיחַ יְגוֹנוֹת אָב בְּמִתְקָן בְּן
שׁוֹרֵק וְגַן תְּכָם יִשְׁמַח אָב.

(ה) חדש אב.

ויען הששי ויאמר :

חדש אלול, נחמד וכלול, כנס על הר גבוה ותלול.
 כי אז הלב ישיש, ויטפו הרים עמים. ומלאו הגרנות בר, וברכת
 ה' שטף ועבר, על פני המדבר, ובערבה ובנהר, והשיקו
 היקבים תירוש ויצהר, וכל לב אל טוב ה' ינהר, כי בא כנדה.
 והגנים דבש יזובו, ותנובות השדה ינובו. ועסיפי הגפן מל
 אורות נוטפים, ומתוקים מדבש ונפת צופים. ואז תתחיל יד
 הקר רוח קרה להשיב, והנשמות להשיב, ונוה השמחה להושיב.
 ואז יתעוררו הרוחות, מארבע רוחות. והיום יפח, ויאמר
 הזמן הנבא אל הרוח, והמשקה אומר לכוסו עוררי מתי היגון
 ובצופך ירווי, ופחי כהרוגים האלה ויחיו.

וישא משלו ויאמר :

בִּינְךָ וּבִין יְגוֹן תִּנְהַ תִּפּוֹס תִּפּוֹס גְּבוּל
 אֶךְ בְּעֵרִינָה סֵב שְׁתֵּה בִימֵי אֱלוֹל.
 וּפְרַע בְּכָל הַגַּע לְעֵנְפֵי עֵץ פְּרוּ
 וּסְגוּד לְצִיץ מִגֵּן וְהַשְׁתַּחֲוֶה לְבוֹל.
 וְרַגְהָ בְּמֵי שׁוֹרֵק אֲשֶׁר לוֹ גְּלוּ
 מִימֵינוּ בְּעֵץ יִבֵּשׁ אֲנִי נָתַן יְבוּל.

ויען השביעי ויאמר :

ראש החדשים תשרי, בעת כל טוב יפריא, וכל לב
 כמרום השמחה ימריא. והאל בראהו סוד החדשים לפרוש,
 ויהי להם לראש, ובו הכין האל שנת היהודים, ועשה ירה
 למועדים, וממנו יודעו הימים הפסולים והכשרים, ושאר הצומות

והמועדים הנזכרים, ובו יהיו השבונות החגים והזמנים, והיו
 לאותות ולמועדים ולימים ושנים. וכיומו הראשון יום פקודה
 וזכרון, יום מעלה ויתרון, יום יעברו היצורים לפני האל כבני
 מרון, זה יספד וזה ירון, וזה ימצא רצון וזה חרון. והאל הזהיר
 נביאיו במחזה, להיות היהודים עתידים ליום הוה. יום יהיו
 ספורים לשלום ומנויים, כל הכתוב להיום, ואשר הם למות
 ראויים, ימחו מספר חיים. יום ידון האל יצוריו עשיר והלך,
 ויאמר להביא את ספר הזכרונות דברי הימים ויהיו נקראים לפני
 המלך. יום יהמה כל איש בציר ועצבון, ובתתו השבון על
 מעשיו ויהי באש לרקבון, כי אש יצאה מחשבון. ואשרי איש
 אשר ביום הזה תהי נפשו נקיה, ולראות פני המלך ראויה, כי
 אז תפרח כנפן פוריה, ויהי שלחנה מלא דשן וכוסה ראויה,
 ואז תערב ותיטב השתיה, לכל נפש הזמיה, בעת הימים
 יקצרו, והשעות יחסרו. והיין יקרא ליצורים, ראו כי הימים
 קצרים, והרגעים חסרים. לכן מהרו לשתות במסכה, כי היום
 קצר והמלאכה מרובה.

וישא משלו ויאמר :

תִּנְהַ תִּפּוֹס לְפִנְיֶךָ בְּתִשְׁרֵי
 וְתִפְרַח בְּהַ בְּעֵץ רַעְנָן וְתִפְרִיא.
 וְאִם אֲתָה לְפָה תִּלָּב וְנִעְצָב
 בְּיַיִךְ תִּתְנֶה תִּזְק וּבְרִיא.
 וְהַשְׁמִיחָה קָגָה אוֹתָהּ לְשִׁפְתָהּ
 וְלֹא תִקְשׁוּל לְמִקְרָגָה לְנִקְרֵי.

ויען השמוני ויאמר :

חדש מרחשון יפה וטוב, והוא בניני מערנים דשן

ורמוב. כי אז החום ירף, ולנוס ופנה ערף, וירדפוהו גדודי
 החרף. לעשות בגדודי החום נקמה, ויכנס ויכתום עד התרמה.
 כי זכרו אשר עשה ה'שם ניסן להם, בעת הצבוא היילוי עליהם,
 והכניע הייליהם. על כן ישיבו לו גמולו, כי פעל אדם ישלם
 לו. ואם גדודי הגשם על הארץ נחתים, והקור יחביא בני איש
 ויעש להם בתים, והדרכים מן הגשם והשלג תחתים, והומן
 יעביר קול להנים את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים. ואז האש
 תערב, לכל איש אשר אליה יקרב. להתחמם בחומה, ולחיות
 בנעימה. ולצלול בשר, והמוגז אל יחסר. על ימונך הצלי,
 ולשמאלך הכלי. בטוב זה התימור, ובנעם זה תתאמר, זה
 מתוק וזה מר, עוד זה מרבר וזה בא ויאמר. ואתה מתענג
 ביניהם, ועומד כמלך בין שניהם. ובה הגפנים תשק על פיך
 מעת אל עת, ואם מרוב יגונך לבך יבעת, רדיה ירווך בכל
 עת. וטעמה ימתק וימר כי הוא הציור והצדי, מה מתוק מדבש
 ומה עז מאירי.

וישא משלו ויאמר:

אם יוגך תשפתה בְּמַרְמְשֵׁן
 תחליץ עֲצָמֶיךָ וְגַם הַרְנוּ.
 או תִּטְאוּ לָךְ תּוֹלְדוֹת יָמִים
 בַּכּוֹס מְחֹל פִּשְׁעֵן וְשֵׂא מַעֲנֵן.
 כי קָה תַּפְלֵם לָךְ נְתִיבוֹת גִּיל
 בְּיַדִּי וְגִזְנוֹת תִּזְמֵן עֵנִן.

ויען התשיעי ויאמר:

מיטב החדשים כסלו, כי בו הלב שאנן ושלו. ואז
 ידי הגשם ימונו חומן ספיר ולשם, לנטע ארו ולגדל גשם.

והשלג דגליו ירים, על כל עברים, ויקשור מצנפת אור בראשי
 החרים. ולפניך כושית מבנות הם, לובשת מעשה פחם, ולבה
 לחיל הקור יכעם ויחם, והחלה בהילו נלחם. עד תביא בלבן
 מרשפיה צניניה, וחצי שנוניה. והוא חדש הפלאים והנסים,
 אשר עשה האל לזרע עמוסים. כבוא היונים על בית ה' ונסבו
 על הבית, ויוציאו לחוץ הטמא השוכב בבית, וצוה הכהן ופנו
 את הבית, ובקשו שמן להדליק נר ולא נמצא בבית, כי
 נטמאו כל השמנים אשר בבית, עד קרא הכהן ללשכת הבית,
 לאמר הגירו לי מה יש לך בבית, ותאמר לבד אסוך שמן
 אין לשפתחך כל בבית, והתי השמחה גדולה ויהי גדול כבוד
 הבית, והללו לאל ושררו שיר חנכת הבית. ועל כן ראוי
 לכל משכיל בימים האלה לשמחה, ולברך האל פרי הגפן ולברך
 נח, אשר בין המצויאנו מנוח. ועליו התנבאו יולדיו ויולדיו,
 לאמר זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ירינו.

וישא משלו ויאמר:

בַּעֲת יִקְר יִקְר יִגֹּן בְּלִבָּךְ
 תִּכְבְּדֶנּוּ בְּמֵי הַכּוֹס בְּכַסְלֵךְ.
 וְאִם יִרְבּוּ תְּרֵדוֹת מִזְמַן לָעַ
 בְּכּוֹסֶה תִּהְיֶה שְׂקֵט וְשֵׁלִי.
 וּבְכּוֹסוֹת שְׂמַח וְחֶשֶׁב דְּמִיתָם א)
 כְּמוֹ גִּפְשׁ וְלִהֵם רִיבָה גִי.

א) את הדמים חשני בטוסות (סיון החדום) חכוב כנפא.

רפ"י יהודה ב"ר שלמה אלתריוו (תחכמוני) א

ויען העשירי ויאמר :

חדש טבת, מרפא לגפש נדאבת, ולרוח נעצבת, השוכבת למעצבת. בעת הקור יצביא חילוי, ויתקע על פני האדמה אהליו. והוא הולך וחזק מאד, ולפני קרתו מי יעמוד. יפוצץ ככחו סלעי הצלעות, ויקיר מן העינים מקורי הרמעות. והשלג דגליו ירים, על ראש ההרים, וגודויו על פני המדבר המרים המרים. והמדורות כמגורות נצבות, ויעלו מהם להבות, כאלו הם שולפי תרבות, לערוך עם הקור קרבות, ולשמה בה הלבבות, ולעורר האהבות. ואם הוא חדש התלאה הנוראה, אשר איש כמות לא ראה, והשכו לה כל מאורי אור בשמים, יום סמך מלך בבל על ירושלים. ובעשור לחדש הזה, כל עין דמע בדם יזה, וכל לב ירוח. הלא ככום ישכח אדם יגונו וידתחו, ומעל לוח לבו ימחהו. ואם בכל יום אידו יגדל ואין לו כובש, בלילה יהי צירו ביין חובש, והיגון כבקר יציץ וחלף ולערב ימולל ויבש. והיין ינום יגון הלב, בהיותו סמוך לצלעות וסמוך ללב, ובקמו ישראל היגונים עד כלותם, ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם.

וישא משלו ויאמר :

שים בת גפנים אצלך נצבת
 ושבת בכל טובה פתחש טבת.
 ונחשוב לך הכוס קמי נהר
 מימיו דבש ולשונה שואבת.
 מימיו גאלו מלשון דוד יגלו
 או כוסה מלחניו תחצבת.

ויען העשתי עשר ויאמר :

חדש שבט, מעוו לכל איש ומבט, הוא מן היגונים מפלט, ומגודדי התוגה עיר מקלט. נעימות בימינו, וכל טוב יתחדש בזמנו, ויאור חשכו ואישונו, ונפקתה עינו. ואו האפיקים על פני ארץ יפוצו, והתחלים על רצפת שש ירוצו, והצמחים מתחת הארץ יציצו, וישני השמחה יקיצו. והארץ תוציא צמחיה, וגרש ירחיה, וכפתריה ופרחיה, והשמש תפרש כנפיה, להאיר נשפיה, והפיץ רשפיה, להחיות נגופיה. והאור יגדל, והקור ידל. והשמש תקרב, והאור יערב. והעריגות יגלו פניהם, ונפקחו עיניהם. והכוס ביינה תשמה נוגיה, ותמיה היגונים להחיות דואגיה, כי רבים תללים הפילה ועצומים כל הרוגיה.

וישא משלו ויאמר :

כוסך בידך שקמך גימי שקמ
 מפה בראש יגון עהי יברה ומט.
 לבן פשוט סות איד ותשמחה לךש
 תחלוצ מעיל יגון וישלחה תעט.
 דע פי ימותיקה גללי ארץ בצל
 לבן שמח בה פי ושיבחה תעט.

ויען השנים עשר ויאמר :

חדש אדר, נאה ונהדר, כענק ממולא בדר, כי אז חיל השמחות מסודר, ופרץ האנחות נגדר, וחיל היגון אבד ונעדר. והקור ידל גאונו, וחלל קצף שאונו. ויעביר קול

במתנהו: הכינו צדה לדרך וארוחה, וקומו נברחה, כי לא זאז המנוחה. והעב תפור לְשִׁמְיָהּ, ותמוה חופי נשמייה, והשמש תאריך ללכת בשמייה, והגנה יפוח בשמייה וסמייה. חרש הפלאות והנסים, אשר עשה האל לבנים עמוסים. בקום המן האגני להרגי, והאל שמע שועי והבין הגיגי. וגמלהו כרשעו, ונתלה הוא וכל זרעו. ושועי לבסא האל עלה, אותי השיב על בני ואותו תלה. ועשרת בניו עלו על עץ כחתנים, והעץ קרא להמן הסר מלבך יגונים, כי נשאתיך על כנפי עננים, ואם אתה ובניך עלי נתונים, הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים. ועל כן ראוי לכל משכיל לשמוח בו, ולשכוח בו עצבו. ולשחות מהכוסות דמן, עד לא ידע בין ברוך מרדכי לארוז המן. ויקרא לבת גפנים מהרי ואותי הושיעי, ועדיי בטוב השביעי, ויצקת על כל הכלים האלה והמלא תסיעי.

וישא משלו ויאמר:

בין צללי שושן ופְּרַח נְהַדָּר
 מה נְאָדָר יוֹן כּוֹסָהּ פִּימֵי אֶדְרִי.
 לְכֹן שְׁתֵּה יוֹן אֲשֶׁר יִדְמָה כְּכּוֹס
 שֶׁהֵם לְטוֹר אֲדָם אֲשֶׁר מְלֵא בְּדָרִי.
 הִנֵּה לָךְ מִנְיֹן תְּדַשֶּׁיף נְהוּ
 צִאתִים כְּמִסְפָּר לָךְ וְאִישׁ לֹא יַעֲדָר.

אמר המגיד: וכשמוע השומעים זה המהלל הנעים, שמחו לחק ולשעשועים. ומדי חרש בחרשו, ישררו מהלל החדש ויישמו בגדי תהלה לבושו, וכתר מלכות בראשו. ובריהם לו שמורה ונאמנה, חרשה גם ישנה, מראשית השנה ועד אחרית שנה.

אמר המגיד: וכאשר נשמעה בכל הארץ זאת המחברת. נתנה הסובאים על ראשם לעטרת, ועל לבם למשמרת. ובעת הקול בדמושק נשמע, למדוה הקהלה כאשר ילמדו קריאה שמע. והם נשמרים במצותיה, ומרדקים באוהיותיה, ולומדים על פה הלכותיה. ובכל יום משכימים לקרותה, בגן הביתן, בטרם יכיר איש בין תכלת לכרתן. ויהגו בה בשחירותם, קורם הפלתם, ובלילה לא תערב שנתם, עד יקראה על מטתם, וילמדו אותה מקטנם ועד גדולם, המה ובניהם וכני בניהם עד עולם.

שער ששי

בענין זווג אשה בעורה, חשך משחור תארה.

נאם הימן האורחי! הניתי בתבץ, להתערן מן התענוגים כמרבץ, וללבוש ממעטה השושנים כחנת תשבץ. ויהי היום ואני יושב עם חברים אוזובים, מבני הנדיבים, להתעלם באהבים, ולהשתעשע בשירים ערבים. ואשא עיני, וארא והנה איש עומד לנגדי יגע ורפה ירים, בלב נאם ופיק ברכים. וכראותי מרחוק דמותו, התכוננתי היטב לצורתו, והנה חבר הקיני מהרתי לקראתו, וקדמתי בשלום אותו. ושאלתיהו על עניניו, ואנה מוגמת פניו. ויאמר לי עתה באתי מאי הים, ונצלתי משאון גליו ודכים. ומגמת פני קרימה, ונפשי בכפי אשימה. אמרתי לו עד מתי לא תשקוט ולא תנוח, כאלו מעונך על כנפי רוח. שבה אתנו והטבנו לך, והתישב עמנו ותשיג כושאלתך. ואם תרצה אבקש מנוח, ואתן לך אשה אשר בה תחליף כח, והמצא נח. אמר לי אשביעך בהיי כל נביא וחוזה, אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה, לא כהקיץ ולא כמחזה. כי נשבעתי שבועה עוה וקשה, לכל אפול בפח אשה. ודי לי בתלאה הראשונה המרה, ולא תקום פעמים צרה. ואשחק

למליו, ואמרתי אליו: מה הצרה אשר מצאתך, ולירי שבועה הביאתך. אמר הנחש השיאני, והיצר הרע הסיתני, לבקש לי רעיה, ואשה יפה-פיה. להמציא נוח לנפשי האנושה, מקצר רוח ומעבורה קשה. כי אמרתי לא טוב היותי לבדי, אעשה לי עור כנגדי. כי לא ידעתי יום מותי, ומתי אעשה גם אנכי לביתי. ובעודי בין גליו ים המחשבות, עורך עם קרבי קרבות, וחוצב מן האהבות להבות. ולכי פעם ימאן ופעם יאבה, ועתים יבער ועתים יכבה. ואני מתהלך במדינה, מעבר לעבר ומפנה לפנה, והנה אשה זקנה, ברוע תמונה, וצורה משונה, כאלו הומן גנבה מן השדים להיות לו למנה, ויקרא שמה שטנה, תמונתה ככת היענה, ואהריתה מרה כלענה. פניה בצעיפה לואמת, רעה ושולמת. תהנן קולה ותכרע על ברכה, וחלק משמן חכה. הצוף בלשונה, סם המות בגרונה. מתנהגת בחסידות, והיא בת נעות המרדות. מעגלי שאול מעגליה, ובכיתה לא ישכנו רגליה, ובכל מקום נמצאו חלליה. וכראותה מרחוק דמותי, נצבה כשטן לעמתי, וקדמה בשלום אותי. ואמרה אלי בני בני יאריך אלהים חייך, וישמור [זהר] לחייך, ויהיה לעד רענן פריך. ראיתוך נעים ונאה, ונחמד למראה. תלבב הלבבות ביפוך, והמשוך הנפשות בזיו לחיך. והיופי הלבישך משיו, ושלם לך נשיו, ועץ ילדותך נתן פרוי. ולא טוב לאיש כמוך שיושן ולבו ער, ובאש החשק בעור. מבלי רעיה אשר בה תתרע, ולא מקום זרע, ומה לך לבקש בורות נשברים חצובים, וימתקו לך מים גנובים, לכן אם יושב בעיניך מכנות הנדיבים, אילת אהבים, לחיה מעלה שחרים, ושערה מעריב ערבים. תהי בה נפשך מעוררת, ותהי לך סוכנת, בחיקך מקננת, ועל שלחנך מוננת, בלחיה מנורה בפיה צננת. בחשך תלך

ליוו תארה, ולא יכבה בלילה נרה, וטוב מסחר כסף סחרה, ורחוק מפנינים מכרה. לה עינים כעיני צבאים, ביון החושק סבואים. גופה רטוב ולח, וכרביש בדלח, טהור קרש ממלח, לב רואיו יפלה, ואש בקרבו ישלח. לחיה מאורים, ועיניה כפירים, וטורו שנה ספירים, ושני שריה שני עפרים. ואלו תראה יפיה הנאה, יאבד לבך וישתאה, והיית משגע ממראה עיניך אשר תראה. ואשרי איש במרכבתה רכב, ובין רגליה ברע נפל שכב. אבל כל הרוצה בה להתחתן, אלפים כסף יתן. ונקל לתת בה כל הוננו וחילוי, אם יתן איש את כל הון ביתו כאהבה כזו יבוו לו.

אמר המגיד: וכשמעי אמריה, נמשך לבי בחלק דבריה, ונקשרתי בחבלי קשריה, ואמרת לי אילו הנערה הזאת במים יִדְבַר בה אראנה, אז יושב לבי בעת אקנה. אמרה לי חלילה חלילה, אם ארמה אותך ואם אכשילה, ואם אפתה אותך במלי ואם אמשילה, אבל כל אשר דברתי בפה ושפתים, תמוצאנו כפלים. אמרתי לה אם האשה כאשר תאמרו אלי, הרבי מהר ומתן עלי, ואתנה כאשר תאמרו אלי. אמרה לי בראותך הצביה, המורפת כלביה, תדע כי אין בלשוני רמיה. ושוב אשוב אליך מהר, אתר עלות השחר, להשקוט יגון לבך וחילוי, ובקר ויודע ה' את אשר לו. ותלך האשה לדרכה, ולבי נלבד בחפת חֶפֶה. בלילה הוא נרדה מעיני שנתי, ולא עליתי על מטתי, רק הייתי מתנודד בחבלי תשוקתי, ומתנודד על ארך תקותי. ויהי בבקר ותפעם רוחי, ובעודי אריד בשיחי, בלב דוח ובנפש נכאה, השמש יצא על הארץ והנה חוקנה באה. וישמח לבי כביאתה, וחודתי לקראתה, וקדמתי בשלום אותה. אמרה יתמיד האל שלומך, ואל יפקד ממוקך. דע פי הגיע תר

השמחה, ונסו יגון ואנחה. ורחקו ממך הגרודים, וקרבה עת דרים. והנה אבי הנערה וקרוביה באים אליך, לשמוע מליך, ולקשור בריתם עליך. ויהי עד כה ובה והנה אבי הנערה, ועמו כל הוקנים אשר בשערה. וכאשר באו הקהלה, והבית מפה אל פה נמלא, קם אבי הנערה ועמד על עמדו, ויאמר לכל אנשי סודו: שלום עליכם אחינו אנשי האמונה, והאהבה הנאמנה. דעו כי זה האיש ירצה להקשר בתברתנו, ולבוא במסרת בריתנו, ולרכב על מרכבתנו, ולקחת את בתנו. והוגד לנו עליו טוב מהלליו, וכשרון פעליו. כי הוא ממשפחות הפחות, אשר בידיהם ארחות, ובפניהם שבע שמחות. והנני מפקיד נפשי אצלו, ואת בתי אתן לו ומהר ימהרנה לו... על מנת שיכתוב לה אלפים כסף במהר בתוליה, וככל עת שתרצה יתנם אליה. ויאמרו לי הוקנים: קבלת כל אשר שמעת? ואני לרוב בשתי מהם, לא חקרתי לרבריהם. רק אמרתי שמעתי וקבלתי, וכל דבריהם ידעתי. הדבר יצא מפי וימהרו ויקראו הסופר, והביאו העט והספר. וכתב לה כתובה, מני ים רחבה. וקבלתי כל אשר אמרו אלי, אז אמרתי הנה באתי במגלה ספר כתוב עלי:

וַיִּקְרָאוּ סוֹפֵר לְקִנְיָם קָל
 מִהָרַץ בְּתַבְרִיָּה בְּפְרוּשִׁים .
 וַיִּכְתְּבוּ עָלַי שְׁמֵר מְהִיָּק
 שְׂרִיר בְּתוֹקֶקֶת וְהַדְוִשִׁים .
 וַיִּכְרְבוּ שָׁם אֶל בָּבוֹס יוֹן
 אֶךְ עַל יְדֵי חֶפֶה וְקִדְוִשִׁין .
 וַיִּזְמַן מִצְחָם בָּם הִכִּי פְתָאִים
 חֶפֶה חִבְרָתִי לְגִרְוִשִׁין .

וכאשר נכתבה הכתובה קראוה נגד היהודים, ואתה
 בפפר [ואחתום] ואעד עדים, וכאשר שקעה החמה, עלתה
 וזקמה. וכסתה האיץ חשך ואפלה, והביאו הכלה בקול המולה,
 והעם עונים על המסלה, ישמח חתן בכלה. וכאשר האריכו
 לשבח לשורר בגילה, מערב עד חצות לילה, הלכו איש לדרבו
 כל קהלם, טקטנם ועד גדולם. ונותרתי אני לבדי, והיא יושבת
 לצדי. ואמרת בלבי זה הלילה אחרש כנשר נעורים, ואעלה
 אבר כנשרים, וזה לילי שמורים, ואסור אליה ופשטתי מעליה
 מעליה, והסירותי המסוה אשר על פניה, והקרבתה הנר לפניה.
 והנה פניה פני זעם, וקולה בקול רעם. וצורתה כעגל ירבעם,
 ופיה כפי אתון ברעם. ואפיה הבאיש ריחה, ולחיה נס לחה.
 כאלו השמן בקדרות הטיחם, ופעל בפחם, עד חשבתיה מכונה
 חם, אבל אם חשך משחור תארה שערותיה הלביו, וימור
 הזקינו, ושפתיה עללות למעלה יהינו, ושניה כמו שני זאבים
 או דבים, ועיניה עיני עקרבים.

ואמרתו כה :

קומה כמו חומה ושוקים
 כשני עצי יער מכרתים.
 ראשה שחון נמלא ועיניה
 גזלים ששון חלב ומששיותם
 תדמה כשניה לשון דבים
 אוכלים אשר מוצאים ומצמיתים.
 ולתי כפתם רק שפתיה
 שפתיה חמור גרם מעותיהם.

צורה קצרת מלאכי קנת
 כל פוגעים קה יפלו קתים.

וכראותי המראה הזה נפלה עלי חרדה, ופתד קראתי
 ורערה, ואמרתו בא יום הפקודה. אך התאפקתי, ורבות אליה
 דברתי, ואמרתו לה בתי אחרי אשר פנך כשמור ושית, הגידי
 לי מה יש לך בבית. ואיה שלמותיך, ומעילך וחומתך ופתיליך,
 וסהרוניך ועגיליך ותמרוקי עדוניך, וכל שמניך. אמרה לא יחסו
 לי כל, כי חנני אלהים וכי יש לי כל. וכל בגדי עובתי צרורים
 בבית אדוני אבי, ובנוה מושבי. אמרתו לה מה הפקדון, אשר
 עובת בבית האדון. אמרה לי עובתי שני שקים בלים, ושכרו
 בלים. וצלחת וקלחת, ומטפחת וצפתת, ומשענת וממתחת.
 ומדים קרועים, וכלי נגעים. ושתי קערות, ושלוש קדרות.
 וכשמעי דבריה נפלתי על פני, ואברו רעיוני, ולא מצאו חון מי"ו.

ואקום ואען ואומר :

המשדדים וזיקים את גויה
 ישלח קה אלהים המארת.
 פאלו מלאכי זעם ומשחית
 לאתים לך אבל לך הכבדה.
 פאלו תאךך בשעיר עואל
 ואיה נמלטה מארץ גרה.
 פאלו חמון חשק בלילות
 ומאכהה שלחך לה תשורה.
 וייךך לא יךךך רק למען
 תהי אל מלאכי קנת לעורה.

וְאֶשְׁרֵי יוֹלְדָהּ לִי בַת בְּלִדְתָּךְ
 וּמִי יִמֵן יִמֵן תְּהִי אִמְךָ עֵקֶרְךָ .
 שְׂפִמְךָ כְּמוֹ שְׂפִמֵי שְׁעָרִים
 וּפִיךָ קָבֵר אֲכָל בְּטֶגֶף עֵקֶרְךָ .
 וְשִׁנְיֶךָ בְּשֵׁנֵי דוֹב זְהוּמוֹת
 וְכֶם צוֹאֵה וְרִיר כְּמֵלֵא עֵקֶרְךָ .
 וְקוֹרְמֶךָ כְּעֵץ הָקוֹן גְּבוּהָה
 וּמִי יִמֵן וְאֶרְצָךְ בּוֹ קִהְרָה .
 וְלִיל בּוֹאֶךָ תִּשְׁבַּתִּי לִי כְּמוֹ מוֹלֵ-
 אָבִי וְעַם בְּעֵת בּוֹאֵם בְּעֵבְרָה .
 כְּפִרְעֹה לִיל אֲשֶׁר טָבַע בְּיָם סוּף
 כְּמוֹ הָקוֹן בְּיָוִם נִחְלָה בְּקוֹרְךָ .
 כְּסִימְרָא עֵת אֲשֶׁר בְּרַח לְיַעֲלֵל ,
 כְּעֵגְלוֹן בְּעֵלִית הַמְּקֵרָה ,
 וְלֵךְ בְּשׁוֹן כְּכֶסֶן גִּיר גְּפוּהָה
 וְצִירְתָּךְ כְּמִנְחָלָה שְׁחֹזְרָה .
 וְנִדְרֶךָ יְדֵי סוּף שְׁעִירֹת
 מִפְּחָמוֹת כְּמוֹ אוֹדִים בְּכִירָה (6)
 וְקוֹרְ נִיבָה פְרַעַשׁ בְּהַצּוֹת לִיל
 וְנִשְׁמַת פִּיךָ כְּמוֹ רוּחַ עֵקֶרְךָ .
 וּפִיךָ קָבֵר לְמֵאֲבָלָה וּמִשְׁקֶךָ
 וְיִשְׁבִּי בְּתוֹךְ בְּטֶגֶף כְּרוֹרְךָ .
 כְּבִטְגָה תִּתְּמִשִּׁי הַבַּל כְּמִכְתֵּשׁ
 וְיִקְשֹׁם וְנִסְעוּ הָעַם בְּאֶרֶה .

(6) שמוות כפחם וכאודים בתנור וכזים .

אֱלֹהִים יִתְּבַר רֵאשֶׁךְ בְּשִׁמַּת
 כְּמִתְּכַבֵּת כְּדוֹמָה וְעִמּוֹרָה .
 וּמְכַרְיֶבֶךָ יִשׁוּ בְּמִנֵי אֲדוֹת
 וְיִשִּׁים לָךְ בְּתוֹךְ קַרְבָּם קְבוּרָה .

וכאשר השלמתי שירתי , ראיתי כי בשירי , לא ירפא
 צירי , ובהגיוני , לא יסור יגוני , ונגינתי , לא תעביר ענמתי .
 ועלחת חמתי באפי , ולקחתי שלשה שבטים בכפי . וקמתי
 בחצות לילה , וחטמתי פיה בשמלה . ושברתי כל השבטים על
 גבה , עד יצא על פיה דם לבה . וקרעתי כל בשרה מעליה ,
 ואספתי כל הבגדים אתי , ועטמתי הכל על בהמתי . ובטרם
 עלות השחר הייתי מן העיר רחוק , ועזבתי ארצה שאיה והבוק
 הבוק , ועברתי את מעבר יבן . וכל היום הייתי ביערים שוכב ,
 ובליילה נוסע ורוכב . עד ידעתי כי נמלמתי , והאמנתי כי
 נצלת , אז נשאתי משלי ואמרתי :

בְּרוּךְ אֲשֶׁר יוֹם צֵר וְצָרִי
 וּבְרַחֲמָיו תִּסְדַּר בְּקִלְיִי .
 יִצְרֵי בְּיַד סִכְלִי כִּיבְרִי
 אֶךְ צִיר כְּחִמְרָתוֹ גְּאֲלֵנִי .
 אֲתָרִי אֲשֶׁר תִּרְרֵי שְׂאוּל בְּאֵתִי
 כְּשׁוֹן שְׂאוּל פָּתַח וְהַעֲלֵנִי .

אמר המגיד : וכשמועי תעתועי חבר הקוני , צחקתי על
 הבלוי ושקרוי , וחמתתי על חלומותיו ועל דבריו . אחרי כן
 קראתי בשלומי , [ונסעתי מעמו] גם הוא נסע אל מקומו ,
 [והפליאני דברו ונאומי] .

שער שביעי

משני גבורים, הנלחמים כשני כפירים.

גאם הימן האורחי: נסעתי מצור המעטויה, לשושן חבירה. ועמו חבר הקיני משמה הלככות בנעם חירותיו, ומשמה הנפשות במיטב ומדותיו. והחל לספר לי מאשר ראו עיניו, בארץ ימיו ושניו, ויאמר לי: נסעתי בימי נעורי מארץ פרס, לארצות משך ותירס, עם אנשי חיל גבורים, ושרים אדירים, אצילים וברים, להם חן עפרים, ולכות כפירים. וכאשר עברנו על אחלי קדר, מצאנו פרץ הדרכים נגדר, והמרברות מן הלסטים מלאו קוץ ודרדר. ולא פגענו מוצא ומעבר, וסגר עלינו המדבר. כי אנשי הארצות ההם, היתה מלחמה ביניהם. עד שממו מפחדם מסלות, והיו הנתיבות הבעולות בתולות, ושבו הדרכים בלי עובר אבלות, והולכי נתיבות ילכו ארחות עקלקלות. ויאמרו לנו חבורתנו, לא נמוש ממקומותינו. עד תשקט המלחמה, ותכבה אש הועם והחמה, ואז נרחץ הליכנו בחמה, ונוכל לנסוע ביד רמה. ועמדנו ימים במעוניהם, לראות סוף האיבה ביניהם. ולמקצת ימים עשרה, שמענו קול ברמה, והקריה הומה, והגדודים יוצאים לערוך מלחמת ביד רמה.

ונשמע וימס לבבנו, וחרדו בני מחשבתנו. כי לא ידענו איך תהיה סוף המלחמה לשניהם, ואנחנו עצורים ביניהם, כאלו הם אריות ואנהנו טרפה בין שניהם. וכאשר נועדו כלם בעמק הכבא, ערכו אלה נכה אלה מערכה. וכלם בעלי גבורה ועצמה, בצוארם ילין עז ורעמה, קצתם מכני תוגרמה, ונלוו עליהם הדר ותימא, יטור נפיש וקדמה, ומשמע ורומה, ובין כלם שכנה גפשו דומה. ויערכו מערכותיהם, ולבישו שריונותיהם, ומרקו חניתותיהם. וימהרו לקראת המות בשמהה ורן, ועמדו במעמד הועם והחרון. זה כאלון חסון, וזה יפגוש האסון בששון, וזה יתגרב בנפשו למות ברצון. וזה ימצא טעם החרב, מחוק מרכש וערב.

ואשא משלי ואומר:

גְּדָרִים יִשְׁבּוּ מִן הַיּוֹתָם
 וְלִמּוֹת תְּנִיתִיָּהֶם מְרוֹקִים.
 וְהֵם מִתְחַבְּקִים עַל לִוְיָתָנִים
 כְּחַשְׁקִים מְהֵרָה לְחִבּוֹק חֲשׂוֹקִים.
 וְכֻלָּם יִכְסְּפוּ אֶל הַתְּמוֹתָהּ
 כְּאִלוֹ הֵם כְּבוֹר מִן הַיּוֹת יִצְנָקִים.
 וּמִפְתָּחֵם תִּרְרִים יִתְחַדְּדוּ
 וְלוֹ הָיוּ כְּתֵר תְּבוֹר תְּנָקִים.
 וְהָאִסוֹן לְחֶקֶם הוּא כְּנִפְתֹּ
 וּפְצָעֵי הַתְּנִית לָהֶם מִתּוֹקִים.
 וְהַמּוֹת עָלֵי רֵאשֵׁם עֲמֵרֹת
 וְהַחֲרֵב לְעִנְיָרֵם עֲנָקִים.
 וַיִּפֹּס לֵב אָרִי מִגְּעֵרָתָם
 עָדֵי שָׁבוּ תְּגִבִים תְּעַנְקִים.

נעת פי צמאה תרבי למים
 ארו אותה פדם עיבתי בריתי .
 ואמאם נחלת אבות והזנם
 אכל תרבי וקשתי נחלתי .
 ואקוץ לתנות בתי ארונים
 ועם חיות יערים תחננתי .
 וכי נגש למלחמתי וראה
 תחלתי יהי כן אחריתי .

ויצא אליו השני כתרם שירו נגמר, עוד זה מדבר וזה
 בא ויאמר .

אני באמת וחסות תאומים
 וינקנו שדי אם משלומים .
 נעת אשאג בקרב בקרבות
 אני מרעיש מרומים והדומים .
 ולי חרב תמאן הוא בתערה
 עדי כי יגעו דמים בדםים .
 והאומים לפנים ישבו דה
 והיא מעזן לכל פחד ואומים .
 ונגבורים ויגדו לה שנתם
 בעת כי תחיה בתלומים .
 ותוריד הענקים עד שאולה
 ותעזוב את גותם צלמים .
 ותשלח גלגליתיהם בארץ
 כאלו ארמו אותם אלמים .

ותחשוב כי בראים הם ורועין
 במלחמם והארץ שתקים .
 בדם יעלו בוכי חניתות
 כאלו מאבא מרום עשוקים .
 וארץ פסדונה מתרבות
 אכל שבה בדרמים לאפיקים .
 והרעיו שמי תדם לקולם
 ותרכותם יעופין בברקים .
 ובמה גלגלות נפלו בארץ
 ושפתיהם בפי חרב ושוקים .
 כאלו תקרב גנה ותרכם
 מאדמת פשושנת עמקים .

ויצאו מהם כחלה שני גבורים, כאלו הם שני כפירים,
 להם ורוע עם גבורה, ולחם קול גערה, וגערתם תחצוב לבבות
 להבות, ותערוך עם הקרבים קרבות, וכאשר נצב זה לעמת
 זה [גער איש באחיו ויתמרמר], וקרא זה אל זה ואמר :

אני כן בקרב מיום היותי
 ומותי בקרב אהשוב היותי .
 והחיים לחי הם כמו רוש
 ותחמק תחמיתה על שפתי .
 ותרבי תענה יש בי פלאות
 קצתי אש אכל מים קצתי .
 אבקע משברי גם תחלאות
 וצנתי לעד לי גם חניתי .

ובאשר דרכו קשתותם והציהם, וערכו כארזים רגליהם ונסיהם, ורעמו הפנים מקול שאונותיהם, ונמס כל לב לרעם גבורותיהם, והשתקשו הסוסים במערכותיהם, וצרו מרחבי האדמה לרגליהם. וקלו נשרי החרבות הראשי הגבורים והגבורים, ורוו מדמיהם הכפירים והכפרים. וכוכבי הרמחים בגלגליהם זורחים. ועלו ענני אבקם, וכסו פני השחקים, ונסתרו אפי המאורים, במסוה הקיטורים, ויתפוצצו הררו עד מקול הגבורים, והחרבות כבוקים מטהרים, והחצים כמראה הלפידים בוערים. וקדחה אש המות על ראשי הרמחים, לנתח הנתחים, בחניתות ובשלחים, להעלות מהם לחית השרה עולה וזכחים. והקשתות עטופים כפופים כאלו הם נחשים, ואין להם לחשים, והחצים עליהם כצפעונים נטושים, ומחוריהם גרושים. ודרכו כוכבי החרבות כצהרים, וחשכו במאוריהם העינים. והפגרים בין שפתים, והרמים נגרים כאלו הם נחלי מים. והרעיפו שמי החרבות, על אדמת הקרבות, בגשמי נרבות, מדמי הלבבות. וזוהה הארץ כגשמי דם ולא גשמי מים, ואנשי חיל לא מצאו ידים, והגבורים ידיהם על חלצים. ונאקת החללים כיולדה על אבנים, והמלחמה מסוככת כרחים, ושתי המערכות אלה נכחו אלה עומדים בפתח עינים, והמות ביניהם קורא בלי לשו כאיש הבינים, ומקול קראו חשכו המאורים כתנור זכירים, וקדרו פני המה ואלו היתה לשבעתים, ולשון החרב ישמעו חרשים גערותיו, ויביא באוני הלבבות תוכחותיו, והקרב יהגה אימה, ויניף ידו הרמה. וישאג ככפיר בלי לשון, ויביט בלי אישון. וכאשר רוו החרבות, כדמי הלבבות. ולקקו דמיהם גניתות, בלי לשון ושפתות. והגיעה המלחמה לתכליתה,

ובאה עד קצה ואחוריה. ושבה חרב נקמה אל תערה, וכלה שאונה וצערה. ושקט קול החרועה, והיתה אל המחנה האחת התשועה, וכלתה למחנה האחרת הרעה. ונגלו פני השחקים, ממסוה האבקם, ונפלו לארץ כמה הרים גבוהים ועמודים חזקים, וכבו מוקדי המות הדולקים. או התעוררו לנסוע אל מהוו חפצנו, ולשוב לגוה רבצנו, ואנחנו תמהים מאשר ראו עינינו. ורחקנו מן הנרדפים אל הרודפים, ומרנו מן הנגופים אל הנגופים. וישבנו אצלם, ובצלם. עד אשר שלוחיהם הסיעונו, ולנוה השלום הגיעונו.

פני מליצותיו. וישאלוהו העומדים לפניו, והשואכים ממעיניו, ללמדם מלאכת המליצה החזקה, ודרכה העמוקה והרחוקה. אשר ילאו גבורי המחשבות, וכפירי הלבבות, וחלוצי הקרבות, לדרך שבוליה, ולהלך במעגליה. כי היא נתיב לא ידעו עיש, ומליצתה ים גדול כל הלך בו אני שיש. ויאמר להם: אני אעביר כל טובי על פניכם, ואשים חידות התעודות לפניכם. ועתה השו אונכם ודעו כי יש לשירות המאשרות, ולהידות החמודות, ולאגרות היקרות, ולמליצות הנמרצות, כמה דרכים וכמה מזהלים, אשר יתעו בה מורי הנבוכים. והמלאכה העליונה, היושבת במלכות ראשונה, היא מלאכת האגרות התפוכות, אשר קשתותם לאחור דרוכות, ומשני דרכים ערוכות. אם כדרכם הקראם, נבוחים תמצאם. ואם תהפכם לאחור, תחשוב. כי אהפוך נחלי שיהור, או הירדן ישוב לאחור, אמרו לו כל העם זאת דרך לא עבר בה איש, וזאת המלאכה בתולה לא ידעה איש. ואם תארש אותה אלינו, הרבה מהר זמתן עלינו, ויהי לך חלק בהוננו וחילנו. אמר להם: לכו בנים שמעו לי יראת ה' אלמורכם, ומנחה לא ארצה מידכם. והנני ממטיר לכם לחם חמודות, משמי התעודות. ואשמיעכם אגרת המודה יפה-פיה, כתפוחי זהב במשיכה, הצוכה כהררי תושיה, בנויה לתלפיה, לה חן צביה, ואימת לביאה, תתהפך כקשת רמיה, ואין לה בתכל שניה. אחת היא לאמה, ופליאה בין בני עמה. ראוה בנות ויאשרוה, שמעו שמעה עדינות ויהללוה. אם יקראנה איש מראש ועד סוף, לבכו אליה יכסוף. וימצאנה תהלה חמודה, כאשה צנועה וחסודה. ואם מסופה ועד ראשה יקראנה, ולאחור יתפכנה. תשוב החסירה אנפה, ותתהפך השפה היפה לשמה ולקצפה.

שער שמיני

במהלל אגרת ישרה, וכעירותה בקריאת אותה נזורה.

נאם הימן האזרחי: הייתי בארץ מצרים, והיתה בעת ההיא תאוה לעינים, [ונאוה כירושלם, נאותיה מלאות מעדנים] (מגד'ה) חדשים גם ישנים, וגגיה דשנים ורעננים, נטועים נטעי נעמנים. והיא ככלה בצוארה ענק האור, כאלו העולם חשך והיא כנורת המאור. ומצאתי בה בחורי חמד משכילים ונעילים, והמה חכמים מחכמים, מבארי סתומים, ומגלי העלומים. ויקרעו ים המדע קרעים, ויפוררו לחכמות סלעים, והמליצות כמנורות והמה גביעים, או כמאורות והמה ריקיעים. יפצו מענק שכלם יפעת לְשִׁמִּים, ויטופו מענן לקהם שפעת גשמים. וניבם לצמאים כפלגי מים בציון, ולכם לנבואת השיר גיא חזיון, וכלם ברי לבב ורעיון, ויודעי דעת עליון. ובתוכם איש זקן יקבץ מן התעודות נפוצותיהם, וישבץ מן המליצות חליצותיהם. פעם יקום ככתביו רקמת שרר, וישטח עליהם זהב שכלו מעשה מורר. פעם יבוא בים הבינה לבקע משבריו בדבריו, ולהוציא מתדריו דריו (פ). ולהעלות ממצולותיו.

(ח) מן דר וסוחרת.

ותחזור התהלה קהלה, והברכה קלה. ובאורה תאיר האפלות,
 וחשוב השמש אחרנית עשר מעלות. להחריד כל רואיה,
 בפלאיה. שחורה היא ונאה, כפיה צוחקת ונפשה דוח, כפניה
 ענוה, ובלבה מעוה. כלשונה נפת, ובקרבה תפת. אם
 תמתיק בראשיתה, מר ממות אחריתה. לה שני פנים, כלחם
 הפנים. וכל קוראה כדרכה, וישעם מתוק חכה. ויאמר זה
 לחם ה', וזה השלחן אשר לפני ה', ואם יהפכנה ימצא לחם
 הפנים המוסרים מלפני ה'. כי הטוב והרע נצמדו בה, ואיש
 ואיש יולד בה, ויתרוצצו הבנים בקרבה. ויצא האחד איש תם
 יושב אהלים, ואחרי כן יצא אחיו בליעל רע מעללים. וזאת
 האגרת שמתיה, על משבצות המליצות שרשרת בכור שכלי
 צרפתיה, ובפניני מאמרי רצפתיה, וכחרב ביד הזמן שלפתיה.
 ריה מר דרור ריתה, ורקח הרובלים רקחה. ואין בכל דורכי
 נתיבה, ושומעי ניבה, איש אשר יעשה כמות להרית בה.
 ועשיתיה ליסר כשום לשוני הסכלים, ולעור משנת נבלותם
 הנבלים. וחברתיה על אחד השירים הצרים, והסגנים הנרגנים,
 והמנונים הזרים, והרועים הרעים. כי שבחתו בתהלה, ולא
 נשא פני התהלה. ועל כן עשיתי לו זאת האגרת, להיות לדור
 אחרון מספרת. ובהגיעו עדיו, וימישנה ביריו. חשב כי לשוני
 הללו, ולא ידע כי קללו, מברך רעהו בקול גדול בבקר השכם
 קלה החשב לו. ועתה הטו אונכם אליה, ותקשיבו לגוראות
 מליה. ויען ויאמר:

גבירנו צירנו, מוגדיל יקרנו, מסיר אנתחנו, מעיר
 שמחתנו, מנוס מגנתנו, מחדש גדולחנו, משבית חרפתנו,
 ראש לקהלתנו, נודע שמו באיים, ונשמע בגוים. יצא שמו
 בתהלה, ומואם הנבלה. ומתעטף הישר, ושונא העשר,

ירדוף הכשר. וגועל משובות, ואוהב תשובות. וזונת דבות,
 ויועץ נדיבות. ומנאץ מעשקות, ומרבה צדקות. ובחל גאוה,
 ובוטל ענוה. ומגרש מזהלות, ומארש תהלות. ומרחיק פושעים,
 ומקרב צנועים. ומתעב יהירים, ובוחר מזהירים. וזונת כסילים,
 ותושק משכילים. ומרית אשמה, ורודף תמה. וגועל חטאים,
 ואוהב יראים. ושונא העברות, ובוחר בתורות. ומואם רזונות,
 ואוהב אמונות. ושונא רשע, ונושא פשע. יליד חסידות,
 בלי מרדות. יופי, בלא דופי, חסד, בלי חסד. השר [פלוגי]
 יוצרהו יצרהו. אל ידעך נרו, גם מאורו. בעודו, צור כבודו.
 יסור אנתו, וירבה שמחתו. ויאבד מנידיו, וישקט יודיו.
 וישפיל קמיו, וירים מרימיו. וישבור צודריו, וירבה עוזריו.
 ויאור אוריו. וינצור צבאיו, וישמיד משנאיו. ויגביה קרנו,
 ויגדע יגונו, ויכפיל גאונו. וישפיל שומניו, ויגביה אוהביו,
 ויכניע אויביו. ויעזור יודעיו, אף יצמית מרעיו. בוראהו,
 חסד ומציאהו, אל יאבד לנצח גבירנו. ויאמר להם:

הנה זאת תהלה כלולה, ותחתיה רבצה האלה, ראה
 אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה. אם תקראנה כדרכה
 ותלכו בנתיבה, היא דרך ישר לא תכשלו בה. ואם תרצו
 להפוך עינייה, ולהרוס בניניה. התחילו מסופה ותלכו אחרנית,
 מן הדרך השנית. וכה תאמרו גבירנו לנצח יאבד אל ומציאהו,
 חסד בוראהו. וכן תלכו מאחריתה, עד תגיעו לתהלתה. ויאמר
 להם והנה עוד אלו שני תרזיים יתהפכו לאחור כמו האגרת,
 ויתנו כתף סוררת.

וישא משלו ויאמר:
 שְׁעַר, פֶּךְ יִשְׂרָאֵל וְאֵין אִתְּךָ
 עָנַל וְכָל חֶסֶד פֶּךְ נִמְצָא.

וְחָבַר מְגִידֵי פִי בְּכֹחַ
 וְנִהְפְּכוּ לְרֹאשׁ צִרֵי קַלְלוֹת.
 וְאִמְרוּתִי לְעֵינַי עֲוִיִּים מְאִירוֹת
 וְיִשׁוּבוּ לְעֵינַי אֵיבֵי אַפְלוֹת.
 וְאֵתִי כָּל בְּגוֹת הַשִּׁיר בְּעֹלוֹת
 וְאִם הִנֵּה לְיוֹלֵתִי בְּתוֹלוֹת.
 וְהִרְוֶהָ לְבִשְׁיִי מַעֲלֵתִי
 עֲנֶהוּ אֵל תִּבְקֶשׁ לָךְ גְּדוּלוֹת.
 הֲבֵי תִיגַע וְלֹא תִגַּע וְלִבִּי
 שָׁמֹר בְּפִשְׁךָ וְלֹא תַעֲלֶה בְּמַעֲלוֹת.
 הֲבֵי תְרוּץ לְנַבֵּל אֵת בְּבוּדְךָ
 וְתִרְפָּתְךָ וְתִרְוֶתְךָ לְגִלּוֹת.

וכשמעני שירו ודעתיהו והברוניהו, כי חבר הקוני הוא,
 ומחרתי אליו וחבקתיהו. ועמדתו עמו ימים, לבלות שנותי אתו
 בנעמיים. עד צחק בינונו עורב הפיריה, ונסעתי מאתו בנפש
 חרדה. וגלחת יהודה מעוני ומרוב עבודה, ולקחתי עמי טוב
 וברו לעדה, ויהי לי לצידה.

מוֹפָר בְּדֵי הַשֶּׁע בְּךָ שֵׁם אֵל
 פִּי אֶתֶּ אֲמַת הַמִּדָּה בְּלִי שְׁמֵיךָ.

ויאמר להם וכל הרוצה לקרוא אלו השירים [הפוכים],
 יאמר כי חמת ה' שופכים] [יאמר בן]:

נִמְצָא בְּךָ חֶסֶד וְכָל עוֹל
 אֶתְךָ וְאֵין יִשָּׁר בְּךָ הַשִּׁיר.
 שְׂכִינָה בְּלִי חֶמְדָּה אֲמַת פִּי אֶתֶּ
 אֵל שֵׁם בְּךָ הַשֶּׁע בְּלִי מוֹפָר.

ויחריש כפי שעה ויאמר: הרמותי ירי אל ה' אל עליון,
 השוכן ברום הכיון, והצופה בלי רעיון. כי זאת האגרת, גאון
 כל המשוררים משברת. ונלאו להשיג אליה כל בני מזרח ומערב,
 מבני עבר ומבני ערב. כי לא רקמו כמשבצותיה הירדים, ולא
 שמעו כמליצותיה האזנים, גברו מימי מליצתה על מליצת ערב
 כפלים, ויכסו כל ההרים הרמים אשר תחת כל השמים, וכל
 היודע לשון ערב ולשון הקדש השנים, ויכל לשעום מימי מליצות
 המתוקים למלקוחים, ויהי מבריל בין מים למים.
 אמור המגיד: וגשמע וימס לבכנו, ונבהלו בני מושבנו.
 ולא קמה עוד רוח באיש מפניו, ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו
 בעיניו. רק שאלנוהו על שמו, ואיה מקומו. ואמרנו לו
 הודיענו זה הכתם הטוב מאין מתצבו, וזה האור הבהיר מאיזה
 המרומות דרך בוכבו. והתכמה מאין תבוא, וישהק למלינו.
 ויאמר אלינו:

אֲנִי חֶבֶר מְחַבֵּר הַתְּהִלּוֹת
 וְאִמְרוּתִי פָּאֵר בְּאֵשִׁי קְהִלוֹת.

ויען ויאמר : שמעו אלי אנשו לבב , ואל ילך לבבכם
 שובב , כי אם הדרך הזה תבקשו , ולבוא בשער הזה תדרשו .
 (מצאתם) [קחו מאתכם] מחוק הברק , ומורה הצדק . ועתה ברו
 לכם איש ויוד אלי , עד תכירו ותבהנו מלוי . ויגש אליו איש
 מן החבורה ויאמר לו : אם רצונך אש השכל לקדוח , עשה שיר
 יהי סופו : וקוי ה' יחליפו כח .

וישא משלו ויאמר :

בְּן אִישׁ בָּטַח עַל צִנְרָה יוֹם צִנְרָה
 פִּי בּוֹ יִגְעִים וּמִצְאוֹ קְנוֹם .
 הַבּוֹמְתִים עַל רִיק לְרִיעַ יִגְעוּ , אֲבָל
 קוֹ אֲדָנִי יַחְלִיפוּ כֹחַ .

ויען השני מן החבורה ויאמר לו : אם רצונך להעיר ישני
 וזמריך , עשה שיר יהי סופו : וברב גאונך תהרס קמיך .

וישא משלו ויאמר :

אִם בְּעֵבֶרֶת אֵל תִּכַּל יָמֶיךָ
 תִּהְיֶה פֶּאֶר עַל רֹאשׁ בְּנֵי עַמְּךָ .
 כִּי אֲזַי מִשְׁנֵאֲיָהּ לָהּ יִפְחָשׂוּ
 וּבְרַב גְּאוֹנָהּ תִּהְרַס קָמֶיךָ .

ויען השלישי ויאמר לו : אם תחפוץ לנקות שכלך מכל
 שמץ , (לפרוץ על כל בני השיר פרץ , על פני פרץ) , עשה שיר
 יהי סופו : ולא לאמונה גברו בארץ .

וישא משלו ויאמר :

אֲבִים לְצַד יָמִין וְאִפְגָּה עַל שְׂמֹאל
 לֹא אֲחֹזֶה יִשְׂרָאֵל וְגִזְרֵי פָרְץ .

שער תשועי

בשלשים משוררים מתהללים , מי יעשה שירים
 יותר מעולים .

נאם היסן האזרחי : פניתי מכל מעשי לשבת עם המבינים
 בכתי וישיבתם , ולשמוע דברי חכמים וחידותם . ויהי היום ואני
 עם חברים, אצילים וגבירים , למערכת השיר נגשים , והיה מספרם
 שלשים . ויען איש מהם ויאמר :

מי העולה במעלות השירים הגבוהים , ובקע משחריו
 נגוהים , יגלה היום לעינינו מעלתו , ויחשוף את זרוע מליצתו,
 ואת יקר תפארת גדולתו . אמרו לו העם : כמה יבחן המשורר
 וכחו , ואיך נוכל לדעת האיש ואת שיעו . אמר להם : דעו כי
 יש לשירים דרכים , ולחרונים נתיבות ומהלכים , ולהם מלאכות
 נסיכות , שמורות וערוכות , ומבחר המלאכות . לקחת מספרי
 הנביאים פסוק , ולבנות עליו ענין נחמד והשוק . והיה בתוך
 הקרואים איש זקן מראהו נורא , והוא יושב לברו רחוק מן
 החבורה . אבל היה מבקע הלכות בפניו מליו , ומחפיר
 הפנינים בפניו משליו , והיו מקסים פניו , ולא יכלתי לראות
 [כי אם] עיניו .

ויען השבועי ויאמר לו : אם חכמת ככלה יפת לחי ,
עשה שיר יהי סופו : וימרהו על השתין ויחי .

ויען ויאמר :

שְׂדֵי שְׁתִּין תְּטַאֵי לְבָבִי הַחֲלָה
וְשִׁקְךָ רְפוּאָתִי וְיָמֵי רוּחִי ,
לְקַחְוּ סְעִיפֵי מְרַקְחוֹת טוֹב וְקָרְךָ
וְיִמְרַחְוּ עַל הַשְּׁתִּין וְיָחִי .

ויען השמוני ויאמר לו : אם לגלות שכלך אתה בותר ,
עשה שיר יהי סופו : מלאתך ודמעך לא תאתר .

ויען ויאמר :

אֲנֹשׁ הַלְמוּ וּמִוִּתְיָךְ בְּהַקֵּל
נַעַד מְתִי כְּנִי אֵל לֹא תִשְׁחַר ,
וְשִׁינְךָ מְרָאָה דְּמַעַ וְעַל בֶּן
מִלְאָתְךָ וְדַמְעָךָ לֹא תֵאָתֵר .

ויען התשיעי ויאמר לו : אם תשכיל השיר אשר בלבי
ערכת , עשה שיר יהי סופו : אם תלבי עמו והלכתי .

ויען ויאמר :

עֵוִרִי וְיָמִין הָאֵל הָבִי לְבִי
כְּמוֹס כְּמוֹס בִּי וְנִשְׁפָּקְתִי .
אִם תַּעֲנֶנּוּ אֹתִי אֲהִי גִעְנֶךָ
אִם תִּסְמְכִי יָדִי וְנִסְפָּקְתִי .
וְבַעַת בְּדַרְךָ אֲפָחֶדָה מִצָּר
אִם תִּלְבִּי עִמִּי וְהִלְכְתִי .

כִּי אִם קָמִי הִשַׁע וְדוּכְרִי שְׂוֵא אֲשֶׁר
לֹא לְאִמּוֹנָה גָבְרוּ בְּאָרֶץ .

ויען הרביעי ויאמר לו : אם תרצה לברר שירך מחטא
ואון , עשה שיר יהי סופו : שלח אצבע ודבר און .

וישא משלו ויאמר :

שׁוֹבָה אֲנִישׁ אֵל אֵל בְּטָרֵם מוֹתֶךָ
כִּי שָׂבַעַה רַגְלֶךָ בְּטִיט טִינּוֹן ,
תִּצְלַח בְּעַת מְסִיר לֶךָ מוֹתֶךָ
מוֹטָה שְׁלַח אֲצַבַּע וְדַבֵּר אָוֹן .

ויען החמישי ויאמר לו : אם תאזה להראות לנו חכמתך
אשר חכמת , עשה שיר יהי סופו : מה החלום הזה אשר חלמת .

ויען ויאמר :

כֶּן אִישׁ לְמַתִּי אֵינְךָ עֲצוּמָה
אִוִּי כִּי בַחַק הַמַּאֲנָה נְדַמְתָּ ,
הַבְלִי תְלוּמִיךָ לְבָבִי
כִּהֵּה הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתָּ .

ויען הששי ויאמר : אם תרצה אדוני שכלך ליסר , עשה
שיר יהי סופו : כי אם עשות משפט ואהבת חסד .

ויען ויאמר :

הַבִּינִי אֲנֹשׁ לְקִרְאֹת אֱלֹהֶיךָ , אֲשֶׁר
נָטָה בְדֶק שְׂתַק וְאָרֶץ יָפֵד .
כִּי מָה אֱלֹהֶיךָ מִבְּקָשׁ מִמֶּךָ
כִּי אִם עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד .

ויען העשירי ויאמר לו: אם תרצה להעיר שכלך עד
יצא כנגה צדקו, עשה שיר יהי סופו: ונחל ה' את יהודה חלקו.

ויען ויאמר:

עַת כָּל אֲנֹשׁ יִשִּׁים כְּתֵבֶל חֶשְׁקוֹ
אֲשֵׁים כָּאֵל חֶשְׁקוֹ וְאֲשִׁמֹר חֶקְיוֹ.
וּבַעַת בְּגִי אִישׁ יִנְחֵלוּ בְּחֵלֶת יֶקֶר
נַחֲרֵ אֲדָנָי אֶת יְהוּדָה חֶלְקוֹ.

ויען האחד עשר ויאמר לו: אם תכסוף להפיץ משכלך
טוב רקחו, עשה שיר יהי סופו: לא בהתה עינו ולא גם לחה.

ויען ויאמר:

בֶּן אִישׁ עֲצֵי יִשְׂרָאֵל נִטַּע בְּלִבְבְּךָ
יִצְמַח פְּרִי צִדְקָךָ וְיִמַן רִיחֹו.
וּבְמִוְתָךָ צוּר יִתְרַיֵּץ אֶת גּוֹפְךָ
לֹא כִתְתָה עֵינֹו וְלֹא גַם לַחַהּ.

ויען השנים עשר ויאמר לו: אם תכסוף להלבוש שירך
סות נעם כמדו, עשה שיר יהי סופו: לא טוב היות האדם
לבדו.

ויען ויאמר:

חֲכִמָּה לְרֹאשׁ אֲנִישֵׁי יֶקֶר הִיא גְּדֹר
סִרְחֻק יֶקֶר תֵּבֵל וְיָבָה תַעֲזֹר.
בְּסֵר אֱלֹהִים בָּהּ וְשֹׁחַ לֹא טוֹב הַיּוֹת
אָדָם לְבַדּוֹ אֲעִשֶׂה לוֹ עֲזָרָה.

ויען השלשה עשר ויאמר לו: אם תרצה להעציב מקנאיד
ולחללי, עשה שיר יהי סופו: והסיר ה' ממך כל חלי.

ויען ויאמר:

לְפִי לֹאֵל שׁוֹבָה בָּעַת יִצֵר לָךְ
כִּי בֹו צָרִי צִירִי וּמִרְפֵּא תִילִי
אֵלוֹ בָּעַת צִירָה בְּצִירָה תִקְבְּטָתָהּ
הַסִּיר וְיִ מִסְּוָה כָּרֵ חֲלִי.

ויען הארבעה עשר ויאמר לו: אם מעלת שירך נשגבה,
עשה שיר יהי סופו: קמה אלמתי וגם נצבה.

ויען ויאמר:

אֲנַעַם לְשׁוֹנֵי יוֹם קְרִבּוֹת נְחֻשָׁבָה
תִּרְבֵּ וְאֲחֹזֵר לֹא לְעוֹלָם שָׁבָה.
וּבַעַת אֱלֹמוֹת בְּעֵלֵי שִׁיר אֱלֹמוֹ
קָמָה אֱלֻמָּתִי וְגַם נִצְבָה.

ויען החמשה עשר ויאמר לו: אם תרצה להכניע כל
עוזורי רהב, עשה שיר יהי סופו: ויעשו להם אלהי זהב.

ויען ויאמר:

חִקְפָצִים יָדָם וְהוֹנֵם וּמִנְעוּ
יוֹם הָיִן הֵלֵא יִשְׁרַפּוּ בְלֶהֱבֵב,
עוֹבְדוֹ אֱלֹהֵיהֶם וּבְמִסָּם עֲבָדוּ
וּגְעִשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב.

ויען הששה עשר ויאמר לו: אם תרצה להיות ריח שירך
כראשי בשמים, עשה שיר יהי סופו: חבלים נפללו לי
בנעמיים.

ויען ויאמר :

בַּעַת כָּל אִישׁ יְהִי חֶשֶׁק בְּתָבֵל
אֲנִי אֶחְשַׁק בְּצִוּר שׁוֹנֵן מְרוּמִים,
וְאֹמַר עַת יְהִי חֶלְקִי בְּדָתוֹ
תְּבָלִים נִפְלוּ לִי בְּעֵינָיוּם.

ויען השבעה עשר ויאמר לו' : אם תבקש לחבר נוב מנפשי ולבבי, עשה שיר יהי סופו : ואקראע סגור לבם ואוכלם שם כלביא.

ויען ויאמר :

לְשִׁירֵי נוּב לִי שִׁיר נִצְבוּ גֵד
בַּעַת אֲמַר לְעִוְלָתָם חֲרָבִי.
וְאִם אֶקְרָא יְקַדְּ שִׁירֵי בְּמִוְרָה
וְלֶהֱט שׁוֹכְנֵי מִעֵרֵב לְהָבִי.
וְאֶבְיַע מְתֵי שֶׁבֶל וְאֶאֱכַע
סָגוֹר לִבָּם וְאֹאֲכֵלֶם שָׁם כָּלְבִיא.

ויען השמונה עשר ויאמר לו' : אם תבקש לנקות שירך מכל מום וכחש, עשה שיר יחי סופו : והמטה אשר נהפך לנחש.

ויען ויאמר :

נָעִים שִׁירֵי בְּלִי רֶגֶל לְשׁוֹמֵט
וְנִבְיַע בְּלִי לְשׁוֹן וְנִחַשׁ
וְלִי הֵנֵט אֲשֶׁר וְיָרוּחַ פְּאֻרָה
וְהַמְּטָה אֲשֶׁר נִתְפַךְ לְנִחַשׁ.

ויען התשעה עשר ויאמר לו' : אם תבין סוד השיר ורוי, עשה שיר ובסופו : נקבת במטיו ראש פריו,

ויען ויאמר :

נִטָּה הַעֵט כַּמּוֹ מִטָּה עָלַי יָם
תַּעֲנֶדָה עַד תִּגַּל סוּדוֹ נְרִיּוֹ.
וְהָךְ בּוֹ רֹאשׁ מִקְבֵּא עַד כְּלוֹתוֹ
וְנִקְבַּת בְּמִטְּוֵי רֹאשׁ פְּרִיּוֹ.

ויען העשרים ויאמר לו' : אם תרצה להראות בשירך יפי מליהם, עשה שיר ובסופו : כי בדבר אשר ורו עליהם.

ויען ויאמר :

לְכִכֵּי פְּעֵעֵי עֵינֵי אֲבִי הֵן
בְּקִשְׁתָּם כִּי כָלִי הָמָס בְּלִיהֶם.
וְעַל כֵּן פְּעֵעֵי עֵינֵי לְחִיּוֹ
וּבְדָבָר אֲשֶׁר יָדוּ עֲלֵיהֶם.

ויען האחד ועשרים ויאמר לו' : אם אין בשירך דבר נפתל ונמהר, עשה שיר יהי סופו : השמרו לכם עלות בהר.

ויען ויאמר :

הַנְּאֻנָּה קָהָר וְעֹלָתָה קָה
וּפֹל וּפְתָאוֹם אֲרָצָה וְיָהָר.
לָבֵן מְתֵי שֶׁבֶל וְאֶנְשֵׁי לֵב
הַשְּׁמֵרוּ לְכִבֵּם עֲלוֹת קָהָר.

ויען השנים ועשרים ויאמר לו' : אם תרצה להיות שירך ערב לכל אזנים, עשה שיר ובסופו : עינו כיונים על אפיקי מים.

[רבי יהודה ב"ר שלמה אלהריוי (תהכמוני)] 4

ויען ויאמר :

עָלַי יָפָה מַרְאֵה יִפָּה עֵינַיִם
 וְקָרַע לִבִּי הַחֲשִׁקוֹם לְשִׁנָּיִם .
 לָחִיו אֶפְגִּי נִחְלִי עֲדֵן אֶבֶל
 ..עֵינָיו פְּיוֹנִים ..עַל אֶפְגִּי מִיָּם .

ויען השלישה ועשרים ויאמר לו: אם על מלאכת השיר יכול תוכל, עשה שיר ובסופו: והבאת לאכרך ואכל .

ויען ויאמר :

כָּבֵל לִבִּי וְרָא הוֹרֵךְ וּמוֹרֵךְ
 וְאִן תִּתְּנֵם בְּמַעֲשֵׂיךָ וְתִשְׁכַּל .
 וְלִקַּטְתָּ נָא בְּגֵן שִׁבְלֶךָ פְּרִי בֵּין
 וְהַבֵּאתָ לְאֶכְרֶיךָ וְאָכַל .

ויען האיובעה ועשרים ויאמר לו: אם תאהב להחרוד בשיריך לב שומעיהן, עשה שיר ובסופו: ובאש ישרפו אותו ואתהן .

ויען ויאמר :

יִגְדֹשׁ גִּבְעוֹת בְּרִישַׁת תְּאֵיכֶיךָ
 לְמַעַן בִּי כְלִי חֲמוֹם כְּלִיָּתֶן .
 וּבִסוּף תִּתְּבֵל בְּשֵׁשׁ וְרוּחוֹ
 וּבְאֵשׁ יִשְׂרְפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהֶן .

ויען החמשה ועשרים ויאמר לו: אם תסקל למלאכת השיר נתיבה, עשה שיר ובסופו: מבל אשר יעשה לאשמה בה .

ויען ויאמר :

כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יַעֲזוֹב רְצוֹן צוּרוֹ
 נִפְשׁוֹ תִּהְיֶה דְּנָה עָלָיו הוֹכֵחַ .
 וְנִמְוֵל יִהְיֶה מוֹצֵא עָלָיו אִסַּת
 מִבֶּרֶךְ אֲשֶׁר וַעֲשֵׂה לְאִשְׁמָה בָּהּ .

ויען השישה ועשרים ויאמר לו: אם תתאב להעיר לשיריך וממי, עשה שיר ובסופו: אל תעלני בחצי ימי .

ויען ויאמר :

רוּם אֲנִיחֹת גְּשָׁבָה בִּי עַד
 הַתְּקַדְרוּ בְּעֵנֶן בְּכִי שְׁמִי .
 צוּרֵי רֶפֶא צִירֵי וְעַל חֲמָאִי
 אֵל תַּעֲלֵנִי בַחֲצֵי יָמִי .

ויען השבעה ועשרים ויאמר לו: אם תחפוץ להלאות בשיריך כל מי ינסם, עשה שיר ובסופו: ישלה דברו וימסם .

ויען ויאמר :

עַל רֶב פִּשְׁעֵי דְבַעֵי
 בָּקְרוּ וְאִירֵי יִמְסָם .
 קַפְאוּ אֶבֶל אֵשׁ לְבָבִי
 יִשְׁלַח דְּבָרֵךְ וְיִמְסָם אֵהּ .

ויען השמונה ועשרים ויאמר לו: אם תרצה להיות סוד שבליך מפוריש, עשה שיר ובסופו: יבוא אלהינו ואל יחרש .

(ה) הֵם יִקְפְּאוּ דַעֲטֵי יִסּוּבוּ וְיִמְסּוּ ע"י הַאֵשׁ אֲשֶׁר כִּלְכְּבֵי .

ויען ויאמר :

הָאֵל אֲשֶׁר אֵל שׁוֹאֵלוֹ נִדְרָשׁ
 עֲפֹה דְלָה מִיָּם עָנִי נִגְרָשׁ .
 לְעֲשׂוֹת בְּאִזְכָּיִים מִשְׁפָּטֵי נָקָם
 יבֹא אֱלֹהֵינוּ וְאֵל יִחְרָשׁ .

ויען התשעה ועשרים ויאמר לו : אם תתאו להיות מעלתך
 נמוכה , עשה שיר ובסופו : והיתה לה' המלוכה .

ויען ויאמר :

תְּמֹזַל שְׂבִי עָלַי עֲדָה נְבוֹזָה
 גְּבַרְת אַף לְכָל רִגְל דְּרוּבָה .
 גָּאֵל מִלְכִּיתָה מִיַּד עֲבָדִים
 הִתְיַתָּה לְאֹרְזֵי תְּמִלוּבָה .

ויען השלשים ויאמר לו : אם תרצה להיות שורך נחמד
 לכל לב , עשה שיר ובסופו : משוך חסרך ליודעך וצדקתך
 לישרי לב .

ויען ויאמר :

רְאֵה שְׂבִי תְּבִי שְׁתֵּמִי
 וְנִשְׁפָּתֵמִי בְּמַת מִלֵּב .
 מִשׁוּף תְּמַדְדָּה לְיוֹדְעִיהָ
 וְצִדְקָתָה לְיִשְׂרָאֵל לֵב .

אמר הבוגר : וכאשר שמעה מליצתו אזני , נבהל לבכי
 ורעיוני , ושמתי עליו עיני , והנה הוא חבר הקיני , אבי כל
 יושב אהלו תושיות , ומפליא פליליות . ובראותי זיו פניו נגלו
 פני , ונגלו שמו יגוני , ושמח לבכי עמו , וסר יגוני וועמו ,
 עקב היתה רוח אחרת עמו . ועמדנו בתברה נעימה שנינו , עד
 עברה רוח קנאה על זמננו , והפריד בינינו .

שַׁעַר עֵשִׂירי

בחסידות הכפרי, בעת במרום ימריא.

נאם הימן האזרחי: נסעתי מעמק השדים, אל ארץ
 שדים, וכאשר זרחתי כמרומיה, וזרתי הדומיה. יצאתי
 להתהלך בארץ לראות העוברים והשבים, והאזרחים והתושבים,
 והמזרחים והמערבים, ואשא עיני וארא איש יושב על מצבה
 לבדו, ואשב לצרו. כמשפט הארחים והגרים, אשר איש לאחיו
 מתחברים, וקורות זמנם מספרים. ואומר לו מה ענין שכתך,
 ומה מלאכתך. אמר אני איש נכרי הולך מחיל אל חיל, פעם
 אצור שועל ופעם אטרוף איל. אמרתי לו הגידה לי מקצת ענייך,
 והשמיעני מאשר ראו בתבל עיניך.

אמר: ראיתי בדרכים אשר הלכתי, ובנתיבות אשר דרכתי,
 כמה נוראות, וכמה נפלאות, ולא ראו עיני דבר נפלא לשומעיו,
 ונחמד לידעיו, כאשר ראיתי אמש, לפני בוא השמש. ובשאלהו
 על הפליאה הנוראה, אשר ראה.

אמר: הייתי עם חברים נעימים, כורע המלוכה ומן
 הפרתמים, נדבותם נשמים, וביבותם אסמים, ותמולתם בשמים,
 ואמורתם לשמים, ופניהם מאורים, ומראיהם שחרים (פ), וידיהם

(פ) כשתר.

נהרים. באורם השמש והירה יכלימו, ובוכבי לילה יעלימו,
 ולילה ליום ישימו. וכאשר עלה אתמול השחר קמנו, והשכמנו
 והסכמנו, לצאת לכפרים, ולהתעלם בין נרדים וכפרים, או
 באחד העירים, וצוינו הנגעים, לאסור לנו מרכבותינו, ויצאנו
 ונערינו מביבותינו. ואנחנו על סוסים מווינים, להשיג הברקים
 מוכנים, ויאמר אלינו דאש חבורתנו, הלא תלכו עמי למבחר
 הכפרים, על אחד ההרים. כי יש לי שם כפר נחמד, ופיו לא
 ימד, ובו כל נעם נצמד. וכל אנשיו הם עבדי, וגמולי חסדי.
 אמרנו כל אשר תגור עלינו נעשה, ובצלך נחסה. והלכנו כל
 היום עד עבור הצהרים, והגענו עד הכפר בין הערבים. והשמש
 נשתה לרוב, פנתה לערוב, והלילה קרוב. וכאשר נסתרה התמה
 במעוניה, וכסתה פניה, במשבצות שניה, באנו אל הכפר והנה
 הכפרים עובדי האדמה יצאו בשמחה לקראתנו, והשתחוו
 לעמלתנו, ובא הגדול מהם והורידנו מעל מרכבותינו. ולקח
 הבהמות, והביאן למבחר אדמות, להשביעם ולכלבלב, ובנאות
 דשא ירביצם, ועל מי מגוחות ונהלם. והוא שב אלינו בשמחהו,
 ויביאנו אל ביתו. והנה דירה רחבה, כמדבר וכערבה. ובתוכה
 התכן פנימי וחיצון, וצפיעי הבקר והצאן. וימהר לפנות הבית,
 ולהסיר השמיר והשיח, ואת הבית יקציע מבית. וטהר צננתו
 וחלאתו, והסיר את מראתו. ולקח נשיו וכנותיו ובבית הפנימי
 החביאם, והדר בחרר הביאם. והוא בא לפנינו, ויאמר אלינו:
 אם טוב בעיניכם, אניש לפניכם, גבינה נקפאה, וחלב חמאה.
 אמרנו איפה הוא, כי אין כמוהו. וימהר אל העדרים, למלאות
 בחלב [העוים] פלל אדירים. וברגע הקפיהו, ולפנינו הביאהו.
 ויאמר לנו: אכלו משמנים, ורוו מעדנים. כי אנחנו שוכני
 ההרים, ויושבי הכפרים, נפשנו נדיבה, וידנו רחבה, לקבל

כל ארת באהבה. ואין עיננו רעה, ולא נדבתנו כשוכני
המדינות גרועה. כי מתנתם חסרה, וידם קצרה, ועינם צרה.
ואנחנו כל שמחתנו לקבל הארחים, ולהביאם בעלויות מרחימים,
ולהשביעם עלולות מחים, ולשום לפניהם דמי הלב והנתחים.

וישא משלו ויאמר:

לְהַכְנִים אֲרָחִים. וּמִתֵּק לְחַיִּי
בְּמִיץ הַלֵּב בְּהִמָּאָה הַבְּקָרִים.
וּבְפִתִּים בְּחוּךְ הַמָּאָה שְׂרִוּים
בְּעַת כִּי יִצְרְרוּ אוֹתָם הַתְּכָרִים.
וְעַת קוֹל אֲרָחִים אֲשַׁמַּע חֲצוֹת לַיִל
לְבָנִי אֶקְרָאָה פִּתְחוּ שְׁעָרִים.
וְשִׁמְחֵתִי בְּאוֹרָם כְּשִׁמְחֵת
אֲבִי גַב גְּרוֹ מִן הַעֲרָרִים.
וְכָל יוֹם אֶחְרוֹשׁ אֲדַמַּת נְדֻבֹת
כְּהַרְשׁ הַאֲדָמָה בְּבָקָרִים.
וַיִּשָּׁב לִי עֲשׂוֹת הַסֵּד בְּרָעַב
בְּמִצְאֵי פֶת יִבְשָׁה עִם הַצִּירִים.
וְעִנִּי לְחַזוֹת אֲרָחִים תַּקְנָה
בְּעִינֵי הַחֲמוּרִים לְשִׁעוּרִים.

אחר כל זה לקח כבש בן שנתו, וימהר לעשות אותו.
וישימוהו לפנינו, והוא עומד עלינו. וכאשר השלמנו לאכול
הכינו לנו, משות רעננות, ומנוחות שאננות. ושכבנו ורנענו,
מן היגיעה אשר יגענו. ויהי בבקר והשמש השקיפה מאשנבי
גליליחיה, וגלתה מעיליה, ותסר צעיפה מעליה. קמנו ממוטותינו,
לערוך לאל תפלתנו, ורכבנו על סוסינו, ויצאנו ממכונינו,

ושמנו אל המדבר מוגמת פנינו, ללשוש במראה הציצים
והצמחים עיננו, ולעורר ישני רעיונינו. והתהלכנו בין צללי
גנים, דשנים ורעננים, מלאים מעדנים. וכאשר הגיעה עת
האכל והנה הכפרי בא לקראתנו כשמחתו, ויביאנו אל ביתו,
מצאנו מקומות מוכנים, ומטעמים מְזֻמָּנִים. והקררות ירחיחו,
ומרחוק ירחו. והיורקות מלאו הסיר, וכל הבשר הציר. וישם
לפנינו קערותיו, מלאות במטעמותיו.

אמר המגיד: וראיתי בבית הכפרי תרנגול ארך האבר
וגדול רך וטוב, דשן ורטוב. ואויתי לאכול, כי כל הלילה
העירני משנתי בקולו. ואמר אל הכפרי אתה הגדלת טובתך
עלינו, ולערוך תודה לך חובה עלינו. אבל אני חולה ולבי
זעף וסר, וצווני הרופאים לבלי אכול בשר, ואני מתאוה לאכול
מכשר זה התרנגול. אמר לי הכפרי אלו התאוות בשר בני,
לא חסה עליו עיני. וימהר הכפרי הוא ואשתו, אחרי התרנגול
לקחתו. והתרנגול ברח מיוגן ומגנה, מנג אל גג ומפנה אל
פנה. וכאשר יגע הכפרי ולא רגע ודרף אחר תרנגולו, וירא
כי לא יכול לו, קרא לנערים בני ביתו לעזר לו. וירוצו אחריו
הנערים, בשמחה ובשירים, ונער אחד מהם השיגהו, וברגלו
התחיקהו, והתרנגול במרירות המות נשכהו, עד עיבתו. וברח
התרנגול ונמלט מיד כלם, ועלה על ראש הסלם, ונתן תהלה
ושבח לארון עולם, ביום הציל ה' אותו מכף כל אויביו כלם.
אחרי כן עלה על גג בית החפלה, והיה שם קהלה גדולה,
וקול המולה. ונשא קולו בנגינה, ואמר ברוך אתה ה' הנותן
לשכני בינה. ויתקבצו כל העם סביבו, לשמוע גיבו. ויען ויאמר
להם שמעו אלי רודפי צדק אנשי תהלות, הבאים לערוך תפלות,
לגואר עלילות, ולשפוך לבבות, לשוכן ערבות. ולשאת כפים,

לעוֹב יתוֹמֹת הַבְּנוֹת, וְנָשִׁי עֲגוּנוֹת אֲלֻמְנוֹת. וְאִלּוּ כִּיצַאתֶם בִּי מוֹעֵיל הַחֲרָשִׁי, וְחֻמְסֵי מִכֶּם לֹא דִרְשֵׁתִי. אֲבָל בִּשְׂרֵי מִצוּר קָשָׁה, לֹא יוֹצֵה לְקַרְבֵּן אֲשֶׁה. וְכַחֲתָה עֵינִי וְנָס לְחַי, וַיִּבֶשׂ כְּדוֹרֵשׁ כַּחַי. וְשָׁבוּ כְּבִזְלוֹ עֲצָמֵי, לְאַרְךְ שְׁנוֹתַי וְרַב יָמֵי, וְרִיחֵי נִמְר, וּבִשְׂרֵי סִמֹּר, וְטַעְמֵי מִר. וְנִתְחִי קִשִׁים לְטוֹעֲמֵיהֶם, כִּי מִרִים הֵם, וְמוֹרֵק פְּגוּלִים כְּלֵיהֶם. וּבִטְלוּ מוֹתְנֹתַי, וְחִשְׁכוּ לְאוֹתֵי, וְלֹא נִשְׁאַר בָּשָׂר בְּצַלְעוֹתַי, וְלֹא חֵלֶב בְּכַלְיוֹתַי, כִּמְיֵם נִשְׁפַּכְתִּי וְהִתְפָּרְדוּ כָל עֲצָמוֹתַי. אִם יֹאכְלֵנִי אִישׁ הוֹלֵה יָמוֹת בְּיוֹמִי, וַיִּשֶׂא עֲוֹנֵי עַל שִׁכְמוֹ, וְלֹא יִקְפֹּר אֲשָׁמוּ. וְאִם יֹאכְלֵנִי אִישׁ בְּרִיא לֹא יִחְלִיק בִּי כֶּה, וְלֹא יִמְצֵא נוֹת. וְעַתָּה לֵמָּה תִּגְמְלוּנִי הַגְּמוּלָה הַזֹּאת, וְהִשְׁאִירוּ לְבָנִיכֶם דְּבַה כְּזֹאת. הֲלֹא לָכֶם בְּבִנֵי תַמּוּרָה, וּמִחֲמַד תִּשׁוּרָה. כִּי הֵם נְעִימִים זֹכִים, וְטוֹבִים זְרִיכִים. וְכֹל אֶחָד מֵהֶם רַבֵּי שְׁבָחוּ, וְרַכּוּ נִתְחִיו, וּבְכֶשֶׁם רִקְחִיו. וּמִלֵּאוּ שְׁמֵן צַלְעוֹתַי, וּמוֹחַ עֲצָמוֹתַי. וּבְנֹתַי כֻּלַּם שְׁמֵנוֹת וּמְתוֹקוֹת, וְלִכְל כֻּלַּם לִשׁוֹן עֵרְבוֹת וְלֵלֶב הַשְׁקוֹת. וְטַעְמָם מִמְתִּיק הַפֶּה, וְאִם יֹאכְלֶם הַחֲוֵלָה יִתְרַפֵּא, וְלֹא יִצְטַרֵּךְ לְרֹפֵא. עֲלֵי אִמְרָה הַתּוֹרָה בּוֹמֵן שְׁחָף וְהֵלֵךְ, שְׁלַח תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ.

וישא משלו ויאמר :

כִּי־עָשִׂי יִרְעֵי בְּחֻמְוֵי
 יֵעֵר גִּדְלֵי יָגוֹנֵי בְּחֻמְוֵי.
 הַכְּזֵה יִתְּהָ תִּגְמֹל אֲמוֹנִים
 אֲשֶׁר עַל טוֹב בְּרַעְיָה וְנִכְלָאֵי.
 יִדְיִים שְׁכָחוּ חֲסֵד גְּמֻלָּתֵיהֶם
 וְהֵם פְּסִידֵי לְרַגְלֵי יִדְכְּשֵׁנִי.

אֵל אֵל בְּשָׁמַיִם. מִזֶּה יוֹעִילוּ הַתְּפִלוֹת, וְנִפְשׁוֹתֵיכֶם בְּדָם מִגְּאֻלוֹת. וּמְדוּעַ תְּרַבּוּ תַחֲנוּנֵי, וְאַתֶּם שׁוֹפְכִים דָּם נְקִיִּים וְאֲבִיוֹנִים. וְאִיךְ לְהַתְּפִיל הַחֲשׁוּבוֹ, וּבְכָל יוֹם לְהַרְוֹג נְקִיִּים תֹּארוּכוֹ. לֹא תוֹסִיפוּ הַבִּיא מִגֵּת שׁוֹא וּבֵית אֵל אֵל תְּבוֹאוּ, וַיִּדְכֶם דְּמִים מִלֵּאוּ. תְּפִלוֹתֵיכֶם לְצוֹן, וְלֹא לְרִצּוֹן. וְזֶה לֹא יִקְפֹּר עוֹן, כִּי הִיא מִנְחַת זָכְרוֹן מִזְכַּרְת עוֹן. וַיִּתְמַהוּ הָעַם לְתַלְוֹנָתוֹ, וַיִּשְׁאֲלוּ אִישׁ לְאַחֵיו עַל הַמִּקְרָה אֲשֶׁר קִרְה אוֹתוֹ.

וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם : אֲלֵיכֶם אִישִׁים אֲקָרָא, מִשִּׁיבֵי מַלְחָמָה שְׁעָרָה. הֲאִין יִרְאֵת ה' עַל פְּנֵיכֶם, וְאִם אִין מִשְׁפַּט צַדֵּק בִּינֵיכֶם, וְאִם תְּבַנְדוּ כִּבְל כִּבְל הַבָּא בְּצַל קוֹרְחָתֶם, מִי יִבְטַח בְּאַהֲבַתְכֶם, וְאִם תִּרְעוּ לְבַעֲלֵי בְרִיתְכֶם, מִי יֵאֱמֹן עוֹד בְּכֶם. הַנְּקִלָּה בְּעֵינֵיכֶם לְבַגּוֹד בְּאַנְשֵׁי אֲהַבְהָ, וּלְשַׁלֵּם רַעְיָה תַחַת טוֹבָה. הֲלֹא מִיּוֹם בָּאתִי בְּצַל קוֹרְחָתֶם, עֲבַדְתִּי כִּבְל (לֵב) [כַּחַן] אַתְכֶם, וְכֹל הַלֵּילָה אֲעִיר יִשְׁנֵיכֶם, לְהַתְּפִיל לְאַלְהֵיכֶם, וּבְכָל הַיּוֹם אֲרַגֵּן לְפָנֵיכֶם, לְשַׁמַּח לְבַבְכֶם, וְהַרְבִּיתִי זֶרַע בְּצַלְכֶם, וְעֵשִׂיתִי בָנִים וּבָנוֹת לְהַמְתִּיק בְּטַעְמָם חֲכֶכֶם, וְאַתֶּם לְהַרְע לִי מוֹחֲשׁוֹתֵיכֶם, וְלַהֲרַגְנִי כָל תְּאוֹחְתֶם, מִמְרִים הֵייתֶם עִם ה' מִיּוֹם דַּעְתִּי אַתְכֶם. [וְכֹל מוֹחֲשׁוֹתֵיכֶם לְשַׁחֵט וּלְאַכּוֹל אוֹתִי, הֵן בְּעוֹדְנֵי הִי עֲמַכֶּם מִמְרִים הֵייתֶם וְאִף כִּי אַחֲרֵי מוֹתִי]. הַשְּׁבַעְתִּי מוֹתִי. הַשְּׁבַעְתִּי אַתְכֶם מִה מִיצַאתֶם בִּי עוֹל כָּל יָמֵי וְשָׁנֵי, הַנְּנִי עָנּוּ כִּי נִגְדַת ה'. הֵן אַתֶּם כֻּלְכֶם חוֹתֶם, וּמַעֲשֵׂי רְאִיתֶם. כִּי אִין מִלְּאֲכַתִּי בְּבֵיתִי, רַק תַּחֲנוּתִי וְשִׁירִי, וְאִין עֲסָקִי רַק לְבַקֵּשׁ מַחְיָתִי. וְלִנְגֵן לֹאֵל בְּשַׁבְתִּי וְקוֹמִי, וְלִשׁוֹרֵר בְּלִילֵי יוֹמִי, יוֹמָם יִצוּה ה' הַסְדּוּ וּבְלִילָה שִׁירוּ עִמִּי. וְעַתָּה אַחֲרֵי אֲשֶׁר וְקַנְתִּי, וּבְעַבְדוֹתְכֶם נוֹשַׁנְתִּי, וְחַלְפוּ יָמֵי וְשָׁנֵי, וְהַגִּיעוּ יָמֵי וְקוֹנֵי, תְּשַׁלְמוּנֵי רַעְיָה תַחַת טוֹבָה, וְתִגְמְלוּנִי תַחַת אַהֲבָה אִיבָה. וְתַרְצוּ מַעַל בְּנֵי לְהַפְרִידֵנִי, וְמַחֲזִיק נִשִׁי לְגַרְשָׁנִי.

אָנִי אֶרְדֹּף שְׁלוֹמוֹתֶם וְטוֹבָם
 וְתַחַת אֶהְרֵתִי וְיִשְׁמַנְנִי .
 וְתִמְרֵי אֲשַׁמְעָה אֵלַי עֲצָתֶם
 וְכָל הַיּוֹם בְּלוֹתֶם וְלִחְצוֹנִי .
 וְקַדְמָתִים בְּכַנִּים גַּם בְּכַנֹּת
 וְהֵם בְּמִאֲכָלֹת קַדְמוֹנִי .
 וְהַאֲבָלָתִים בְּשָׂר כְּנִי וְהַסָּה
 מִבְּקָשִׁים תִּאֲנֶה עַד יִאֲכֻלֹנִי .
 אָנִי זָקֵן וְאִין בְּשָׂר בְּגוֹפִי
 וְלִפְנֵי זֶה לֹאֲכִלִי וְחֲמוֹנִי .
 רְדִפְנִי בְּרִשְׁעֵיכֶם וְאֵלֹ
 אֶחְוִנִי בְּרַע אֶבְדוֹנִי .
 אֶבֶר הָאֵל עֲוֹנֵי בְּחַסְדוֹ
 וְנִמְלִטְתִּי בְּעַת כִּי בִקְשׁוֹנִי .
 וְלֹאֵל עוֹד בְּתַבְנֵי לַחַיִּים
 לְהַרְגִי נִקְבְּצוּ וְיִשְׁחַטְנוּ .
 וְנָשִׂי גְרָשׁוּ מִפִּי וְרוֹעִי
 וּמַעַל תִּרְגַּזְלִי וְחֲקוֹנִי .

אמר המגיד: וכשמוע העם תלונתו, ירעו צדקה ואמונתו, וחרה מאד להם, וירע הדבר בעיניהם, ושלחו לקרוא לבעליו, ודברו קשות אליו, ואמרו לו איך חשבת לעשות נבלה כזאת לשלוח יד בזקננו ומורנו, אשר לדרכי אלהים יורנו, ומשנתנו לתפלה יעידנו. אמר הכפרי: אמת דברתם כי מיום קניתיהו, ירא את ה' ראיתיהו, [ומתפלל] בכל עת מצאתיהו, אבל באו הנה הלילה מבני ישראל חברת נדיבים, ונבירים חשובים, ואיש

מהם חלה וצו הרופאים עליו, להרחיק הבשר ואל יקרב אליו. ושאל ממני בפיוס גדול, לעשות לו זה התרגול. ולא אוכל להשיב שואלי ריקם, עד אמלא ספקם. אמרו לו כל הזקנים היטבת, כאשר התנדבת. אך בשבולנו תפוסהו, להניחו ובזולתו ימדהו. והשביעו הכפרי לבל יעשה בו רע, ובו ירו אל תגע. אמר להם רעו כי לא אעשה לו נזק לעולם, והגני נותן לו את בריחו שלום. וכשמוע התרגול האלה והשבועה, נשא קולו בשירה וירע תרועה, על הנסים ועל הפרקן ועל הפרות ועל החשועה, בראותו כי נחם ה' על הרעה.

וישא משלו ויאמר:

וְיַחַם אֵל אֲצִילִים רְחֻמוֹנִי
 וּבְנַעֲמוֹת הַדְּרִים נְחֻמוֹנִי .
 וְלֹא אֶבְדָּה אֲמוֹנָה מִלְּבָבִים
 וְנָתַת צַר לִי בְּחַסְדֶּם קַדְמוֹנִי .
 וְלֹאֵי הֵם, מִשְׁנְאֵי מִשְׁלֹו כִּי
 וְעַצְמִי רִצְצוּ וְיַעֲצֻמוֹנִי .

אמר המגיד: וכאשר כלה האיש דברו ונאמו, שאלתיהו על שמו.

וען ויאמר:

אָנִי הֶבֶר מְחַבֵּר תְּחִידוֹת
 מְמַלֵּא מִפְּנֵי תְּתַעֲדוֹת .
 וְאַחֲבִיר מְלֻבְּבֵי נֵיב הַחֲלִים
 בְּמַחֲקֵי שִׁיר וְטוֹב מְשָׁל וְחִידוֹת .

אמר המגיד: וכשמעי שירו הכרתיהו, וידעתי כי חבר
הקיני הוא. ואמרתי לו מה נעמו שעשועיך, ומה עצמו דברי
תעתועיך. חי ה' אלה הרברים לא שמעתם לבשר ודם,
כי מלבך אתה בודאם. וישחק למלי, ויטב לדרכו מעלי.

שער אחד עשר

במהלל מליצה בכל מלותיה רי"ש, ושניה לה
הרי"ש גרש יגרש.

גאם הימן האורחי: נשאוני בני מחשבי, ורעיוני לבבי,
לנסוע מנוה מושבי, אל ארץ הצבי, ואני על הרי בחר קל
כצבי. ודוף אחרי כל מליצה חמודה, ושואף לשמוע כל משל
וחירה, ונסעתי לבית לחם יהודה. ובעורני באחת עריה,
ובשער משעריה, אהונן עפריה, ומרעה עפריה, ראיתי אנשים
נקבצים, ומכל פנה באים ורצים. וכאשר שאלתים על ענין
קבוצם, וסבת רוצם, אמרו לו כי איש חכם עבר עליהם, והנה
בגבוליהם. ובמליצות השיר אין מי יועידהו, ובמלחמות השיר
אין מי יערכהו. ואמרתי כלבי ארוצה נא בתוכם, ואשמעה מה
בפי החכם. וכאשר קרבתו אל המתנה, אשר הוא שם חונה.
וארא בתוכם איש זקן, מבחר המליצות מתקן. והוא אומר
שמעו חכמים מלי, ויודעים האוינו אלי. כי בלשוני מקור
התושיית והמליצות, וברעיוני אוצר האגרות המשבנות,
והמתכרות הנמרצות. ואלו ירוצון הברקים במסלותי, תעו
בנתיבותי, ולא השיגו אבק מרכבותי. אמר לו ראש הקרואים
זרוע רמה חשפת, וחרב גאוה שלפת. והנה שמענו ניבך ולא
הקרנוך, וכי יבא דברך וכברנוך. אמר הזקן: הנני נצב לפניכם.

ואנכי עומד בין ה' וביניכם, בחרו לכם היום המליצות העמוקות, והשירות החזקות, ונסו כפי אשר תרצו, וחפשו כאשר תחפצו. כי כל דבר יצדק, ולא תמצאו בשושני חדק. אמרו לו: אם כנים דברוך, ויצדק אמריך, עשה לנו שירה כנויה משלש לשונות, כמלאכה עמוקה וכירנה כל איש תבונות.

וישא משלו ויאמר:

דָּבַר אֵל יִאֲמֵן

וטאעלת אלרחמן (6)

אֶקְדָּם לֹא שִׁירִי

שִׁפְר עֹבְדֵי־אֱלֹהִים.

והסביח אלבארי

שָׁמוּ לְעֵד בְּעֵלְהָ

בְּרִישׁ בָּל מְלֵי־אֱלֹהִים.

הוא אלרב אלאעלי

לְאֹזַר צִדְקוֹ זֹמֵר

וְרִבּוֹן עֲלֵמֵי־אֱלֹהִים.

חכי נורא ויהר

וְעַל כָּל סוֹד גִּישְׁקָךָ

בְּפִלְגוֹת לִילֵי־אֱלֹהִים.

בדאת לש תבשף

תִּסְדְּרֵי גְבֻרֵי

לְחַד מִן קַמְיָא.

ורות אנהארה

כְּתַבְל שָׁם מִשְׁטֵר

אֲתֵר דִּי לִית מִיָּא.

חזי כל אלאקטאר

וְבו כָּל מִי יִתְהַה

וְרוּמְה לְשִׁמְיָא.

ומיואן אלדניא

אֲדוֹן כְּלִית־תַּיִתִּים

בְּמִינְה פִלְיָא.

לה אלמלך אלדאם

וְיִזְבְּדוֹן מְלִכְיָא.

(6) העתקת התרומים העניכים ימלא הקורא בעצרות שנסוף הספר.

פְּלִיאוֹתֵינוּ יִקְרוּ

ואן טאל אלדהר

מְהִשְׁנֵי יְמֵנֵינוּ.

וְהוּא תַבְל יִרְגִּי

ויאתי כאלמעגו

בְּסוֹף עֲדֵנֵינוּ.

וְיִשְׁעוּ יִגְלָה

פיעלי מדלולא

וְיִחִית רְמֵיָא.

יְקוֹל שׁוֹפָר יִתְקַע

לנואם אלבלקע

וְיִיחִיֹן מְתֵיָא.

וְסִדְו יִרְאֵהוּ

פיהיי מהואה

וְיִפְרוֹק חַיֵּיָא.

וְבֵיתוֹ יִבְגְּהוּ

ויעלי מהואה

עֲלֵי רִישׁ מוֹרְיָא.

וְשָׁם בְּעֲרוֹךְ שִׁירָה

לדו אלעליא שְׁכֵרָא

דְּחִיל תְּלוּשְׁתֵּיָא (6).

וְשִׁירֵי בּו יִשְׁר

ואמדאחי תנשר

כְּבָר לִישְׁנֵינוּ.

מְקַנְיָאִים כְּסִי יִתְמוּ

סרי מנהא סהמ

לְלֵב סְפִימֵיָא.

וְעַל צִרִים שְׁרָקוּ

ויהדיהא אלשרקו

לְאַבְע אֶסְפִּמֵיָא.

כְּמַלְיִים צִיף נְטַפּוּ

חכי אלמסך אלערפ

וְדַבְרָה בְּשִׁמְיָא.

וְהִיא שִׁירָה יִקְרָה

לקר אצחת מכרא

לְרִישׁ כָּל אֲמֵיָא.

(6) תרגום „נורא תהלות“ (שמות ט"ו ו"ח) דחיל תושבתן.

במרוים מחברים, גערותו האריות טורפת, ואמרתו המדורות
שורפת, וגבורתו הנהרות גורפת. ורעיוניו תרבות מרוקים
מרוקים, ודהרות אביריו רצים כברקים. גורד הפרץ, ורופא
החרץ, ומסיר החרץ, לרפא ההרס, ולקשוד הקרס, ולהאיר
אורם באור חסם. ולהרביץ עדרים פזורים במבחר מרעה, כרועה
עדרו ירעה. ירפא הנשברת, וידרוש הנפורת, ויתיר הנקשרת.
וירים ראשי ישרון, ולרנן יקרו שחר יעירון. זכרו מקטר קשרת
מור, ובעבדו ישרור היקר שיר מומור. רצונו יעורר רפאים,
[חרונו יהרג רפאים], עשרו לדורשים יפור, ורכושו לרשים בור,
ולאצילי ציום עוזר. ירש הישר מהוריו, ועצר בכשר מנעוריו,
וצבר העישר לדורשיו ולשוחריו. אשרי הורים מהורים דרכם
הזרוהו, ובארח מישור לרוץ עוררוהו, ראוהו גבירים ויאשרוהו,
שירים ורונוים ויהדרוהו. ריץ כברק בארחותם, ופרח ככרוש
במבקרי ארוחתם. יוצרו יצרהו, ובנראהו יגבירהו ויאדירהו,
ולשחר רצונו יעירוהו ויעורוהו, ומחרונו ישמרהו וינצרהו. וירים
לדור דורים בראשו נזור, ויאיר נזר, ויורח מאורו. ויאמר הנה
חפצכם אשר דרשתם, ועוד אעשה שירים על הענין אשר
שאלתם.

וישא משלו ויאמר:

גְּבִיר הַדֹּר פֶּאֶר מִשְׁנֵה וּמוֹסֵר
וּמוֹרֵעַ יִקֵּר נִכְרָא וְנִצְרַר.
פְּרִי הַדֹּר יֵאָדָר וְאֵדָר וְנִהְיֵדָר
וְנִכְרַפּוּ יוֹצְרוֹ שְׁמֵר וְנִצְרַר.
וּמִשְׁרָתוֹ פִּירָאֵת צוֹר קִשְׁנֵה
וְאֵתֵר בּוֹרָא יוֹרֵץ וְיִפְצֵר.

נְצוֹר תְּרַבָּה וַיִּטַּל
עָלֵי הָאֵם אֲלֵאבְמַאֲל
וְכָל גְּבָרָא.
וְכָה קָלֵב רוֹתָה
וַיִּבְקֵא דְכִרְאָהָא
לְסוֹפֵי יוֹמָא.

ויאמר להם: הנה שירה קשורה בחבל שלש לשונות כל
ירתק, והתוט המשלש לא במהרה ינתק. מפחדה תרדו
השומעים ונקצו קרץ, ותחת שלוש רגזו ארץ. בניתיה בלשון
ארם ועבר וערב, ואין אשר אליה יקרב, במזוה ובמערב, אמרו
כל העם הטבת, ולעשות הגדלת, ובתחמה השכלת, והכמים
סכלת, וידענו כי במלאכת השירים אין ערוך אליך, בנעם
משליך, ובמליצות מליך. ואם תוכל להראות כחך במפיד,
תהיה לראש לכל מביני ספרד, ועתה עשה לנו אגרת, כל
מליצה טובה אגרת. חמודה לכל דורש, ויהיה בכל מלה
ממלותיה רי"ש. ותהיה שבח לאחד מן הנכבדים, והשירים
הנחמדים, ויאמר הטו אונכם למלי, והאזינו אלי.

ויען ויאמר: קרא בגרון, אמרי לן. [ועורר רעיוניך,
והרחב גרוניך, והישר אשרי אמריך], והרץ ברחוב המאמר
רכבי ומיריך, והרעה רביבי דכריך, לרות במטריך, ארץ
המשרה, ולהרביץ מרבץ התפארה, לתפירות אמירי אמורות
מהורות, ולהפרות פאדות השירות המפארות, ולערוך מנורות,
מאורות כמאורות, להאיר רואות עורות, בסנורים סגורות,
ולהותיר מרומי היקר ההדורות, באור גבירי השררות, ופאר
ראשי התכורות. הכרוב הנאדר, הגביר הנהדר. אדר המשרה
והישר, והדר המוסר והכשר. נצר השרים הרמים, מורע
הפרתמים, אמרו ספירים, בספרים מפארים, ושיריו תרשימים

יְקַשֵּׁר יִזְקֶךָ בְּתֵר לְרֵאשׁוֹ
 וְהַגְבִּיר רוּחֵי דָרוֹ וְעַצְרֵי.
 וְיִמְנו צוּר יוֹצֵרוֹ וְצָרְהוּ
 בְּצַרְתּוֹ כְּמִכְצָר מְקַצֵּר צָרֵי.

וכאשר השלים אגרתו, ויכל פליאות מחשבתו, וישבת מכל מלאכתו, אמרו לו: הבהלת כל רעיון, והרבקת להבו כל לשון, אך תעשה לנו אגרת המודה לכל דורש, וממנה הרי"ש גרש תגרש. וברבר הזה הגלה יחרון מעלליך, ויראה אל עבדיך פעלך.

ויען ויאמר: אצילנו, גאון עדיינו, ושבים חליינו, נגה לעינינו, וזיו לאישוננו, כוכב נשפנו, הוד עפעפנו, ממלא ימינו בהוננו, וכפינו בכספנו. שמעו ינעם לכל אונים, וימתק לשפתים, וצלמו תאוה לעינים. שמו מחמד לבבות, ופניו שמש בלי עבות, וידיו גשם נרבות, ומדותיו עם מדות האבות מושלבות. האל מושיע לעמו שלחהו, ונגיד לאמו משהו. להפיק לנופלים תקומה, ולאין אונים עצמה, וליגיעו כה גוה, ולגודדים מנוח. להשקות צמאים בצמאה, נחלי דבש וחמאה. ולהחזיק ירי כושלים, ולהשיב בנרבותיו העבדים כמושלים, חסדו סועד שפלים ונחשלים, וצדקו מאמץ נופלים ונכשלים, וידיו נתנתות הפץ שואלים. יחיד בהמונו, ומופת בין אנשי זמנו. ומושל בקהלתו, ונגיד ומצוה על עדתו. כליל הצדק, מחזיק כל בדק, שושן תוך הדק. נתיב אבותיו למד, ובצל תבונה לשבת חמד. למען השיג כבוד, ולגתול גדולה והוד, מה טובו ומה יפיו, ומה נעים ידירותו וצביו, ומה נחמד גאון עריו. ומה נכוחים פעליו, ומה נעימים חבליו, ומה טובו

אהלי מדותיו, ומה ידירות משכנותיו. כנחלים נמיו, בתוכם עופים ישליו, ולגודדים יחסו, וצמאים מי ישע ישתי, והמהמים שמעו וזכו וחיו, והחיים לולי חסדו אבדו והיו כלא היו. לשון הימים ישות מהלליו, ופי הזמן יביע טוב מפעליו, והחן נמיו אליו, והצדק בלבו תקע אהליו, ובשמו ישא דגליו. האל לנס עמים ישומהו, ומשומניו יעצימהו, ועל מי מנוחות יגלהו וינשאהו.

וישא משלו ויאמר:

יְדִיד הָאֵל כָּלִיל מִדּוֹת תְּמוּדוֹת
 אֶבֶל לִבּוֹ כְּמַעֲנֵן לְתַעֲדוֹת.
 בְּגִיד עִם אֵל הוּא יְחִיד בְּתַבֵּל
 וְכֵן הִקָּה תְּהִלּוֹתָיו וְתִידוֹת.
 וּבְקָה מִקְדָּלוֹת תִּסְדֵּד וְצִדֵּק
 וְשֵׁם מִדּוֹת אֲבוֹתָיו לֹא יִסְדּוֹת.
 וְנַעַן כִּי תְּמוּדוֹת הֵם פְּעֻלּוֹ
 שְׁמוֹ נִזְדַּע בְּעַם אֵל אִישׁ תְּמוּדוֹת.

אמר המגיד: וכשמוע העם פליאות רעיונו, ונוראות הגיונו, וצחות לשונו. נשאנתו על כפים וככתפים, ונפתחו לו הודים. עד עמסוהו ברוב גרובתם, ונלאו להודות על מובתם. וכאשר נסע מהם, קרא שלזמו עליהם.

ויען ויאמר להם:

אֶמְנֵם אֲנִי תִּקֵּד מִסְפָּר שִׁיר אֲשֶׁר
 נִפְשׁוֹת מְקַנְאִים בְּעַדוֹ תִּיגְעָנָה.
 אֲשַׁקְטָא וְאָנֹחַת בְּבִיתִי אֶהְ מְלִי
 צוֹתִי עֲרִי מְנֹרַת וְיִם תִּפְעָנָה.

שְׂפֹתַיִם כְּמוֹ תַצִּים כְּרוֹקִים בְּזָמַן
 אוֹלָם סָגוּר לֵב אוֹיְבֵי תִקְרָעֶנָּה.
 הוֹלְכֹת בְּלֵי רֶגֶל עַדֵי מִזְרַח וְנִים
 גַּם הַרְבֵּי עוֹלָם בְּעֵז תִּקְרָעֶנָּה.
 אֲחִפִּיר לְשׁוֹן עֶבֶר וְקָדֵר נְאֻרִים
 פִּי לִי שְׁלִשְׁתֵּן פְּאֻמֹת תִּכְרַעֶנָּה.
 אֲבַעִיר מִדֹרְתָם עַדֵי שֶׁחֶק, וְיוֹם
 וְלֵיל לְרוֹם עוֹלוֹת וְלֹא תִשְׁקַעֶנָּה.
 כּוֹזֵז כּוֹזְבֵי וְיָחִיד עוֹרִים וְשִׁפְזֵי
 תוֹת אֲלֻמִּים טוֹב נְאֻמִי תִבְעֶנָּה.
 בְּפִשׁוֹת מַתִּי הַשִּׁיר בְּקִנְיָה יִהְיֶה
 עָלַי בְּכָל רֶגַע וְרֹא תִרְגַּעֶנָּה.
 בָּם רוֹצְצוֹת אֲחֵרֵי לְהַשִּׁיג אֶל מְרוֹם
 שִׁירֵי וְחִינְעָה וְלֹא תִעָנֶה.

שְׁעַר שְׁנַיִם עֶשֶׂר

מהכילות והנדיבות ומריבותיהם (6), מחלקותם
 ומלחמותיהם.

נאם הוֹמֵן האֹרְחִי : הֵייתִי בַמְבַחַר יְדִידִית , רַבִּים וּנְכַבְדִּים ,
 עַל מַדַּת מַעֲשִׂים נְחַמְדִּים , עַל טוֹב שְׂרַשֵׁם מַעֲיָדִים . וְהָיוּ מְדַבְּרִים
 וְגִרְוּעָה , כְּאַרְץ לֹא יִרְוּעָה . וְהָיָה בְּתוֹכְכֶם רֹאשׁ הַמְדַבְּרִים חֹבֵר
 הַקִּינִי , הַגְּנֹדֵר בְּנִיבּוּ וְאִין מְנִיא . וַיִּשְׁאַלְוּהוּ הָעַם , לְהַזְדַּיֵּעַם , סוֹד
 הַכִּילוֹת בְּאִיזָה מִקוֹם נְכַרָּא , וּמֵאִין נִקְרָא . וַיֹּאמֶר לָהֶם : דַּעוּ כֹּ
 הַכִּילוֹת בְּיָמֵי קֶדֶם , הֵייתֶם שׁוֹכְנֵי בְּאַרְץ בְּנֵי קֶדֶם , וְתַהֲיוּ רֹאשִׁית
 מִמְּלַכְתְּהוֹן כְּבַל , וּמִשְׁשֵׁם פִּשְׁטָה עַל יוֹשְׁבֵי תַבַּל . וְתַחֲלַתּוּ הֵייתֶם
 כְּכַלֵּי (ג) אִין חֲפִץ כּוֹ , וּכְאִישׁ צְרוּעַ אֲשֶׁר לֹא יִגַּע בּוֹ , וּמְחוּץ
 לְמַחְנֵה מוֹשְׁבּוֹ , עַד עַת כֹּא דְבַרּוֹ , וְרִצָּה הַבּוֹרָא לְהַגְדִּיל כְּבוֹדוֹ
 וְהַדְרֵנוּ . וַיֹּאמֶר הָאֵל לְנַדִּיבוֹת מִתֵּר קַת אֶת לְבוֹשׁ הוֹדִי , וּמְרַכְבַּת
 כְּבוֹדִי . וְהַלְבִּשְׁתְּ אֶת הַכִּילוֹת , וְהַמְלִיכֵהוּ עַל בְּנֵי הַגְּלוּת . וַיִּקַּח
 הַנְּדִיבוֹת אֶת הַלְבוֹשׁ וְאֶת הַסּוּס כְּדַבְּרֵי יוֹצְרוֹ , וַיַּלְבֵּשׁ אֶת הַכִּילוֹת

(6) קִילוֹת וְנִדְיבוֹת כְּלֵי זְכָר . רֹאשׁ הַפְּעוּרִיתוֹ לְשַׁעַר הַחֲמִשִּׁים .

וישם רביד הזהב על צוארו, וירכיבוהו במרכבת הדרו, ויקרא לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך הפץ ביקרו. וישב הכילות אל שער המלך נשוא ראש, והנדיבות נדתה אל ביתו אבל וחפוי ראש. וישאלו כל העם, לחבר הקינו יהודיעם, איך מלכות הכילות מתחלתו, ואיך עלתה מעלתו, ומתי משהו היהודים למלך אותו.

אמר להם: רעו כי בימי קדם, היתה הכילות והנבלות שניהם שוכנים בארץ קדם. בבית אחד מושבם, ועל ערש אחד משכבם. ובתחלת צאתם ממגורשם, וימצאו בקעה בארץ שנער וישבו שם. כי שם יצרו שוכן ערין, ומשם הפיעם ה' על פני כל הארץ. ויהי היום ויאמר הכילות לרעו, ולחברת ביקעו: ראיתי הלילה בחלומי והנה אני עומד על ראש ההר המעו, ועליו מגדל עז. והמגדל היה עומד על עמודים, כארזים ועמודים, ואשמע אחרי קול, רעש גדול. כמו עגל הרקודם והרגיעם, ולארץ הפילם לפני והגיעם. אמרו לו חברי ידוע תדע כי המגדל המעו, היא תורת ה' אשר היא מגדל עז. והעמודים העומדים, הם גדולי היהודים, אשר ממצרים ועד ארץ כשדים. ואשר ראית כי נפלז לעמך, כאלו הם כורעים ופניהם כגמתך. ידוע תדע כי מלך המלך על עם האל, וקמה בידך ממלכת ישראל. וכל גדוליהם וביאו צוארם בעלך, אפים ארץ ישתחוו לך. וכל צבאותם תהיו כובש ונוצח, תפתח ואין סוגר חסגור ואין פותח. ובקצת הימים עבר בשוק על איש מההכמים, ובידו ספר העתידות וכתוב בו וזיה באחרית הימים. הומת ככל הרחבה ערעי תתערער, ויצמח בארץ שנער, בריה חדשה משונה, וצורה רעה ותמונה. מארץ עריגה וציאתו, ועל כל קהלות מורה תהיה מלכותו. ושמו הכילות, ושם יולדין,

הנבלות והקלות. ויתמה הכילות על הדבר הזה והזמן עבר, והוא שמר את הדבר.

ויהי מקץ ימים רבים נודע החלום אשר חלם, לקהלות הקדיש כלם, אשר מנזא אמון ועד עולם, וישמחו שמחה גדולה. כי אמרו עתה יהיה לנו, מלך אשר יאיר חשכנו, וישר דרכנו, ויקים סכתנו, ושפטנו מלכנו.

ויהי אחרי ימים רבים יצא הכילות ואקוה מרעיו אל אחת הערים, להתהלך בכפרים. הם יצאו את העיר לא הרחק, וארבעה פרשים מן הנדיבות אותם הרכיבו. וכראות הנדיבים אותו בעיניהם, כטרם יקרב אליהם, אמרו איש אל אחיו הנה בעל החלומות הלזה בא, אשר עלינו במלכותו התנבא. ועתה לכו ונהגוהו, ובאחד הכורות נשליכוהו. ונסיו מעל האדמה חרפת כלמותיו, ונראה מה יהיו תלומותיו. אמר להם גבירם ובעל סודם, אל תשפכו דם. רק תקשורוהו בעבותות חוקים, יהיו לזרועותיו צמידים ולצוארו ענקים. ושימורו באהת המצדות בלחם צר ומים לחץ, עדי ימות בלי פגע ובלי מחץ. וכל ימיו יהיה במאסר בלי גואל, למען לא ישמע עוד קולו בהרי ישראל. וימהרו כלם ויקהוהו, ומעל מרכבתו הורירוהו, והכוהו פצעוהו, וכנתשתים אסרוהו, ובמגדל וראשו בשמים עצרוהו. והושיבוהו בחדר קטן במחשכים נחבא, אין יוצא ואין בא, רק היה נכנס עליו מעט אור מן הארבה. והקיפו עליו לשמרו מן הנדיבים הנבהרים, המש מאות גבורים. בעלי רוע רמה, כלם אהוי חרב מלמודי מלחמה. והקול נשמע ליהודים אשר בעריגה ובספרים, ובאשרו ובארם נהרים, ובארץ הצבי ומצרים. כי הכילות אדוניותם היה למם, ובידי אויביו נתפס ונרמס. ויתעצבו האנשים ויחר להם מאד כי הלך מלכם בגולה, ויאמרו זו רעה

כָּל אֲהַבְיוּ שְׁכֵנוֹת יְיָ וְיָדוּתֵי
בְּלִמָּה וְאִין מוֹצִיא לְאֹר דְּיָנִי .

ויאמר לה בתי, מי הגיד לך מקום שבתי. כי מהרת ותבאי לקראתי, לזכרו על לבי ולנחם אותי. ישלם ה' פעלך על אהבתך התמימה, ותהי משכרתך שלמה. כי לא בגדת בי עם הידידים הבוגדים, ולא מרדת עם המורדים. ועתה הטי נא חסרך אלי, ופרשי כנפי אהבתך עלי. ושאי שלומי, לכל אנשי מקומי. ותגיד לי להם כטוב עיניך, ובמתק לשונך, צרתי אשר ראתה עינך. ויקח מעט פתם ויערבהו בככיו, ויעש ממנו דין. ומצא חתיכת אגרת, כפי רביע זרת. וכתב בו ארבעה טורים, ושטם תחת אברותיה קשורים. השמש לערוב פנה, וישלח את היונה, ותבוא היונה לעת ערב אל קנה, ולנוה מעונה, אשר בארץ עדינה. ותעמוד נכח פתח הבית, לעיני אנשי הבית. והיא מצצפת, וסביבם מעופפת, והולכת ומופפת. ויתכוננו אליה והנה ספר קשור באברתה, ותלוי בנוצתה. וימהרו ויקחהו, וכאשר פתחהו, כמעט בדמעתם מחוהו, ומעיר לעיר שלחהו. ולקחו היונה ויהבקה וינשקה, ובשרשרת זהב כסוה והעניקה, ונתקיים החלום כנפי יונה נחפה בכסף.

וזה פתשגן הכתב אשר שלח הכילות ממאסר שבתו, לאנשי בריתו: שלום משמי מעונה, על אנשי האמונה. ואם הם מעט מוער ידוע תדעו אחי ורעי, ותברת מידעי. כי נמכרתי למות בלי הפש, ונגע חרב עד הנפש. וכסה על עיני חשך וצלמות, כי כפשע ביני ובין המות. ופסו אמונים מבני אדם, ושכחו הידידים יודם. ואפסו החוצבים לקרבות להבות, ושבו הזכרים נקבות, השכחתם ידיותי, ואם בגדתם באהבתי, הלא

חולה. הנה חשבנו כי יהיה לנו למלך למושול על קהלנו, וללהום את כל מלחמותינו. ולא יהיה עם ה' תועה, כצאן אשר אין להם רועה. ועתה פרוצי בני עמנו כבשוהו באכזריותם, רוח אפינו משיח ה' נלכד בשחיתותם. אשר חשבנוהו כעץ חיים, אשר אמרנו בצלו נחיה בגוים. אבל אין לאל ידנו, רק נשא לבכנו אל כפים, עד ישקף וירא ה' מושמם. ויהי כי ארכו לו שם הימים, והוא כמאסרו יושב משמים, ועליו [יהלך] אימים, עלה על לבו כי היתה לו בביתו יונה חשובה, וקולה ערבה. מצצפת בכל עת לפניו, והיתה הוי נפשו ואור עיניו. וכאשר זכר אותה בכה בכי גדול על פירדתו, ונדרם במרירות נפשו, ויחלום והנה איש עומד לראשו, והוא אומר אם תשכבון בין שפתים, כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה בירקק חרוץ, בפרש שרי מלכים בה תשלג בצלמון. והקיץ מחלומו כנפש כואבה, ועין דואבה, וירא והנה היונה על הארבה. הונה ומצצפת, וברגליה מעופפת. כאלו היא מספרת יגוניה, לאדוניה, וזוכרת עצבוניה, ואך יצאוה נביה. וכראותה אותה שלח ידו ויקחה, ובכה בכי גדול עליה, וינשקה ויהבקה.

וישא משלו ויאמר:

יֵצֵת יְרוּשָׁלַיִם אִיךְ וְכָרְתֵנִי
וּבְאֵהֲבֵתְךָ אִיךְ פְּקַדְתֵּנִי;
אֲשַׁקֵּךְ בְּדַמְעֵי כָּל אֲשֶׁר צָמִית
אוּ שְׂאֵבֵי דַמְעָה וְהִשְׁקִינִי .
צוּר וְנִקְמָה טוֹב עַל אֲשֶׁר עָשִׂית
כִּי עַם יְדִיבִי לֹא שָׁפַחְתֵּנִי .

מיום נולדתם הייתי מוזמן לעבודתכם, וכבנים טפחתי ורביתי אתכם. אוי על יידיים לא זכרו טובי, ולא רחמו על כאבי, בנים גדלתי ורוממתי והם פשעו בי. ועתה בני אל תשכחו אהבתי, ואל תפרו בריתי. זכרו האמונה, והאהבה הישנה. ועלו אלי ועורוני, כי גם לחי וכהתה עיני, ומהרו להוציאני מן הפחת, בטרם ארד אל השחת, ודעו כי אם תלחמו על אדוניכם, ה' ילחם לכם. וכאשר הגיע הכתב הזה לכל הקהלות ככו בני גדול, ושברו כל כנור ומחול. ופשטו בגדי רקמתם השונים הנכבדים, וככל מדינה ומדינה [אשר דברו] מגיד אבל גדול ליהודים. וקראו עצה הגדולים והחשובים, ושק ואפר יצע לריבים. ותצלח רוח אלהים עליהם, ונועצו בארץ הצבי כל גדוליהם. ונקבצו בעמק הבכא, בעין בוכה, ונפש נכוכה. וכתבו ספרים לכל קהלות ישראל, להודיע כי פריץ בהם פריץ האל.

וזה פתשגן הכתב: שלום לקהלות הקדש אחינו, העת לכם אתם לשבת בבתיכם ספונים, וללבוש בגדי עדנים, האוכלים למעדנים. ואדוניכם תחת בריוחי ברזל יקבה בשומים, מלך אסור ברהמים. לכן דעו כי העיר אלהים רעיונינו, להלחם על אדונינו. ועתה מי בכם מכל עמו, ה' אלהיו עמו. ויצא אתנו למלחמה ביד רמה, לעשות באויבינו נקמה. לכן חוקי ידים והיו לבני חיל, ובחרו לכם מכל ישראל אנשי חיל. והחלצו מאתכם אנשים, נושכים כנחשים. מורפים ככפירים, מעופפים כנשרים, שוטפים כנהתים. בעלי זרוע ארוכה, וקשת דרוכה, ומלחמה ערוכה, ועורכי מערכה. וכלם יבואו אלינו אל עמק הבכא, ונחדש שם המלוכה. וכאשר הגיע הכתב הזה לאנשי כד עיר ועיר, האל לבותם העיר, הרב מהם והצעיר, וימסרו מאנשי ישראל באהבה, כחומים אלף תלוצי צבא, גדוריהם

ממצרים ועד ים המערבה. ומארץ צבי ומדמשק עד חמת רבא, ומחרן עד ארם נהרים עד אשור החשובה, ומארכל עד עדינה ועד חומת בבל הרחבה. כל אלה חברו למלחמה, באף ובחמה, וביד רמה. ויהנו המון אצל המון, ותקעו אהליהם כשלה לבנים על הר צלמון, ומתחת הר חרמון, ונתקים החלום האחרון והקדמון, בפרש שדי מלכים בה תשלג בצלמון. ויהי כאשר באה השמועה לשומרי המצודה, נפלה עליהם חרדה. ושלחו שלוחיהם, לכל הנדיבים אתיהם. לאמר דעו כי הִכָּה הכפתור ורעשו הספים, ועד אנה אתם מתרפים, ופוסחים על שתי הסעפים. לכן מהרו אל תעצלו, ואולי תנצלו. ואם לא תמהרו לבוא נקום לילה ונכרחה, ונעווב העיר פתוחה. וישיבו להם דבר איש ממקומו אל ימש, ועד שלשה ימים תהיה לכם תשועה כחם השמש. ויהי כיום השלישי בחיות הבקר ויהי קולות וברקים, מזוי החרבות והרמותים המרוקים. וכלי הקרב בחשך יפצו וחר, וענן כבד על ההר. לפניו איש לא יעמוד, וקול שופר חזק מאד. והנה מונה הנדיבים באו הם וכל לילהם, והציבו סביב המצודה אהליהם, ורגליהם ואויביהם, מבני יהודה ואפרים הנו לנגד פניהם. ויהיו מונה הנגידים והנדיבים לנגדם כשני חשיפי עינים, ואלה מלאו את הארץ כשאון מים עינים. וכאשר התקבצו צבאות יהודה ואפרים, כחול הים וכוכבי השמים. קמו שריהם ורוזניהם, ויאמרו לכל אנשי מחניהם. דעו אחינו כי כתוב בתורה כי תקרב אל עיר להלחם עליה, וקראת לשלום אליה, ואנשי המדינה הם אחינו, ונפשם כנפשנו, ורוחם כרוחנו. ולא טוב לעלות למלחמה עליהם, עד נקרא לשלום אליהם, אולי ישובו מרכיביהם. ויאמרו כלם טוב הדבר וישלחו מלאכים בני אפרים ויהודה, לאנשי המצודה, לאמר: אתם אחינו ואנשי גֵּאלַתנו,

ומבחר סגלתנו, ועתה תנו לנו מלכנו, ונלך לשלום לדרכנו. ואם כה תעשו תשכילו, ולא תסכלו, וקחו ממנו כל אשר תשאלו, ואם תמאנו הרב תאכלו. ועתה מודוע תתמכרו למות בלי גואל, שובו שובו מדרכיכם הרעים ולמה תמותו ביה ישראל, וכאשר הגיעו שלותיהם לאהיהם, היו צוחקים עליהם, ולועגים על דבריהם, עד גמלאו עליהם אהיהם, כעס ותמה, ויצאו למלחמה, ביד רמה. ולבשו שריונותיהם, ומרקו הניתותיהם. ויגשו בראשונה, שרי עדינה.

ויענו בקול בנינה ויאמרו:

מי זה יהי עומד לפנינו
או יתריץ נגד המונינו.
נחנו בני הבל פאר תבל
ימים תהלותם ירננו.
לנו תרבות, תעלה שמען 6
אם תחשך שמש לעינינו.
לא נשקטה לו בקרב נמות
עד געזוב יש טוב לבינו.
עד כי גמלט את ארוננו
לא תערב שנה לעינינו.

ויגשו גדולי אשר ויאמרו:

נחנו נעורר הקרב עד כי
מול התרבות תחשך שמשו.

(ח) מוסיפות ככרך אשר להן כשמש.

אם לקרב צורה אנוהו ראש
או הוא כגוף נחנו לבד בפשו.
נכרך הניתנו—געת ובער—
היום יהי נשרף באור אשו.
נקמת ארוננו נבקש, עד
נרדו נשלה כפלוא מוקשו.
לא תערב לנו קהילה עד
נשים בפשנו פדות בפשו.

ויענו אצילו ארבל ויאמרו:

אם יחשך הוקן תרב ומינונו
תפיץ מאורה חצות ליל לעינינו.
תכטיר דמי התללים מענגים עדי
כי לקדו הענגים מענגינו.
לא נשקטה עד אשר נמות בתוך הקרב
או מידי צר נמלץ את ארוננו.
פישש בחיר אל ולוקן נקראה קים, עשה
לנו אלהים אשר ילכו לפנינו.

ויענו רובלי תין ויאמרו:

נחנו קמל קרן פלי חרון
נערוף געזוב שם לדור אחרון.
לנו תרבות אדמו כדם
ידמו תבצלת בתוך שרון.
נקמת ארוננו נבקש עד
על נוקן לנו יהי יחרון.

אם בערו נמות או בעזוב
שם טוב לבנינו וזכרון.

ויענו בני אים נהרים ויאמרו :

נהנו ודועים מארם בהרים
בערוה קרבות עם צבא שמים.
לא נשקטה עד כי נחיש לאדו-
נינו מלובה על בני אפרים.
נשפה דמי כל אויביו עד בעזוב
ארגן בדמים באפגיו מים.

ויענו גבורי כלנה ויאמרו :

נהנו פאר הדור בני כלנה
עם כוכבי רום בערוה מתנה.
נפרוה משנאינו ואויביו
כפסיר געת עברו בתוה נקנה
קרוץ בתוה אהקה לתוה מנת
מרים אשר הוא יקראה בענת.
לא נחשה עד כי אדונינו
נגאל בכח מידי מונה.
עוד אחריו גפל מכון הזרו
ורום עדי שמק ונהנה.
אם נפרו צאנו לכל פאה
עוד תעבורנה על ידי מונה.

ויענו גבורי חספה ויאמרו :

נהנו בני פסקה אצילי עם
עורבו קרבות יצאי צבא.
אם בקרב נבוא תדמה פי
נהנו חצובי אש ולהקה.
לו בעבור פים שתינהו
ונתפק אתו לתרבה.
לא נחשה עד כי אדונינו
נציר בעו מיד מתי איכה.
נחלוץ גידוד צרים ואיש אתד
בנו לאלה קם ולרבה.

ויענו אנשי חמת ויאמרו :

חמת אנשי חמת מתעזב להכים
ותצית אש קרבות בקרבים.
אנהנו כפסיר נפרוה לאויבים
ונשלת כמשנאים שן זאבים.
עדי גציל אדונינו ובעזוב
חליו מידי צרים ואויבים.
נשטף תקרב נבום לכבות
אשר מלהבות אש הם חצובים.

ויענו גרודי דמשק ויאמרו :

קאל קראנו בעו אל על
עת פי כשריוו וקרב נתעל.

[רבי יהודה ב"ר שלמה אלתריוו (תחכמוני)] 6

וְהָרַק חַיִּיתָנוּ בְּעַת יוֹמֵינוּ
 לֵהֵב וְלֵהֵט מִדְּבַי מַעַל.
 מִיּוֹם אֲשֶׁר נִחַפֵּשׁ אֲדוֹנֵינוּ
 וְקוֹץ בְּחַיֵּינוּ וְגַם נִגְעַל.
 לֹא נִשְׁקָטָה עַד בְּחִלוּשׁ קַמְיוֹ
 יַחַד וְנִשְׁקָמוּ בְּסֶף רַעַל.
 עַד שׁוֹמְעֵי שְׁמֵעוּ בְּסוֹף אֶרֶץ
 יֵאמְרוּ וְאֵי גוֹי זֶה וְזֶה פָּעַל.

ויענו זכאות ארץ הצבי ויאמרו:

הָחֵנוּ צָבָא הָאֵל בְּאֶרֶץ הַצְּבִי
 עֲזוּיִים כְּמוֹ אֲהֵנָה וְקַלִּים בְּצָבִי.
 לֹא נִלְחַמְנוּ כִּנּוּ צָבָא בִּכְבְּדֵי וְבוֹל
 הָרַכּוּ גְדוּדֵיהֶם לְפָנֵינוּ שְׂבִי.
 מִיּוֹם אֲדוֹנֵינוּ מִשְׁנֵאִים תַּפְשׁוּ
 נָפֶל גְּאוּנָנוּ וְהוֹסַר כָּל צְבִי.
 נֵאמַר לְנַפְשֵׁנוּ חַפִּי עַד וְהִמּוּל
 הָאֵל וְעַד כִּי יַעֲבֹר וְעַם חֲבִי.

ויענו הלוצי סצרים ויאמרו:

הַחֵבָה אֲלֵנִי שׁוֹכְנֵי שְׁמִיִם
 רֹחֵב וְעָלִי עַב קַל וְכָא מְצָרִים.
 לְעוֹזוֹר מִמְקַמָּם מִמְלַחֲמַת קָרֵב
 וְזַע יְהוּדָה עִם בְּנֵי אֲפָרַיִם.
 הָחֵנוּ כְּפִירֵי הַתְּקַרֵב עַת גִּשְׁאָהָה
 יִלְדֵי עֵקֶן לֹא יִמָּצְאוּ יוֹדִים.

אֵיךְ יַעֲדוּ הַלֵּב וּמִלְכָּנוּ כִּי
 צָרִים בְּתוֹךְ כְּכָל וּבִנְחָשִׁימִים.
 לֹא נִשְׁקָטָה עַד כִּי בִשְׁטָף הַתְּקַרֵב
 הָאוֹיְבִים וּמָאִסוּ בַּפְּיִים.

ויענו איירי גא אמון ויאמרו:

מִקּוֹל שְׂאוֹן בְּעַם גְּדוּדֵינוּ
 הַמּוֹ וְנִרְגְּזוּ בְּחֵלֵי שִׁיחֹר.
 כִּי צַד חַיִּיתָנוּ כְּצַד בְּרָק
 יִרוּץ לֵלֵב אוֹיְבִים וְיִקָּב חֹר.
 קֶצְנוּ בְּחַיִּים כִּי אֲדוֹנָנוּ
 נִחַפֵּשׁ וּמָוֶת נֶאֱהָב לְבַחֹר.
 לֹא נִשְׁקָטָה עַד כִּי בְּחַרְבָּנוּ
 הַצַּד לְאַחֹר וְסַחֲרָה סַחֹר.
 אִם אֹזר פְּנֵי הַיּוֹם יְהִי נָכוֹן
 יִשׁוּב בְּבִקְרַת הַתְּקַרֵב שְׁחֹר.
 וּבְעַת פְּיָם יִצְאוּ גְדוּדֵינוּ
 יִם סוּף הָלֵא וְיַחֲרַב וְיִשָּׁב אַחֹר.

אמר המגיד: ויהי כן התקבצו החבורות, כגבורות,
 ונועדו בקשחות דרוכות, ומערכות מול מערכות. ויעל האבק
 עד לב השמים, ובאה השמש בצהרים, וצעקו הגבורים כיולדה
 על אבנים, ונגרשו הרמים כיאור מצרים. ולהב החרבות בוקע

אור מאפל, ואור היום וזעף ואפל, וההר בוער באש עד לב השמים חשך ענן וערפל. ויהי בעלות הצהרים, הריעו תרועה גדולה כל בני הקהלות הם בני יהודה ואפרים, ותעל שועתם אל האלהים לשמים. ונשברו לפניהם כל הנדיבים אויביהם ושטפום כמים מוגרים, ויכום כמורד עד השברים, ויעוללו אותם בגאווה ובהרים, ולכרו להם המעברים, והשרידים ברחו ונחבאו במערות צורים. ואויביהם גברו עליהם ובאו כל קהלות הקדש וימהרו כאיש אחד ושברו שערי המצודה, בקול שאון וחרדה. וכמעט לקול שאוניהם, תבקע האדמה אשר תחתיהם. והוציאו הכילות מבית כלאו, וירימוהו על כסאו. ופניו משונים כשוכני קבר, מרוב היגון [והשבר]. והלבישוהו בגדי מלכות, ויתנו עליו את הנזר ואת העדות, והקיפו סביבו כל ראשי הקהלות וגדוליהם, ויעמדו מימינו שרי עדינה ורוזניהם, ומשמאלו המוני אשור וקצניהם, ולפניו נאמני כלנה וחמידיהם, ומאחוריו גבורי הפסגה ואציליהם, ונגדו רופאי דמשק ועשיריהם, ויעבור מלכם לפניהם, ויהללו את ה' אלהיהם, על כל הטובה אשר עשה להם, והשתחוו לו גדוליהם וקטניהם. אז נשא עיניו להם, ויוכור החלומות אשר חלם להם. וישמהו כלם במלך, האורה וההלך, והעשיר והחלך, ויאמרו לו יהי המלך. ויעשו יום גאולתו יום משתה ושמה, ומדי שנה בשנה יעשו בו יום השקט ומנוחה. ומן היום ההוא גברה יד הכילות, על כל בני הגלות. ומאו ועד עתה פשטה מלכותו על כל העולם ולא נשאר לנרבה בכל ארצות מזרח וצפון, ולא שם ולא יתרון, מעדינה ועד ארץ צבי ועד חרמון, ומהמדבר הגדול והלבנון עד הים האחרון, כי אם כלקט מן העמיר, שנים שלשה גרגרים בראש אמיר.

אמר המגיד: על זה היה דוה לבנו, וגדל עצבנו, ונמס רוחנו בקרבנו. על הר הנרבה ששמש נתיכו, שועלים הלכו בו. השיבנו ה' אליך ונשובה ושבור מלכות הכילות השדורה, והצמיח קרן לנרבה החמורה, כימיו תושע יהודה.